

1

PRIRUČNIK ZA POLAGANJE

VOZAČKOG ISPITA A, B, C I D KATEGORIJE

DEO

Uvod

SADRŽAJ

Pravo upravljanja vozilima u saobraćaju	9
Kategorije vozila	10
Vozač	11
Vozilo	11
Ponašanje u vozilu	12

Pravo upravljanja vozilima u saobraćaju

12
godina

14
godina

Svi oni, osim vozača bicikla i vozača zapreznog vozila, moraju prilikom upravljanja vozilom sa sobom imati i važeću vozačku dozvolu one kategorije za koju su položili ispit i stekli pravo upravljanja tim vozilom.

PRAVO UPRAVLJANJA VOZILIMA U SAOBRAĆAJU:

- **Biciklom** u saobraćaju sme upravljati lice sa navršenih 12 godina života, pošto je prethodno samostalno savladalo obuku za vožnju bicikla.
- **Zaprežnim vozilom** u saobraćaju sme upravljati lice sa navršenih 14 godina života.
- **Biciklom sa motorom i motokultivatorom i radnim mašinama** u saobraćaju može upravljati lice koje je navršilo 14 godina života i položilo ispit o poznavanju saobraćajnih propisa.
- **Traktorom** u saobraćaju može upravljati lice sa navršenih 16 godina života i položenim ispitom za vožnju traktora.
- **Motociklom do 125 cm³** može upravljati lice koje je navršilo 16 godina života i položilo ispit za vozača "A" kategorije.
- **Motociklom preko 125 cm³** može upravljati lice sa navršenih 18 godina života i položenim ispitom za vozača "A" kategorije.
- **Putničkim automobilom** u saobraćaju sme upravljati lice sa navršenih 18 godina života i položenim ispitom za vozača "B" kategorije.
- **Teretnim vozilom** u saobraćaju sme upravljati lice sa navršenih 18 godina života i položenim ispitom za vozača "C" kategorije.
- **Autobusom** u saobraćaju može upravljati lice sa navršenom 21 godinom života i položenim ispitom za vozača "D" kategorije.

16
godina

18
godina

21
godina

Pored napred navedenih uslova svi moraju biti duševno i telesno zdravi.

Kategorije vozila

A KATEGORIJA

Motocikl

B KATEGORIJA

Motorna vozila osim motocikala čija najveća dozvoljena masa ne prelazi **3500 kg** i čiji broj sedišta, ne računajući sedišta vozača, ne prelazi osam.

C KATEGORIJA

Motorna vozila za prevoz tereta čija najveća dozvoljena masa prelazi **3500kg**

D KATEGORIJA

Motorna vozila za prevoz lica koja pored sedišta za vozača imaju više od osam sedišta.

E KATEGORIJA

Skupovi vozila čija vučna vozila spadaju u kategoriju B,C ili D, a priključna vozila su mase veće od **750 kg**.

DVT Dozvola za vozača traktora

Sa dozvolom za vozača traktora, vozač može upravljati u saobraćaju traktorom, kome mogu biti pridodata najviše dva priključna vozila.

PSP Poznavanje saobraćajnih propisa

Sa stečenom potvrdom o poznavanju saobraćajnih propisa u saobraćaju vozači mogu upravljati:

- Biciklima sa motorom (do **50 ccm** i max. brzinom do **50 km/h**)
- Motokultivatorima
- Radnim mašinama

Vozilima B, C i D kategorije može biti pridodata i laka prikolica (do 750 kg težine).

Vozač

Uvek prilikom upravljanja vozilom, vozač mora imati kod sebe potrebna dokumenta i to:

- Vozačku dozvolu
- Ličnu kartu
- Saobraćajnu dozvolu za vozilo koje mora biti registrovano
- Polisu osiguranja vozila

Pre nego što sedne za upravljač vozila, vozač mora biti odmoran i fizički i psihički sposoban za upravljanje vozilom.

Vozač ne sme upravljati vozilom u saobraćaju na putu:

- Ako je pod uticajem alkohola (bez obzira na količinu pića koju je prethodno konzumirao - toleriše se do 0,5‰), droge ili drugih opojnih sredstava, kao i kada koristi psihoaktivne lekove.
- Ako je umoran ili bolestan, ili u takvom psihičkom stanju da nije sposoban smireno i bezbedno da upravlja vozilom.

Ovo se odnosi i na kandidate za vozače tokom obuke.

Vozilo

Vožnju vozilom vozač može započeti tek kada prethodno izvrši pregled svog vozila.

Tom prilikom treba da prekontroliše da li su:

- Pneumatici (gume) u ispravnom stanju.
- Ispravni uređaji za kočenje, osvetljavanje puta, signalni uređaji, komandna tabla.
- Podesi retrovizore (spoljni i unutrašnji) prema sebi.
- Da li se u vozilu nalaze:
 - ◆ ispravan rezervni točak
 - ◆ sigurnosni trougao
 - ◆ kutija prve pomoći
 - ◆ rezervne sijalice
 - ◆ uže ili poluga za vuču vozila
 - ◆ potreban alat (dizalica, ključ za točkove i dr.)

Putnička vozila za javni prevoz lica, teretna vozila i autobusi moraju imati i aparat za gašenje požara, postavljen na vidnom mestu.

Ponašanje u vozilu

Kada je seo za upravljač vozila, vozač mora rasporediti putnike, ako ih ima, na taj način što na prednje sedišta ne sme dozvoliti da sedne dete mlađe od 12 godina ili lice koje je pod uticajem alkohola (bez obzira što su stavili sigurnosni pojas).

Broj putnika ne sme biti veći od broja koji je označen u saobraćajnoj dozvoli.

Kada su se putnici smestili na sedišta u vozilu, moraju da stave sigurnosne pojaseve. To važi i za putnike koji sede na zadnjim sedištim, ako su u vozilu ugrađeni sigurnosni pojasevi.

Vozač je dužan da svojim vozilom upravlja na bezbedan način, da se pridržava i postupa prema pravilima saobraćaja, saobraćajnim znacima i znacima koja daju ovlašćena lica.

Lice koje se prevozi vozilom ne sme ni na koji način da ometa vozača u upravljanju vozilom ni da utiče na vozača da upravlja na način kojim se umanjuje bezbednost saobraćaja.

NE

Alkohol za vreme vožnje

NE

Pušenje za vreme vožnje

NE

Upotreba mobilnog telefona za vreme vožnje

NE

Zamena ulja na nedozvoljenom mestu

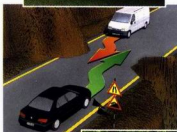
DA

Uvek vežite sigurnosni pojas!

Za srećan i bezbedan put preporučujemo članstvo AMSS

Simbol koji označava
veoma važne pojmove,
definicije i postupke

Simbol koji označava
zabrane i ograničenja

strana
8

1 Uvod

Uvod, Uslovi za upravljanje vozilom, Kategorije vozila, vozač, vozilo, ponašanje u vozilu...

strana
14

2 Saobraćajni izrazi i pojmovi

Značenje pojedinih izraza: putevi, kolovoz, saobraćajne trake, staze, vrste vozila, nosivost, masa, učesnici u saobraćaju, zaustavljanje, parkiranje i radnje sa vozilom, mimoilaženje, preticanje ...

strana
26

3 Saobraćajni znakovi

Znakovi opasnosti, dopunske table, uzdužne, poprečne i ostale oznake na kolovozu

strana
60

4 Svetlosni znakovi i oznake

Svetlosni saobraćajni znakovi za regulisanje saobraćaja, Značenje, Svetlosni znakovi za regulisanje saobraćaja namenjeni samo pešacima, tramvajima, Svetlosni znakovi za označavanje radova na putu...

strana
66

5 Znaci koje daju ovlašćena lica

Znaci koje daju ovlašćena lica rukama i položajem tela

strana
70

6 Saobraćajna pravila

Uključivanje i isključivanje vozila, Kretanje na putu, Zaprežna vozila, Odstojanje, Mimoilaženje, Obilaženje, Preticanje, Brzina kretanja, Skretanje, Polukružno okretanje, Zaustavljanje i parkiranje, Obelažavanje, Tunel, Zvučni i svetlosni znaci, Vožnja u uslovima smanjene vidljivosti, Teret, Vučenje...

strana
114

7 Raskrsnice i prioriteti

Vozila pod pratnjom, Vozila sa pravom prvenstva prolaza, Pojedina pravila saobraćaja, Saobraćaj na raskrsnici, Prvenstvo prolaza na raskrsnicama regulisanim saobraćajnim znakovima, svetlosnim saobraćajnim znakovima, na kojima saobraćaj reguliše ovlašćeno lice, Primeri

strana
134

8 Uredaji na vozilima

Uredaji za upravljanje, zaustavljanje, osvetljavanje, davanje svetlosnih i zvučnih znakova, odvod izduvnih gasova, normalnu vidljivost, Zaustavni put, Pneumatici, Oprema, Uticaj pravilne vožnje na potrošnju goriva, Registracija, Tehnički pregled vozila, Osiguranje vozila, Naknada štete, Zelena karta...

strana
154

9 Humanost i solidarnost

Dužnosti u slučaju saobraćajne nezgode, Psihofizičke i zdravstvene sposobnosti i bezbednost vožnje, Alkohol, Lekovi i droge, Zamor, Redosled ukazivanja prve pomoći, Položaj i pregled povrednog, Veštačko disanje, Spoljna masaža srca, Oživljavanje - reanimacija, Gušenje, Krvarenje...

strana
186

10 Dodatak za C i D kategoriju

Dodatak za kandidate za vozače C i D kategorije

strana
214

A Testovi za vežbanje

Kako se rešavaju testovi, testovi za vežbanje, testovi za C i D kategoriju, Rešenja testova

strana
242

B Spisak auto škola u SRJ

Spisak auto škola u SRJ sa brojevima telefona

2

PRIRUČNIK ZA POLAGANJE

VOZAČKOG ISPITA A, B, C I D KATEGORIJE

DEO

Značenje pojedinih izraza i pojmova u saobraćaju

SADRŽAJ

Putevi...	15
Kolovoz, saobraćajne trake, staze...	17
Vrste vozila...	19
Nosivost, masa...	22
Učesnici u saobraćaju	23
Zaustavljanje, parkiranje i radnje sa vozilom	23
Mimoilaženje, preticanje...	23
Smanjena vidljivost, kolona...	24

Značenje pojedinih izraza i pojmova u saobraćaju

Na AUTO PUTU i PUTU REZERVISANOM ZA SAOBRAĆAJ MOTORNIM VOZILA zabranjeno je kretanje:

PUT

"PUT" je svaki javni put i nekategorisani put na kome se vrši saobraćaj.

JAVNI PUT

"JAVNI PUT" je površina od opšteg značaja za saobraćaj koju svako može slobodno da koristi pod uslovima određenim zakonom i koju je nadležni organ proglasio za javni put, kao i ulice u naselju.

AUTO-PUT

"AUTO-PUT" je javni put posebno izgrađen i namenjen isključivo za saobraćaj motornih vozila, koji je kao auto-put označen propisanim saobraćajnim znakom, koji ima dve fizički odvojene kolovozne trake (zeleni pojas, zaštitna ograda i sl.) za saobraćaj iz suprotnih smerova, bez ukrštanja sa poprečnim putevima i železničkim ili tramvajskim prugama u istom nivou i u čiji se saobraćaj može uključiti, odnosno isključiti, samo određenim i posebno izgrađenim priključnim javnim putevima na odgovarajuću kolovoznu traku auto-puta.

PUT REZERVISAN ZA SAOBRAĆAJ MOTORNIM VOZILA

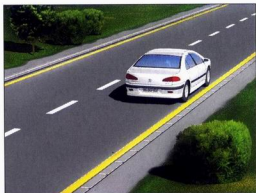
"PUT REZERVISAN ZA SAOBRAĆAJ MOTORNIM VOZILA" je javni put po kome mogu saobraćati samo motorna vozila i koji je kao takav označen propisanim saobraćajnim znakom.

MEĐUNARODNI PUT

"MEĐUNARODNI PUT" je javni put koji je međunarodnim aktom, koji je ratifikovala SRJ, svrstan u mrežu međunarodnih puteva.

MAGISTRALNI PUT

"MAGISTRALNI PUT" je međunarodni put i javni put koji povezuje glavne gradove ili važnija privredna područja republika ili autonomnih pokrajina.

REGIONALNI PUT

"REGIONALNI PUT" je javni put koji povezuje privredna područja jedne republike ili autonomne pokrajine ili koji je od posebnog značaja za republiku ili autonomnu pokrajinu.

LOKALNI PUT

"LOKALNI PUT" je javni put koji povezuje naselja na teritoriji opštine ili koji je od značaja za saobraćaj na teritoriji opštine.

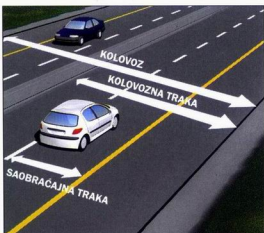
NEKATEGORISANI PUT

"NEKATEGORISANI PUT" je površina koja se koristi za saobraćaj po ma kom osnovu, i koja je dostupna većem broju raznih korisnika (seoski, poljski i šumski putevi, putevi na nasipima za odbranu od poplava, prostori oko benzinskih pumpi, parkirališta i sl.).

ZEMLJANI PUT

"ZEMLJANI PUT" je put bez izgrađenog kolovoza i kolovoznog zastora, pa i kada na priključku javnom putu ima izgrađen kolovoz.

KOLOVOZ

"**KOLOVOZ**" je deo površine puta namenjen prvenstveno za saobraćaj vozila.

"**KOLOVOZNA TRAKA**" je uzdužni deo kolovoza namenjen za saobraćaj vozila u jednom smeru, sa jednom ili više saobraćajnih traka.

"**SAOBRAĆAJNA TRAKA**" je obeleženi ili neobeleženi uzdužni deo kolovoza čija je širina dovoljna za nesmetani saobraćaj jednog reda vozila.

SAOBRAĆAJNA TRAKA ZA SPORA VOZILA

"**SAOBRAĆAJNA TRAKA ZA SPORA VOZILA**" je uzdužni deo kolovoza namenjen za teža vozila i druga vozila koja sporom vožnjom (na uzbrdici) smanjuju protočnost saobraćaja.

TROTOAR

"**TROTOAR**" je posebno uređena saobraćajna površina namenjena za kretanje pešaka, koja nije u istom nivou sa kolovozom puta ili je od kolovoza odvojena na drugi način.

OBELEŽENI PEŠAČKI PRELAZ

"**OBELEŽENI PEŠAČKI PRELAZ**" je deo površine kolovoza namenjen za prelaženje pešaka preko kolovoza, obeležen oznakama na kolovozu ili odgovarajućim saobraćajnim znakom.

NASELJE

"NASELJE" je prostor na kome se redovi ili grupe zgrada nalaze s jedne ili obe strane puta, dajući mu izgled ulice i čije su granice označene saobraćajnim znakovima za obeležavanje naseljenih mesta.

BICIKLISTIČKA STAZA

"BICIKLISTIČKA STAZA" je izgrađena saobraćajna površina namenjena za saobraćaj bicikala i bicikala sa motorom koja se proteže uzduž kolovoza i koja je od njega odvojena i obeležena propisanim saobraćajnim znakom.

BICIKLISTIČKA TRAKA

"BICIKLISTIČKA TRAKA" je deo kolovoza namenjen za saobraćaj bicikala i bicikala sa motorom koja se proteže duž kolovoza i koja je obeležena uzdužnom linijom na kolovozu.

SAOBRAĆAJNA TRAKA ZA USPORAVANJE

"SAOBRAĆAJNA TRAKA ZA USPORAVANJE" je deo kolovoza namenjen za isključivanje vozila iz saobraćaja na putu.

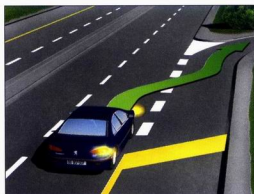
SAOBRAĆAJNA TRAKA ZA UBRZAVANJE

"SAOBRAĆAJNA TRAKA ZA UBRZAVANJE" je deo kolovoza namenjen za uključivanje vozila u saobraćaj sa sporednog puta, odnosno drugih prilaznih puteva sa objekata pored puta (benzinske pumpe, parkirališta, moteli i sl.).

SAOBRAĆAJNA TRAKA ZA PRINUDNO ZAUSTAVLJANJE VOZILA

"SAOBRAĆAJNA TRAKA ZA PRINUDNO ZAUSTAVLJANJE VOZILA" je obeleženi uzdužni deo kolovoza na auto-putevima i na određenim mestima na putevima višeg reda, u tunelima i galerijama.

Beograd

PEŠAČKO OSTRVO

"PEŠAČKO OSTRVO" je uzdignuta ili na drugi način obeležena površina koja se nalazi na kolovozu i koja je određena za privremeno zadržavanje pešaka koji prelaze preko kolovoza ili ulaze u vozilo i izlaze iz vozila javnog saobraćaja.

RASKRSNICA

"RASKRSNICA" je površina na kojoj se ukrštaju ili spajaju dva puta ili više puteva, kao i šira saobraćajna površina (trgovi i sl.) koja nastaje ukrštanjem, odnosno spajanjem puteva.

VOZILO

"VOZILO" je svako prevozno sredstvo namenjeno za kretanje po putu, osim pokretnih stolica bez motora za nemoćna lica i dečijih prevoznih sredstava.

VOZILO NA MOTORNI POGON

"VOZILO NA MOTORNI POGON" je svako vozilo koje se pokreće snagom sopstvenog motora, osim vozila koja se kreću po šinama.

MOTORNO VOZILO

"MOTORNO VOZILO" je takvo vozilo na motorni pogon koje je prvenstveno namenjeno za prevoz lica i stvari na putevima ili koje služi za vuču priključnih vozila namenjenih za prevoz lica i stvari, osim vozila za prevoz lica i stvari koja se kreću po šinama, bicikala sa motorom, traktora i drugih vozila na motorni pogon koja nisu prvenstveno namenjena za prevoz lica i stvari.

BICIKL

"BICIKL" je vozilo koje ima najmanje dva točka i koje se pokreće isključivo snagom vozača.

BICIKL SA MOTOROM

"BICIKL SA MOTOROM" je vozilo na motorni pogon sa dva ili tri točka, čija radna zapremina motora nije veća od 50 cm³ i koje na ravnom putu ne može da razvije brzinu veću od 50 km na čas.

MOTOCIKL

"MOTOCIKL" je motorno vozilo sa dva točka, sa bočnom prikolicom ili bez nje, kao i motorno vozilo na tri točka ako njegova masa nije veća od 400 kg.

PUTNIČKI AUTOMOBIL

"PUTNIČKI AUTOMOBIL" je motorno vozilo namenjeno za prevoz lica koje, pored sedišta za vozača, ima najviše osam sedišta.

KOMBINOVANO VOZILO

"KOMBINOVANO VOZILO" je motorno vozilo namenjeno za istovremeni prevoz lica i stvari.

TERETNO VOZILO

"TERETNO VOZILO" je svako motorno vozilo koje je namenjeno za prevoz stvari.

AUTOBUS

"AUTOBUS" je motorno vozilo namenjeno za prevoz lica koje, pored sedišta za vozača, ima više od osam sedišta.

TROLEJBUS

"TROLEJBUS" je motorno vozilo namenjeno za prevoz lica koje, pored sedišta za vozača, ima više od osam sedišta i koje je radi napajanja motora električnom energijom, vezano za električni provodnik.

TRAKTOR

"TRAKTOR" je vozilo na motorni pogon konstruisano da vuče, potiskuje ili nosi izmenjiva oruđa, odnosno da služi za pogon takvih oruđa ili za vuču priključnih vozila.

PRIKLJUČNO VOZILO

"PRIKLJUČNO VOZILO" je vozilo namenjeno da bude vučeno od vozila na motorni pogon, bilo da je konstruisano kao prikolica bilo kao poluprikolica.

POLUPRIKOLICA

"POLUPRIKOLICA" je priključno vozilo bez prednje osovine, konstruisano tako da se svojim prednjim delom oslanja na vučno vozilo.

LAKA PRIKOLICA

"LAKA PRIKOLICA" je priključno vozilo čija najveća dozvoljena masa nije veća od 750kg.

SKUP VOZILA

"SKUP VOZILA" čine vozilo na motorni pogon i priključna vozila koja u saobraćaju na putevima učestvuju kao celina.

ZAPREŽNO VOZILO

"ZAPREŽNO VOZILO" je vozilo koje vuče upregnuta životinja.

NOSIVOST

"NOSIVOST" je dozvoljena masa do koje vozilo sme da se optereti prema deklaraciji proizvođača vozila.

MASA VOZILA

"MASA VOZILA" je masa praznog vozila sa punim rezervoarom goriva i priborom i opremom predviđenim za vozilo.

UKUPNA MASA

"UKUPNA MASA" je masa vozila zajedno sa masom tereta koji se prevozi na vozilu, uključujući i masu lica koja se nalaze na vozilu, kao i masu priključnog vozila sa teretom - ako je ono pridodato vozilu.

NAJVEĆA DOZVOLJENA MASA

"NAJVEĆA DOZVOLJENA MASA" je masa vozila zajedno sa njegovom nosivošću.

OSOVINSKO OPTEREĆENJE

"OSOVINSKO OPTEREĆENJE" je deo ukupne mase kojim osovina vozila opterećuje kolovoz na putu u stanju mirovanja vozila.

UČESNIK U SAOBRAĆAJU

"UČESNIK U SAOBRAĆAJU" je lice koje u saobraćaju na putu upravlja vozilom ili se nalazi u vozilu, ili na vozilu, koje tera, vodi ili jaše životinju koja se kreće po putu, kao i pešak ili lice koje svoje radne poslove i zadatke obavlja na putu. Pod izrazom učesnik u saobraćaju, u smislu ovog zakona, podrazumeva se i lice koje na putu klizi klizaljka, skijama, sankama ili se vozi na koturaljkama.

VOZAČ

"VOZAČ" je lice koje na putu upravlja vozilom.

PEŠAK

"PEŠAK" je lice koje učestvuje u saobraćaju a ne upravlja vozilom niti se prevozi u vozilu ili na vozilu, lice koje sopstvenom snagom gura ili vuče ručna kolica, zaprežno vozilo ili vozilo na motorni pogon, dečje prevozno sredstvo, bicikl, bicikl sa motorom ili pokretna kolica za nemoćna lica, lice u pokretnoj stolici za nemoćna lica koja pokreće sopstvenom snagom ili snagom motora ako se pri tom kreće brzinom čovečijeg hoda, kao i lice koje klizi klizaljka, skijama, sankama ili se vozi na koturaljkama.

ZAUSTAVLJANJE VOZILA

"ZAUSTAVLJANJE VOZILA" je svaki prekid kretanja vozila na putu u trajanju do 15 minuta, osim prekida koje se vrši da bi se postupilo po znaku ili pravilu kojim se reguliše saobraćaj.

do 15
minuta

PARKIRANJE VOZILA

"PARKIRANJE VOZILA" je prekid kretanja vozila u trajanju dužem od 15 minuta, osim prekida koji se vrši da bi se postupilo po znaku ili pravilu kojim se reguliše saobraćaj.

od 15
minuta

MIMOILAŽENJE

"MIMOILAŽENJE" je prolaženje vozilom pored drugog vozila koje se po istom kolovozu kreće iz suprotnog smera.

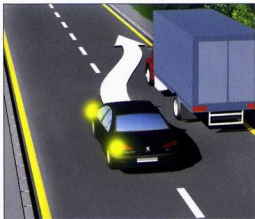

PRETICANJE

"PRETICANJE" je prolaženje vozilom pored drugog vozila koje se kreće u istom smeru.

OBILAŽENJE

"OBILAŽENJE" je prolaženje vozilom pored zaustavljenog ili parkiranog vozila ili drugog objekta koji se nalazi na saobraćajnoj traci kojom se vozilo kreće.

PROPUŠTANJE VOZILA

"PROPUŠTANJE VOZILA" je radnja koju je u određenim slučajevima vozač dužan da izvrši zaustavljanjem vozila, smanjivanjem brzine kretanja ili prekidanjem radnje koju izvodi vozilom, i to na način koji ne prinuđava vozača drugog vozila da naglo menja pravac ili brzinu kretanja.

KOLONA

"KOLONA" je niz vozila koja su zaustavljena na putu ili se kreću istom saobraćajnom trakom u istom smeru, pri čemu su brzina kretanja vozila i postupanje vozača međusobno uslovljeni i između kojih ne može bez ometanja ući drugo vozilo.

SMANJENA VIDLJIVOST

"SMANJENA VIDLJIVOST" postoji ako zbog nepovoljnih atmosferskih ili drugih prilika (magla, sneg, kiša, prašina, dim i sl.) vozač ne može jasno da uoči druge učesnike u saobraćaju na udaljenosti od najmanje 200 m na putu izvan naselja, odnosno od najmanje 100 m u naselju.

100
metara

200
metara

SAOBRAĆAJNA NEZGODA

"SAOBRAĆAJNA NEZGODA" je nezgoda na putu u kojoj je učestvovalo najmanje jedno vozilo u pokretu i u kojoj je jedno ili više lica poginulo ili povređeno ili je izazvana materijalna šteta.

3

DEO

PRIRUČNIK ZA POLAGANJE

VOZAČKOG ISPITA A, B, C I D KATEGORIJE

Saobraćajni znakovi

SADRŽAJ

Saobraćajni znakovi	27
Znakovi opasnosti	28
Znakovi izričitih naredbi	37
Znakovi obaveze	45
Znakovi obaveštenja	48
Dopunske table	55
Oznake na kolovozu	57
- Uzdužne oznake na kolovozu	57
- Poprečne oznake na kolovozu	58
- Ostale oznake na kolovozu	59

Saobraćajni znakovi

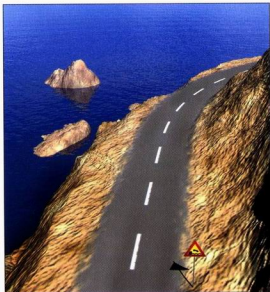
Saobraćajni znakovi su znakovi opasnosti, znakovi izričitih naredbi i znakovi obaveštenja, sa dopunskom tablom ili bez nje, koja je sastavni deo saobraćajnog znaka i koja bliže određuje značenje saobraćajnog znaka, zatim svetlosni saobraćajni znakovi, oznake na kolovozu, trotoaru i sl., i svetlosne i druge oznake na putu.

Saobraćajni znakovi se postavljaju s desne strane puta pored kolovoza u smeru kretanja vozila. Ako na mestu na kome se postavlja saobraćajni znak, zbog gustine saobraćaja ili drugih razloga, preti opasnost da znak neće na vreme primetiti učesnici u saobraćaju, saobraćajni znak se mora postaviti i na suprotnoj levoj strani puta ili iznad površine kolovoza.

Saobraćajni znakovi se postavljaju tako da ne ometaju kretanje vozila i pešaka.

Znakovi opasnosti

ZNAKOVI OPASNOSTI

Znakovi opasnosti služe da se učesnici u saobraćaju na putu upoznaju na opasnost koja preči na određenom mestu, odnosno delu puta i da se obaveste o prirodi te opasnosti. Postavljaju se pre opasnog mesta.

Van naselja se postavljaju na udaljenosti od 150 m – 250 m ispred opasnog mesta, a u naselju i na udaljenosti manjoj od 150 m.

Izuzetak su:

- znak **"Andrejin krst"** koji se postavlja na odstojanju od 5 m od najbliže šine, a ako okolnosti to zahtevaju - i na manjem, ali ne bliže od 3 m;
- znak **"Radovi na putu"** postavlja se neposredno ispred mesta na kome se izvode radovi;
- znak **"Saobraćaj u oba smera"** postavlja se na samom mestu odakle počinje saobraćaj u oba smera.

Znakovi opasnosti imaju oblik ravnostranog trougla čija se jedna strana nalazi u horizontalnom položaju sa suprotnim vrhom okrenutim naviše.

Osnovna boja znakova je žuta a ivice trougla su crvene. Simboli na znakovima su crne boje.

Andrejin krst

Radovi na putu

Saobraćaj u oba smera

označavaju približavanje
krivini ili krivinama koje su
opasne po svojim fizičkim
karakteristikama ili zbog
nedostatka vidljivosti.

opasna krivina

krivina nalevo

krivina nadesno

dvostruka krivina ili
više uzastopnih krivina od
kojih je prva nadesno

dvostruka krivina ili
više uzastopnih krivina
od kojih je prva nalevo

Blizina posebne opasnosti

kamenje pršti

klizav kolovoz

Označava blizinu dela puta na kome kolovoz pod određenim atmosferskim uslovima ili sličnim okolnostima ima klizavu površinu.

radovi na putu

pokretni most

opasnost na putu

blizina obale

opasna nizbrdica

označavaju približavanje
opasnoj nizbrdici, odnosno
opasnom usponu

opasan uspon

odronjavanje kamenja

označavaju blizinu dela
puta na kome postoji
opasnost od kamenja
koje pada ili od kamenja
koje se nalazi na putu

odronjavanje kamenja

bočni vetar

označavaju blizinu dela
puta na kome duva jak
bočni vetar

bočni vetar

Znakovi opasnosti

Suženje puta

Označavaju približavanje suženju kolovoza koje može da predstavlja izvesnu opasnost

s leve strane

sa obe strane

s desne strane

Blizina dela puta na kojem postoji

neravan kolovoz

ulegnuće kolovoza

opasan prevoj puta ili
veća grbina na putu

Znakovi opasnosti

obeleženi pešački prelaz

Blizina mesta na kome se nalazi
obeleženi pešački prelaz

raskrsnica sa kružnim tokom saobraćaja

Blizina raskrsnice na kojoj se saobra-
ćaj odvija u kružnom toku

blizina avionske piste

Znakovi obaveštenja i obaveze

obeleženi pešački prelaz

Označava mesto na kome se nalazi
obeleženi pešački prelaz

kružni tok saobraćaja

aerodrom

Blizina aerodroma ili
mesto aerodroma

Znakovi opasnosti

Blizina raskrsnice
gde se ukrštaju...

ukrštanje puteva
iste važnosti

ukrštanje sa
sporednim putem
pod pravim uglom

...odnosno spajaju putevi

spajanje sa sporednim
putem pod pravim uglom
s leve strane

spajanje sa sporednim
putem pod pravim uglom
s desne strane

spajanje sa sporednim
putem pod ostrim uglom
s leve strane

spajanje sa sporednim
putem pod ostrim uglom
s desne strane

Blizina posebnih opasnosti na putu

deca na putu

Blizina mesta na putu na kojem se deca češće i u većem broju kreću - na primer ispred škole, obdaništa, igrališta i sl.

biciklisti na putu

životinje na putu

Označava mesto na kojem domaće životinje pod nadzorom prelaze preko puta ili prolaze duž puta

divljač na putu

nalazaženje na svetlosne saobraćajne znakove

saobraćaj u oba smera

tunel

Blizina tunela na putu

Znakovi opasnosti

**prelaz puta preko
železničke pruge sa bra-
nicima ili polubranicima**

**prelaz puta preko
železničke pruge bez
branika ili polubranika**

andrejin krst

Označava mesto na kome put
prelazi preko železničke pruge u
nivou bez branika ili polubranika
sa jednim kolosekom

tramvajska pruga

andrejin krst

Označava mesto na kome put
prelazi preko železničke pruge u
nivou bez branika ili polubranika
sa dva ili više koloseka.

Svaka kosa crvena
linija označava
udaljenost od prelaza
za 80m

2 kose linije = 160m

3 kose linije = 240m

**Približavanje prelazu puta
preko železničke pruge sa
branicima ili polubranicima**

Znakovi izričitih naredbi su znakovi zabrane, odnosno ograničenja i znakovi obaveze.

- Znakovi izričitih naredbi imaju oblik kruga osim znakova ukrštanja sa putem sa prvenstvom prolaza i obavezno zaustavljanje.
- Osnovna boja znakova zabrane, odnosno ograničenja je žuta, ivica kruga kao i kose trake na znakovima izričitih naredbi su crvene boje
- Simboli i natpisi na znakovima zabrane, odnosno ograničenja su crne boje

Znakovi zabrane saobraćaja

Za pojedine kategorije vozila na motorni pogon

Zabrana saobraćaja za cisterne

Zabrana saobraćaja za motocikle

Zabrana saobraćaja za vozila na motorni pogon koja vuku priključno vozilo osim poluprikolice

Zabrana saobraćaja za sva vozila na motorni pogon osim motocikla bez prikolice

Zabrana saobraćaja vozilima koja prevoze eksploziv ili neke lako zapaljive materije iznad određene količine

Zabrana saobraćaja za vozila na motorni pogon koja vuku priključno vozilo ili poluprikolicu

Zabrana saobraćaja za teretna motorna vozila

Zabrana saobraćaja vozilima koja prevoze opasne materije iznad određene količine

Zabrana saobraćaja za traktore

Zabrana saobraćaja za autobuse

Vozilima u
određenim
smerovima

Zabrana saobraćaja
u oba smera

Zabrana saobraćaja
u jednom smeru

Zabrana polukružnog
okretanja

Zabrana skretanja
ulevo

Zabrana skretanja
udesno

Znakovi zabrane kretanja određenim vozilima

Za zabrane mogu se na znaku upotrebiti i na njemu kombinovati razni simboli

Zabrana saobraćaja za bicikle

Zabrana saobraćaja za sva vozila na motorni pogon

Zabrana saobraćaja za bicikle sa motorom

Zabrana saobraćaja za zaprežna vozila

Zabrana saobraćaja za sva vozila na motorni pogon i zaprežna vozila

...i korisnicima puta

Zabrana saobraćaja za pešake

Zabrana saobraćaja za ručna kolica

Zabrana saobraćaja za vozila čija ukupna širina prelazi određenu širinu

Zabrana saobraćaja za vozila čija ukupna visina prelazi određenu visinu

Zabrana saobraćaja za vozila koja prekoračuju određenu dužinu

Zabrana saobraćaja za vozila čija ukupna težina prelazi određenu težinu

Zabrana saobraćaja za vozila koja prekoračuju određeno osovinsko opterećenje

Najmanje odstojanje između vozila

Zabrana prolaza bez zaustavljanja

Zabrana prolaza bez
zaustavljanja - carinarnica

STOP - policija

Zabrana prolaza bez
zaustavljanja - putarina

Zabrana zaustavljanja i parkiranja

Zabrana zaustavljanja
i parkiranja

Zabrana parkiranja

Naizmenično parkiranje

Deo puta na koji se zabrana
parkiranja odnosi u neparne dane

Deo puta na koji se zabrana
parkiranja odnosi u parne dane

Znakovi zabrane preticanja

...svih vozila na motorni pogon osim motocikla bez prikolice

...za teretna vozila

se odnosi na teretna motorna vozila čija najveća dozvoljena težina prelazi 3,5 t.

Zabrana davanja zvučnih znakova

(osim u slučaju neposredne opasnosti)

Ograničenje brzine

Deo puta na kome se vozila ne smeju kretati brzinom većom od brzine koja je označena na znaku

Znakovi obaveštenja prestanak zabrane

Prestanak zabrana preticanja

svih vozila na motorni pogon osim motocikla bez prikolice

Prestanak zabrana preticanja za teška teretna vozila

Prestanak zabrane davanja zvučnih znakova

Prestanak ograničenja brzine

Prestanak svih zabrana

Mesto na putu odakle prestaju da važe odgovarajuće zabrane koje su pre tog mesta uspostavljene saobraćajnim znakom postavljenim na tom putu

Znakovi zabrane

Prvenstvo prolaza za vozila iz suprotnog smera

Označava zabranu stupanja vozila na uski deo puta pre nego što tim delom pređu vozila iz suprotnog smera.

na suženom
delu puta

Prvenstvo prolaza u odnosu na vozila iz suprotnog smera

na raskrsnici

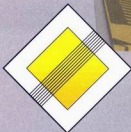

Ukrštanje sa putem sa prvenstvom prolaza

Označava blizinu raskrsnice na kojoj vozač mora da ustupi prvenstvo prolaza svim vozilima koja se kreću po putu na koji on nailazi.

Put sa prvenstvom prolaza

Završetak puta sa prvenstvom prolaza

Obavezno zaustavljanje

Mesto pred ulazom u raskrsnicu na kome je vozač dužan da zaustavi vozilo i ustupi prvenstvo prolaza svim vozilima koja se kreću putem na koji on nailazi.

Pružanje puta sa pravom prvenstva prolaza

Obavezan
smer

- Osnovna boja znakova obaveze je plava
- Simboli i natpisi na znakovima obaveze su bele boje

Dozvoljeni
smerovi

Obavezno obilaženje

sa leve strane

sa desne strane

Znakovi obaveze

Znakovi obaveštenja

Staza za bicikliste

Završetak staze za bicikliste

Staza za pešake

Završetak staze za pešake

Staza za jahače

Završetak staze za jahače

Lanci za sneg

Prestanak obaveze
nošenja lanaca za sneg

Najmanje
dozvoljena brzina

Prestanak najmanje
dozvoljene brzine

Znakovi obaveštenja

Znakovi obaveštenja pružaju učesnicima u saobraćaju potrebna obaveštenja o putu kojim se kreću, nazivima mesta kroz koja put prolazi i udaljenosti od tih mesta, prestanku važenja znakova izričitih naredbi, kao i druga obaveštenja koja im mogu biti korisna

- Znakovi obaveštenja imaju oblik kvadrata, pravougaonika ili kruga
- Osnovna boja znakova obaveštenja je žuta sa simbolima i natpisima crne boje, odnosno plava sa simbolima i natpisima bele i crne boje

Put sa jednosmernim saobraćajem

slepi put

prestrojavanje vozila

smer kretanja vozila

koja nameravaju da skrenu ulevo na raskrsnici na kojoj je skretanje ulevo zabranjeno

raskrsnica

prestrojavanje vozila

Sa nazivima naseljenih mesta

Označavanje puteva

Auto-put

Završetak auto-puta

Put rezervisan
za saobraćaj
motornih vozila

Završetak puta
rezervisanog za
saobraćaj
motornih vozila

Označavanje naseljenih mesta

Beograd

Naziv naseljenog mesta

~~Beograd~~

Završetak naseljenog mesta

Označavanje saobraćajnih traka

Saobraćajna traka
za vozila javnog
prevoza putnika

Završetak saobraćajne
trake za vozila javnog
prevoza putnika

Beograd

Saobraćajna traka
za spora vozila

Završetak
saobraćajne trake
za spora vozila

Znakovi obaveštenja

Obeležavanje puteva

broj puta

kilometraža puta

broj međunarodnog puta

Parkiranje vozila

Zona u kojoj je ograničeno trajanje parkiranja

Izlaz iz zone u kojoj je ograničeno trajanje parkiranja

vremenski ograničeno parkiranje

parkiralište

Znakovi obaveštenja za pešake

podzemni ili nadzemni pešački prolaz

deca na putu

Označava mesto u čijoj se blizini nalazi škola i pešački prelazi koje deca često koriste

Putokazi koji označavaju mesto ili određeni objekat

Beograd 4

putokaz

SURČIN

putokaz za aerodrom

500 m

putokaz za teren za kampovanje

500 m

putokaz za planinarski dom

Niš

Pančevo
Zrenjanin

IZLAZ

Izlaz

Mesto izlaska
sa auto-puta

Niš

putokaz iznad
kolovoza na portalu

Pančevo
Zrenjanin

putokaz iznad
kolovoza na portalu

Subotica	177km
Novi Sad	77km
S. Pazova	30km
Batajnica	17km

potvrda pravca

Negotin

Centar

Paraćin
Zaječar

putokazna tabla

Niš

Pančevo
Zrenjanin
500 m

pretputokaz

Beograd
Novi Sad

putokaz za
prestrojavanje

Iznad saobraćajnih
traka na portalu

Brzina vozila

Ograničenje najveće
dozvoljene brzine na
putevima u SRJ

Brzina koja se
preporučuje

Tabla za usmeravanje

ulevo

udesno

Vijadukt
Peračica
376 m

Putni objekat (naziv)

Ulica
Ruzveltova

Tabla za označavanje
naziva ulica

Reka
Sava

Reka
Sava

Reka

Naziv reke preko
koje put prelazi

Policija

Stanica policije

Bolnica

Bolnica

Stanica za
prvu pomoć

Hotel ili motel

Telefon

Teren za kampovanje
pod šatorima

Restoran

Teren za kampovanje
u prikolicama

Kafana

Teren za kampovanje
pod šatorima i u
prikolicama

Planinarski dom

Teren uređen
za izletnike

Radionica za
opravku vozilaVatrogasna
službaVozilo za
pomoć na putuBenzinska
stanicaAutobusko
stajalište

Informacije

Tramvajska
stanicaLuka-
pristanište**Prohodnost puta**

Ako je prelaz otvoren tabla je
zelene boje, a ako je zatvo-
ren - tabla je crvene boje

Planinski prevoj

Sa nadmorskom visinom

Broj serpentine

Sa nadmorskom visinom

Dopunske table

Dopunske table preciznije objašnjavaju saobraćajni znak, odnosno: vreme, udaljenost, simbol, početak ili kraj važnosti, stranu i sl.

Uz znakove opasnosti, znakove izričitih naredbi i znakove obaveštenja mogu biti istaknute i dopunske table.

Osnovna boja dopunske table mora biti ista kao i osnovna boja znaka uz koji se dopunska tabla postavlja, a boja natpisa i simbola na dopunskoj tabli mora biti ista kao i boja natpisa i simbola na znaku uz koji se dopunska tabla postavlja. Širina dopunske table ne sme biti veća od dužine one strane znaka uz koji se postavlja, odnosno od prečnika znaka ako je znak u obliku kruga.

DOPUNSKE TABLE

- Udaljenost između znaka uz koji je postavljena dopunska tabla i početka dela puta, odnosno mesta na koje se znak odnosi.
- Označava dužinu dela puta na kome preti opasnost označena znakom
- Vreme za koje izričita naredba važi.
- Označava mesto odakle prestaje zabrana.
- Označava udaljenost između znaka i objekta terena ili dela puta na koji se obaveštenje odnosi.
- Simbol koji bliže određuje značenje znaka uz koji se ističe.
- Početak deonice puta, odnosno mesta na kome postoji opasnost od neočekivanog nastanka pole-dice.

200m

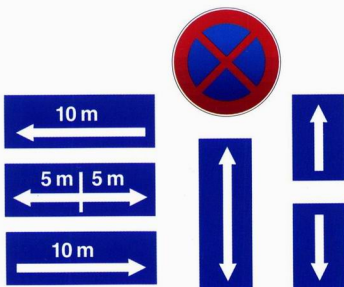
STOP 200m

↑ 2000m ↑

od 17-20h

kraj zabrane

500m

Ove dopunske table označavaju primenu zabrane parkiranja ili zaustavljanja vozila do znaka, od znaka, odnosno s jedne strane ili druge strane znaka.

Oznake na kolovozu

U oznake na kolovozu spadaju:

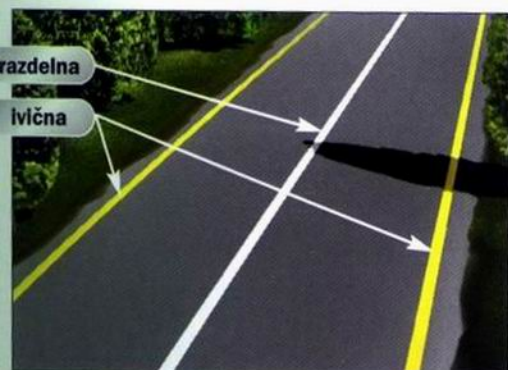
- Uzdužne oznake
- Poprečne oznake
- Ostale oznake na kolovozu i predmetima uz ivicu kolovoza.

Oznake na kolovozu su bele boje. Izuzetno, žutom bojom obeležavaju se:

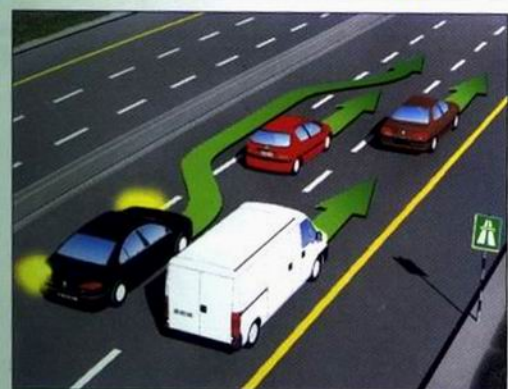
- oznake mesta na kolovozu i trotoaru na kojima je zabranjeno parkiranje.
- ivična linija
- isprekidana linija za odvajanje trake za kretanje vozila linijskog prevoza putnika, taksi vozila za prevoz putnika i vozila službe hitne medicinske pomoći.
- Oznake kojima se obeležavaju mesta za određene namene (autobuska stajališta, taksi vozila, policija i dr.)
- kosnici

Uzdužne oznake na kolovozu

Uzdužne oznake na kolovozu su neisprekidane linije, isprekidane linije i udvojene linije.

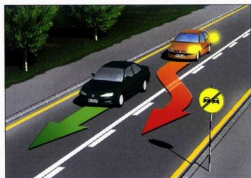

- Neisprekidana uzdužna linija može biti razdelna i ivična.
- Razdelna linija služi za razdvajanje dvosmernih kolovoznih površina po smerovima kretanja.
- Ivična linija služi da istakne ivicu vozne površine kolovoza i izdvoji kolovozne površine sa posebnom namenom - trake za kretanje vozila javnog prevoza putnika.

- Neisprekidana uzdužna linija označava zabranu prelaženja vozila preko te linije ili zabranu kretanja vozila po toj liniji.
- Obična isprekidana linija služi za razdvajanje kolovoznih površina na saobraćajne trake.
- Linija upozorenja služi za najavljanje blizine neisprekidane linije.

- Udvojena uzdužna linija može da bude udvojena neisprekidana, udvojena isprekidana i udvojena kombinovana.
- Udvojena neisprekidana linija služi za razdvajanje dvosmernih kolovoznih površina po smerovima kretanja.
- Udvojena isprekidana linija služi za obeležavanje saobraćajnih traka sa izmenljivim smerom kretanja na kojima je saobraćaj regulisan uređajima za davanje svetlosnih saobraćajnih znakova.
- Udvojena kombinovana linija služi za razdvajanje saobraćajnih traka na mestima gde su uslovi preglednosti takvi da dopuštaju preticanje samo u jednom smeru.
- Široke isprekidane linije služe za razdvajanje tokova u raskrsnici na putevima van naselja i kao ivične linije za izdvajanje niša za skretanje i izlivanje, odnosno ulivanje na auto-putevima i putevima rezervisanim za saobraćaj motornih vozila.

Poprečne oznake na kolovozu

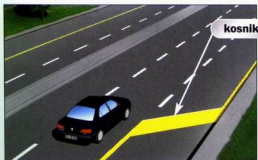
Poprečne oznake na kolovozu obeležavaju se neisprekidanim ili isprekidanim linijama i to su:

- linija zaustavljanja
- linije kojima se obeležavaju mesta na kojima vozači moraju ustupiti prvenstvo prolaza, kosnici, graničnici, pešački prelazi i prelazi biciklističke staze preko kolovoza.

Linija zaustavljanja može biti neisprekidana i isprekidana.

- Neisprekidana označava mesto na kome vozač mora da zaustavi vozilo. Ispred linije zaustavljanja može se ispisati reč "STOP"
- Isprekidana linija zaustavljanja označava mesto na kome vozač mora da zaustavi vozilo ako je potrebno da propusti vozila koja se kreću putem sa pravom prvenstva prolaza. Mesto ispred linije zaustavljanja može se obeležiti trouglom upozorenja.

Kosnik označava mesto zatvaranja ulivne trake, otvaranja izlivne trake i zatvaranje saobraćajne trake rezervisane za vozila javnog prevoza putnika.

Graničnik označava mesto ulivanja gde je potrebno odvojiti deo kolovoza na kome je zabranjen saobraćaj.

Pešački prelaz označava deo površine kolovoza namenjen za prelaz pešaka. Na kolovozu pored pešačkog prelaza koji se nalazi u blizini škole mora da stoji natpis "ŠKOLA".

Prelaz biciklističke staze preko kolovoza je deo površine kolovoza namenjenog isključivo za prelaz biciklista.

Ostale oznake na kolovozu i predmetima uz ivicu kolovoza

V-1 PRIMERI UZDUŽNE LINIJE

Isprekidane linije

V-2

Linija vodilja

V-3

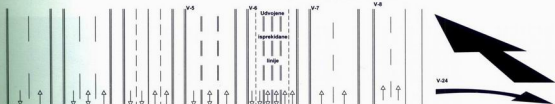
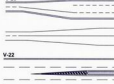
Udvajena puna i isprekidana linija

V-22

V-4

Odeljak kolovoza namenjenog za saobraćaj vozila javnog linijskog prevoza

V-38

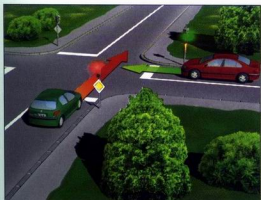
ZEMUN

Svetlosni saobraćajni znakovi i svetlosne oznake

SADRŽAJ

Svetlosni saobraćajni znakovi za regulisanje saobraćaja	61
Značenje svetlosnog saobraćajnog znaka	62
Svetlosni znakovi za regulisanje saobraćaja namenjeni samo pešacima	63
Svetlosni znakovi za označavanje prelaza puta preko železničke pruge u nivou	63
Svetlosni znakovi za regulisanje saobraćaja tramvaja	64
Svetlosni znakovi za označavanje radova na putu	64
Svetlosne oznake	64

Svetlosni saobraćajni znakovi

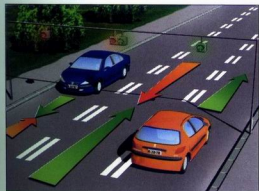

SVETLOSNI SAOBRAĆAJNI ZNAKOVI SU:

- svetlosni znakovi za regulisanje saobraćaja.
- svetlosni znakovi za regulisanje saobraćaja namenjeni samo pešacima.
- svetlosni znakovi za označavanje prelaza puta preko železničke pruge u nivou.
- svetlosni znakovi za tramvaje.
- svetlosni znakovi za označavanje radova na putu, drugih prepreka i oštećenja kolovoza koji predstavljaju opasnost za učesnike u saobraćaju.

Svetlo upotrebljeno kao svetlosni saobraćajni znak može biti postojano (neprekidno) ili trepćuće (prekidajuće).

Svetlosni saobraćajni znakovi za regulisanje saobraćaja

Ako se ovim uređajima reguliše saobraćaj na svakoj traci posebno, svetlosni znakovi su iznad saobraćajne trake na koju se odnose. U slučaju kada su svetlosni saobraćajni znakovi upotrebljeni za regulisanje saobraćaja na više saobraćajnih traka i smerova kretanja istovremeno, svetlosni saobraćajni znakovi su sa desne strane kolovoza. Na putevima sa više saobraćajnih traka za svaki smer kretanja potrebno je ponoviti uređaj za davanje svetla saobraćajnim znakovima trobojnim svetlima.

Promenljivi smerovi:

Saobraćajna traka kojom je **zabranjeno** kretanje

Saobraćajna traka kojom je **dozvoljeno** kretanje

Značenje svetlosnog saobraćajnog znaka

ZELENO SVETLO

slobodan prolaz

ŽUTO SVETLO

zabrana prolaza osim za vozila koja su ušla u raskrsnicu ili koja su u času kada se žuto svetlo pali, bila na takvoj udaljenosti da se ne mogu na bezbedan način zaustaviti pre tog znaka

CRVENO SVETLO

zabrana prolaza

CRVENO SVETLO

UPALJENO ZAJEDNO SA ŽUTIM

upozorava učesnike u saobraćaju da će posle doći do pojave zelenog svetla i da se pripreme za polazak

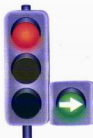
ZELENO TREPĆUĆE SVETLO

ZELENO TREPĆUĆE SVETLO - upozorava učesnike u saobraćaju da će skoro doći do promene zelenog svetla u žuto, a kasnije u crveno svetlo.

DODATNA SVETLEĆA ZELENA STRELICA

DODATNA SVETLEĆA ZELENA STRELICA - upaljena zajedno sa crvenim neprekidnim svetlom označava slobodan prolaz vozilima koja se kreću u pravcu zelene strelice, ali tek kada propuste sve učesnike u saobraćaju (pešake i vozače) kojima je upaljeno zeleno svetlo, odnosno ako ne ometaju saobraćaj vozila koja se kreću po putu na koji nailazi.

ŽUTO TREPĆUĆE SVETLO

ŽUTO TREPĆUĆE SVETLO - upozorava učesnike u saobraćaju da semafor ne radi i da smanje brzinu, a obrate pažnju na ostale učesnike u saobraćaju i primene druga pravila za određivanje prvenstva prolaza (pravila ili saobraćajne znake ako postoje, ukoliko ne postoji lice koje reguliše saobraćaj). Žuto trepćuće svetlo ima različito značenje od žutog neprekidnog svetla.

CRVENO I ZELENO SVETLO NE SMEJU DA BUDU UPALJENA ISTOVREMENO.

Svetlosni znakovi za regulisanje saobraćaja namenjeni samo pešacima

ZELENO SVETLO
slobodan prolaz

CRVENO SVETLO
zabrana prolaza

Za regulisanje saobraćaja pešaka posebnim uređajima daju se naizmenično svetlosni saobraćajni znakovi sa crvenim i zelenim svetlom. Zeleno svetlo može biti podešeno tako da se u određenom vremenskom razmaku, pre nego što se ugasi, pojavljuje i kao trepćuće zeleno svetlo.

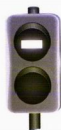
CRVENO I ZELENO SVETLO NE SMEJU DA BUDU UPALJENA ISTOVREMENO.

Svetlosni znakovi za označavanje prelaza puta preko železničke pruge u nivou.

Svetlosni znakovi za regulisanje saobraćaja tramvaja

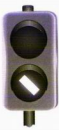
Za regulisanje saobraćaja tramvaja mogu da se upotrebljavaju i posebni uređaji za davanje jednoboynih svetala bele boje. Svetla bele boje mogu biti u obliku položene, uspravne ili kose crte.

Zabrana prolaza tramvaja

Slobodan prolaz tramvaja

Svetlosni znakovi za označavanje radova na putu

Slobodan prolaz

Zabrana saobraćaja

Kada lice koje reguliše saobraćaj daje svetlosne znake, značenje svetla je isto kao i na semaforu, zeleno svetlo - slobodan prolaz, crveno svetlo - zabrana prolaza.

Svetlosne oznake

SVETLOSNE OZNAKE SU:

- smerokazi sa refleksnim staklima ili reflektujućim materijama.
- metalni elementi sa ugrađenim reflektujućim materijama.
- svetlosni stubovi i druge slične svetlosne saobraćajne oznake.

Znaci koje daju ovlašćena lica

SADRŽAJ

Znaci koje daju ovlašćena lica rukama i položajem tela	67
• Slobodan prolaz	67
• Zabranjen prolaz	68
• Obavezno zaustavljanje	68
• Zabrana prolaza za sve učesnike u saobraćaju koji seku smer ispružene ruke	68
• Smanjenje brzine	69
• Povećanje brzine	69
• Zaustavljanje vozila	69
• Zvučni znaci	69
• Svetlosni znaci	69

Znaci koje daju ovlašćena lica

Učesnici u saobraćaju moraju da postupaju po zahtevima izraženim pomoću znakova ili po naredbama policajca ili drugih lica koja, na osnovu ovlašćenja iz Zakona, vrše kontrolu i regulisanje saobraćaja na putevima (ovlašćena lica).

Znaci koje učesnicima u saobraćaju daju ovlašćena lica jesu znaci koji se daju:

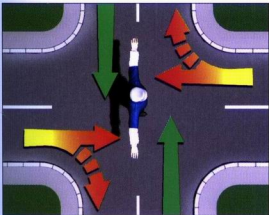
- rukama i položajem tela (sa ili bez tablice ili palice)
- zvučni znaci
- svetlosni znaci

Ove znake ovlašćeno lice može davati:

- na raskrsnici
- iz vozila
- na bilo kom delu puta.

Bez obzira gde ih ovlašćeno lice daje, značenje je uvek isto.

Znaci koje daju ovlašćena lica rukama i položajem tela

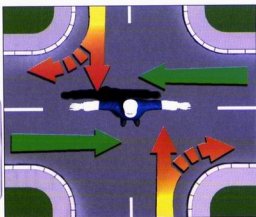
SLOBODAN PROLAZ

SLOBODAN PROLAZ (zeleno svetlo na semaforu) - slobodan prolaz imaju vozači koji dolaze sa bočnih strana licu koje reguliše saobraćaj, bez obzira da li je raširio ruke ili stoji sa rukama spuštenim niz telo.

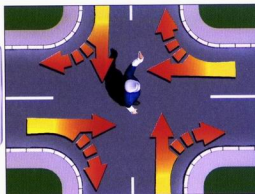
ZABRANJEN PROLAZ

ZABRANJEN PROLAZ (crveno svetlo na semaforu) - kada vozač prilazi licu koje reguliše saobraćaj spreda (u prsa) ili s leđa, to je znak da mu je saobraćaj zabranjen i da se mora zaustaviti.

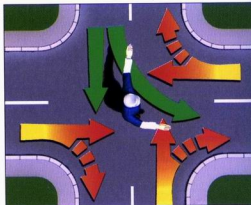
OBAVEZNO ZAUSTAVLJANJE

OBAVEZNO ZAUSTAVLJANJE (žuto svetlo na semaforu) - Kada lice koje reguliše saobraćaj podigne ruku vertikalno u vis sa otvorenom šakom, to je znak da svi vozači obavezno zaustave svoja vozila. Posle ovog položaja lice koje reguliše saobraćaj će promeniti svoj položaj, odnosno dati prednost vozilima koja pre toga znaka nisu imala prvenstvo prolaza.

ZABRANA PROLAZA ZA SVE UČESNIKE U SAOBRAĆAJU KOJI SEKU SMER ISPRUŽENE RUKE

Kada lice koje reguliše saobraćaj odruči ruku horizontalno sa otvorenom šakom, zabranjen je prolaz za sva vozila koja seku smer ispružene ruke.

SMANJENJE BRZINE

Kada lice koje reguliše saobraćaj lagano maše gore-dole sa otvorenom šakom na dole, znak je da vozači u kom smeru daje taj znak smanje brzinu kretanja svog vozila.

POVEĆANJE BRZINE

Kada lice koje reguliše saobraćaj otvorenom šakom sa predručenom rukom vrši kružno kretanje s desna na levo, to je znak vozačima da treba da ubrzaju kretanje svog vozila.

ZAUSTAVLJANJE VOZILA

Kada lice koje reguliše saobraćaj horizontalno odručenom rukom sa dlanom otvorene šake usmerene prema vozaču pokaže taj znak, vozač tog vozila obavezan je da zaustavi svoje vozilo.

ZVUČNI ZNACI

- Jedan zvižduk znači poziv učesnicima u saobraćaju da obrate pažnju na ovlašćeno lice koje će pomoću odgovarajućeg znaka izraziti određeni zahtev.
- Više uzastopnih zvižduka znači da je neki od učesnika u saobraćaju postupio protivno pravilima saobraćaja.

SVETLOSNI ZNACI

Noću i u uslovima smanjene vidljivosti ovlašćeno lice može davati i svetlosne znake (baterijska lampa, fenjer i sl.). Značenje svetla je isto kao i na semaforu:

- crveno svetlo - zabrana prolaza
- zeleno svetlo - slobodan prolaz

Prilikom kontrole od strane policajca ili ovlašćenog lica za regulisanje saobraćaja, budite korektni i ljubazni.

PRIRUČNIK ZA POLAGANJE

VOZAČKOG ISPITA A, B, C I D KATEGORIJE

D E O

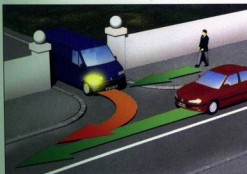
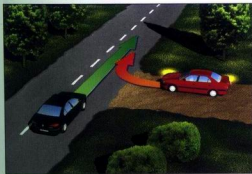
Saobraćajna pravila

SADRŽAJ

Uključivanje i isključivanje vozila u saobraćaju	71
Uključivanje autobusa javnog gradskog prevoza	72
Prevoz dece	73
Kretanje vozila na putu	74
Kretanje pešaka	76
Prelaženje preko kolovoza	78
Kretanje bicikla, bicikla sa motorom i motocikla	79
Saobraćaj zaprežnih vozila	81
Odstojanje između vozila	82
Mimoilaženje	83
Mimoilaženje na putu sa uzdužnim nagibom	83
Obilaženje	85
Preticanje	86
Preticanje sa desne strane	87
Preticanje vozila u raskrsnici	87
Brzina kretanja	91
Skretanje	93
Polukružno okretanje	95
Zaustavljanje i parkiranje	97
Obeležavanje zaustavljenog vozila na kolovozu	101
Vožnja na prelazu puta preko železničke pruge	102
Saobraćaj u tunelu	102
Zvučni i svetlosni znaci upozorenja	103
Saobraćaj na auto-putu i putu rezervisanom za saobraćaj motornih vozila	104
Vožnja noću i u uslovima smanjene vidljivosti	106
Teret na vozilu	108
Vučenje vozila	110

Uključivanje i isključivanje vozila u saobraćaju

Prilikom uključivanja u saobraćaj vozač prethodno mora da se uveri da može bezbedno izvršiti uključivanje u saobraćaj, zatim da pokazivačem pravca (ili odručenjem ruke u pravcu kretanja) upozori ostale učesnike o svojoj nameri, propusti vozila koja su u saobraćaju i tek tada se bezbedno uključi u saobraćaj, vodeći računa da svojim uključivanjem ne primorava druge učesnike u saobraćaju da naglo menjaju brzinu ili pravac kretanja svog vozila.

S PARKING PROSTORA

Uključivanje s parking prostora je dozvoljeno tek kada vozač propusti vozila koja se kreću kolovoznom trakom na koju namećava da se uključi.

SA ZEMLJANOG PUTA

Sa zemljanog puta kada propusti vozila koja se kreću putem na koji se uključuje.

UNAZAD

Kada se vozač svojim vozilom unazad uključuje u saobraćaj iz garaže ili kolskog ulaza, dužan je da obezbedi osobu koja će mu pomagati da se bezbedno uključi u saobraćaj.

IZ GARAŽE

Iz garaže kada propusti pešake na trotoaru i vozila u saobraćaju.

IZ DVORIŠTA ILI KOLSKOG ULAZA

Iz dvorišta ili kolskog ulaza - pored propuštanja vozila koja su u saobraćaju, vozač vozila koje se uključuje u saobraćaj mora propustiti i pešake koji se kreću trotoarom.

UKLJUČIVANJE NA AUTO-PUT

Kod uključivanja vozač vozila koje se uključuje, za svoje kretanje mora koristiti traku za ubrzanje i tek kada propusti vozila koja se kreću auto-putem uključiti se bezbedno na auto-put.

Uključivanje autobusa javnog gradskog prevoza

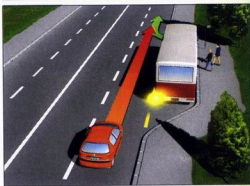
...u naselju sa stajališta kada nema ispust...

Vozač vozila javnog gradskog prevoza mora da propusti vozila koja su u saobraćaju, što znači da ta vozila imaju prvenstvo prolaza u odnosu na vozilo javnog prevoza.

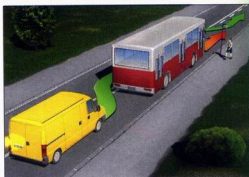
...kada je stajalište posebno izgrađeno i nalazi se van kolovoza (sa proširenjem saobraćajne trake)

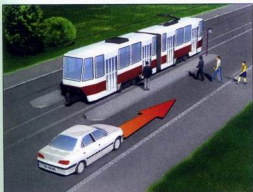
U ovoj situaciji vozač vozila javnog gradskog prevoza (autobusa, trolejbusa i sl.) ima prvenstvo prolaza u odnosu na vozila koja se kreću kolovozom, odnosno vozači tih vozila su dužni da omoguće uključivanje vozila javnog gradskog prevoza u saobraćaj.

...kada je stajalište na kolovozu van naseljenog mesta

Ako saobraćajnim znakom ili oznakama na kolovozu to nije zabranjeno, vozač može izvršiti obilaženje vozila javnog prevoza, samo ako to propisno i bezbedno može izvršiti, uz obavezno smanjenje brzine i maksimalno obraćanje pažnje na putnike koji ulaze i izlaze iz vozila javnog prevoza.

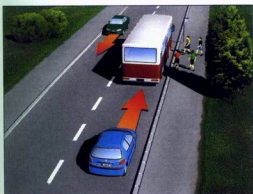

...kada je stajalište na sredini kolovoza

Ako je vozilo javnog gradskog prevoza u stajalištu koje se nalazi na sredini kolovoza, vozač mora da zaustavi svoje vozilo iza vozila javnog gradskog prevoza putnika, kada lica ulazeći ili izlazeći iz tog vozila, moraju da pređu preko kolovozne trake kojom se vozilo kreće.

Prevoz dece

Ako se na kolovozu sa dve saobraćajne trake zaustavi vozilo namenjeno za prevoz dece (autobus) koje je obeleženo znakom za prevoz dece, vozila koja se kreću iza autobusa, kao i vozila koja tom vozilu dolaze u susret drugom saobraćajnom trakom dužna su da se zaustave dok deca ulaze ili izlaze iz tog vozila.

Vozilo koje je namenjeno za prevoz dece (obeleženo znakom za prevoz dece) pri uključivanju u saobraćaj sa stajališta ima prednost u odnosu na sva vozila koja se kreću kolovozom.

Na stajalištima vozila javnog gradskog prevoza, deca se često pojavljuju iza ili ispred vozila javnog prevoza. Zato uvek u ovakvim situacijama smanjite brzinu kretanja vašeg vozila i ne dozvolite da vas deca iznenade.

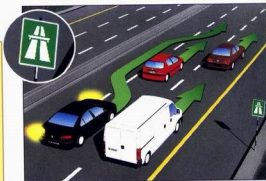
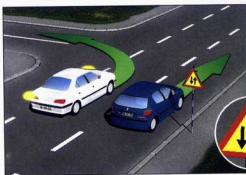
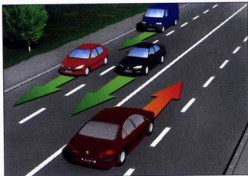
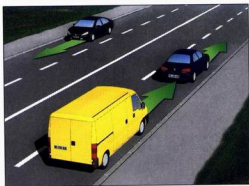
Kretanje vozila na putu

Za kretanje svojim vozilom u saobraćaju, vozač mora da koristi kolovoz, odnosno saobraćajnu traku namenjenu za saobraćaj one vrste vozila kojoj vozilo pripada. Vozilo se kreće desnom stranom kolovoza u pravcu kretanja. Na putu u naselju sa kolovozom na kome za saobraćaj vozila u istom smeru postoje najmanje dve obeležene saobraćajne trake, vozač može za kretanje svog vozila da koristi i saobraćajnu traku koja se ne nalazi uz desnu ivicu kolovoza, ako time ne ometa ostala vozila koja se kreću iza njegovog vozila.

Kada se tom prilikom vozila u jednoj saobraćajnoj traci kreću brže od vozila u drugoj traci, to se ne smatra preticanjem.

Na delu auto-puta ili puta rezervisanog za saobraćaj motornih vozila sa više saobraćajnih traka, za kretanje svog vozila vozač mora da koristi krajnju desnu saobraćajnu traku, predviđenu za kretanje vozila. Krajnju levu saobraćajnu traku na svojoj kolovoznoj traci vozač može koristiti samo za preticanje.

Na putu sa kolovozom za saobraćaj vozila u oba smera, na kome postoje tri saobraćajne trake, vozač se svojim vozilom mora kretati krajnjom desnom saobraćajnom trakom u pravcu kretanja. Srednja saobraćajna traka se koristi za preticanje ili skretanje u levo.

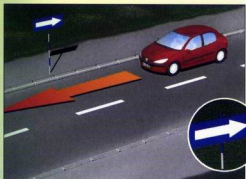

Na delu puta koji je klizav zbog snega, leda, blata i sl., kao i na delu puta koji je oštećen, vozač je dužan da prilagodi brzinu kretanja svog vozila prema stanju i uslovima puta i da ne ugrožava bezbednost učesnika u saobraćaju nepriлагоđenom vožnjom.

ZABRANJENO JE KRETANJE:

Krajnjom levom saobraćajnom trakom, na putu sa kolovozom za saobraćaj u oba smera na kome postoje tri saobraćajne trake pošto je ona namenjena za kretanje vozila iz suprotnog smera.

Na putu sa kolovozom za saobraćaj vozila u oba smera na kome postoji najmanje četiri saobraćajne trake, vozač ne sme vozilom da prelazi na kolovoznu traku namenjenu za saobraćaj vozila iz suprotnog smera.

Suprotnim smerom na putu sa kolovozom na kome se saobraćaj odvija u jednom smeru.

Zabranjeno je kretanje unazad na: auto-putu, putu rezervisanom za saobraćaj motornih vozila kao i na svim opasnim mestima, u tunelu, na mostu, prevoju puta, u krivini, nadvožnjaku ili podvožnjaku, preko železničke ili tramvajske pruge i na svim mestima gde bi bila ugrožena bezbednost učesnika u saobraćaju.

Za kretanje vozila koja ne mogu razviti veću brzinu kretanja od 40 km/h na ravnom putu kao i teretnim vozilima čija najveća dozvoljena masa prelazi preko 3.500kg i vozila koja se ne smatraju motornim vozilima, koristi se krajnja desna strana kolovoza u smeru kretanja.

Kretanje vozilom unazad vozač može da izvrši samo na kratkom delu puta, ako time ne ometa druge učesnike u saobraćaju ili ne ugrožava ukupnu bezbednost u saobraćaju i to krećući se istom stranom kojom se kretao u smeru kretanja unapred.

Kretanje pešaka

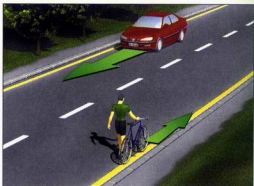
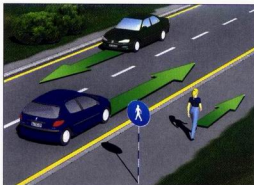
Pešak je dužan da za svoje kretanje koristi trotoar ili drugu površinu namenjenu za kretanje pešaka, ako ona postoji (staza za pešake i sl.).

Na javnom putu van naselja ako ne postoji trotoar ili staza za pešake, pešak se može kretati i po kolovozu, ali levom stranom u pravcu kretanja uz krajnju levu ivicu kolovoza, tako da mu vozila dolaze u susret.

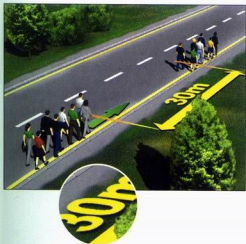
Ako se kreće na javnom putu van naseljenog mesta na kome ne postoji trotoar ili staza za pešake, pešak se može kretati i krajnjom desnom stranom kolovoza u pravcu kretanja na onim mestima gde je za njega to bezbednije (provalija, odron, usek, nepregledna krivina, veći radovi na putu i sl.).

Kada pešak gura bicikl, bicikl sa motorom, motocikl, kao i ručna kolica ili se prevozi u kolicima za nemoćna lica (pokretna stolica) na javnom putu na kome nema izgrađen trotoar ili staza za kretanje pešaka, za svoje kretanje može koristiti kolovoz ali se mora kretati krajnjom desnom stranom kolovoza u pravcu kretanja.

Ako se kreće više pešaka kolovozom, dužni su da se kreću jedan iza drugog i to levom stranom u pravcu kretanja.

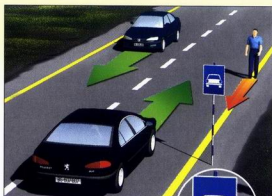
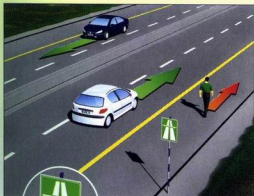
Slepa lica koja se samostalno kreću u saobraćaju radi lakšeg raspoznavanja i bezbednijeg kretanja treba da nose beli štap.

Organizovana kolona pešaka se javnim putem u saobraćaju mora kretati krajnjom desnom stranom puta, krećući se po kolovozu u pravcu kretanja. Ako se kreću dve ili više organizovanih kolona, onda se moraju kretati na rastojanju od po 30 metara između svake kolone, kako bi omogućili vozilima bezbednije oblaženje tih kolona, i izbegli stvaranje zastoja u saobraćaju. Noću i u uslovima smanjene vidljivosti organizovana kolona mora biti obeležena jednim belim svetlom sa prednje leve strane i jednim crvenim svetlom sa zadnje leve strane kolone (baterijska lampa, fenjer i sl.).

ZABRANJENO JE:

Zabranjeno je kretanje pešaka na auto-putu i putu rezervisanom za saobraćaj motornih vozila.

Prelaženje preko kolovoza

Za prelaženje preko kolovoza pešak mora da koristi obeleženi pešački prelaz ili podzemni ili nadzemni pešački prolaz ako postoji. Kada je započeo prelaženje, pešak ima prvenstvo u odnosu na vozila.

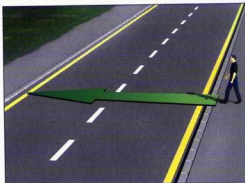
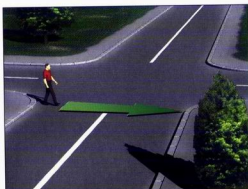
Ako ne postoji obeleženi pešački prelaz ili podzemni ili nadzemni pešački prolaz, pešak sme preći preko kolovoza na sledećim mestima:

- raskrsnici
- putu gde postoje obeleženi pešački prelazi, ali ako je pešački prelaz na većem rastojanju (levo ili desno) od pešaka, od 100 metara.

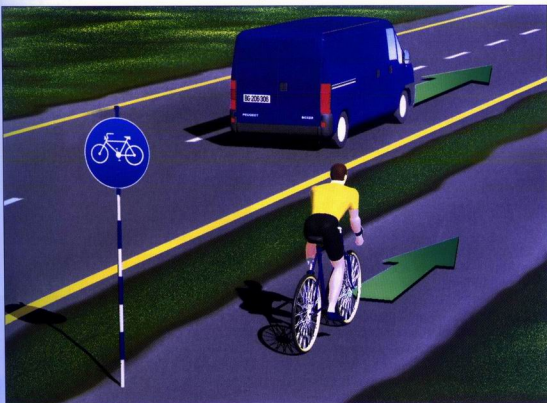
Pre nego što započne prelaženje na tom mestu, pešak mora dobro da osmotri situaciju levo i desno, propusti vozila koja se kreću kolovozom i tek tada stupi na kolovoz pod uslovom da time ne ometa saobraćaj vozila. Preko kolovoza mora preći pažljivo i najkraćim putem.

Na pešačkom prelazu budite strpljivi i pružite pomoć hendikepiranim i slepim licima, starijim osobama i deci.

Kretanje bicikla, bicikla sa motorom i motocikla

Vozač bicikla i bicikla sa motorom je dužan da se kreće po biciklističkoj stazi ili traci ako ona postoji. Maksimalna brzina tom prilikom je 25 km/h. Ako na putu postoji posebna biciklistička staza ili traka, vozači bicikla i bicikla sa motorom se moraju kretati desnom biciklističkom stazom (trakom) u smeru kretanja saobraćaja.

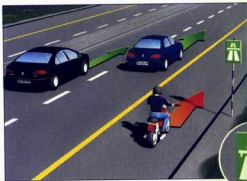
Kada na javnom putu ne postoji saobraćajna staza ili traka, vozač bicikla ili bicikla sa motorom se može kretati kolovozom, ali što bliže desnoj ivici kolovoza, krećući se u smeru kretanja saobraćaja. Ako se dva ili više vozača bicikala kreću u grupi, moraju se kretati uz desnu ivicu kolovoza, ali jedan iza drugog.

Noću ili u uslovima smanjene vidljivosti na biciklu, biciklu sa motorom i motociklu bez bočne prikolice (širine do 1,3m) mora biti upaljeno sa prednje strane vozila najmanje po jedno svetlo bele boje, i na zadnjoj strani po jedno svetlo crvene boje. Na biciklu i po jedan katadioptr crvene boje na zadnjoj strani (koji ne sme biti trouglastog oblika) i po jedan katadioptr žute ili narandžaste boje na svakoj pedal.

Vozač motocikla mora držati upaljena oborena svetla uvek za vreme vožnje na putu van naseljenog mesta i po danu.

Na biciklu i biciklu sa motorom se mogu prevoziti i druga lica ako na vozilu postoji ugrađeno posebno sedište. Vozač bicikla stariji od 18 godina na tom sedištu sme prevoziti lice do 7 godina starosti. Vozač bicikla sa motorom i vozač motocikla mogu na zadnjem sedištu prevoziti lice, ali pod uslovom da to lice kao i vozač mora nositi zaštitnu kacigu uvek za vreme vožnje na putu. Vozač motocikla može prevoziti lice i u bočnoj prikolici ako postoji posebno sedište.

ZABRANJENO JE:

- da vozač bicikla, bicikla sa motorom i motocikla skida ruke sa volana u vožnji, pridržava se za drugo vozilo, upravlja nebezbedno svojim vozilom, umanjuje stabilnost svog vozila, da prevozi ili vuče predmete koji ga ometaju u upravljanju ili utiču na bezbednost drugih učesnika u saobraćaju, kao i vučenje - šlepanje bicikla, bicikla sa motorom i motocikla bez bočne prikolice.
- učenje vožnje bicikla na javnom putu deci mlađoj od 7 godina.
- učenje vožnje bicikla na magistralnim i regionalnim putevima.
- vožnja bicikla i bicikla sa motorom na auto-putu i na putu rezervisanom za saobraćaj motornih vozila.

Saobraćaj zaprežnih vozila

Zaprežnim vozilom u saobraćaju može upravljati lice sa navršenih 14 godina života. Vozač zaprežnog vozila mora da upravlja sve vreme dok se vozilo kreće po putu i dužan je da vozilo drži što bliže desnoj ivici kolovoza.

- Ako se kreću dva ili više zaprežnih vozila, moraju se kretati jedan iza drugog ali na rastojanju od 50m.

- Noću i u uslovima smanjene vidljivosti zaprežno vozilo mora biti obeleženo sa prednje leve strane jednim svetlom bele boje, a sa zadnje leve strane jednim svetlom crvene boje.
- Na prelazu puta preko železničke pruge ili puta rezervisanom za saobraćaj motor-nih vozila, vozač zaprežnog vozila mora da prevede životinju preko prelaza.

ZABRANJENO JE:

- kretanje zaprežnog vozila auto-putem i putem rezervisanim za saobraćaj motor-nih vozila.
- ostavljati zaprežno vozilo bez nadzora na putu.

Odstojanje između vozila

Vozač je dužan da drži potrebno odstojanje kad se kreće iza drugog vozila, tako da ne ugrožava bezbednost saobraćaja.

Prilikom procene odstojanja koje će držati vozač mora da vodi računa o sledećim faktorima:

- brzini kretanja vozila ispred sebe i svog vozila
- što je brzina veća, rastojanje mora biti veće
- stanju i uslovima puta, jer ako je put prekriven šljunkom i sitnim kamenjem, teže je kočiti i potreban je veći put da se vozilo zaustavi
- vremenskim prilikama, pošto je mnogo teže zaustaviti vozilo na putu prekrivenim vodom, snegom ili ledom i da u tim uslovima rastojanje mora da bude veće, a kočenje postepeno iz više puta
- psihofizičkoj sposobnosti vozača, što znači da vozač koji ima veću praksu, kondiciju i koncentraciju, bolje poznaje vozilo i put, na vreme će reagovati i lakše odrediti bezbedno odstojanje nego vozač koji psihički i fizički nespreman sedne za upravljač
- vidljivosti, jer ako je smanjena vidljivost (noć, magla, dim, prašina i sl.) vozač mora smanjiti brzinu i povećati rastojanje kako bi blagovremeno zaustavio svoje vozilo.

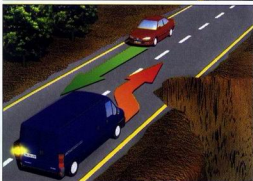
Kad se na javnom putu van naselja, koji ima samo po jednu saobraćajnu traku namenjenju za saobraćaj vozila u jednom smeru, kreću jedno za drugim vozila na motorni pogon čija najveća dozvoljena težina prelazi 3.500kg ili čija je dužina veća od 7m, vozači su dužni da između svakog od tih vozila drže odstojanje od najmanje 100m.

Mimoilaženje

Pri mimoilaženju vozač je dužan da sa svoje leve strane ostavi dovoljno rastojanje između svog vozila i vozila sa kojim se mimoilazi, a po potrebi, da svoje vozilo pomeri ka desnoj ivici kolovoza.

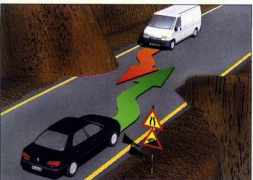
Ako zbog neke prepreke na putu ili zbog drugih učesnika u saobraćaju vozač ne može da izvrši bezbedno mimoilaženje, dužan je da uspori kretanje svog vozila i da ga po potrebi i zaustavi da bi propustio vozilo iz suprotnog smera.

Kad na raskrsnici vozila dolaze iz suprotnih smerova i skreću ulevo, vozač mimoilazi vozilo iz suprotnog smera na taj način što ga propušta sa svoje desne strane.

Ako je zbog nedovoljne širine puta ili zbog neke prepreke na putu, mimoilaženje onemogućeno, vozač kome je to s obzirom na osobine puta i okolnosti saobraćaja lakše da izvede, dužan je da se prvi zaustavi i da, po potrebi, kretanjem u nazad ili na drugi način, pomeri svoje vozilo i zauzme na putu položaj koji omogućava mimoilaženje.

Mimoilaženje na putu sa uzdužnim nagibom

Na delu puta sa velikim uzdužnim nagibom (planinski i dr.) na kome je mimoilaženje vozila nemoguće ili je veoma otežano, vozač vozila koje se kreće niz nagib dužan je da zaustavi svoje vozilo na pogodnom mestu ako primeti da mu drugo vozilo ide u susret uz nagib.

Izuzetno, vozač koji se kreće uz nagib dužan je da zaustavi svoje vozilo ako ispred sebe ima pogodno mesto za zaustavljanje koje omogućava bezbedno mimoilaženje i ako bi, u slučaju da tako ne postupi, mimoilaženje zahtevalo kretanje jednog vozila unatrag.

Određivanje prvenstva na uzdužnom usponu je određeno pravilima saobraćaja.

Ako je prvenstvo prolaza na putu sa uzdužnim nagibom regulisano saobraćajnim znakovima onda se postavljaju dva znaka i to:

- prvenstvo prolaza za vozila iz suprotnog smera, odnosno zabrana stupanja vozila na uski deo puta pre nego što prođu vozila iz suprotnog smera
- prvenstvo prolaza u odnosu na vozila iz suprotnog smera, odnosno obaveštenje vozaču na uskom prolazu da ima prvenstvo prolaza u odnosu na vozila iz suprotnog smera.

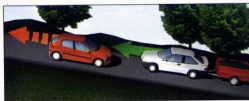
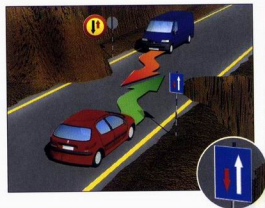
Na putu sa velikim, uzdužnim nagibom, kad jedno od vozila koja se mimoilaze mora da se kreće unazad, kretaće se unazad:

- svako vozilo koje se susrelo sa vozilom koje vuče priključno vozilo
- teretno motorno vozilo koje se susrelo sa autobusom
- lako vozilo koje se susrelo sa vozilom više kategorije
- ako se mimoilaze vozila iste kategorije - vozilo koje se kreće niz nagib, osim ako je s obzirom na uslove i položaj vozila na putu, lakše da to učini vozač vozila koje se kreće uz nagib.

Prvenstvo prolaza može takođe biti regulisano:

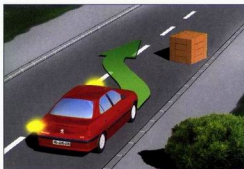
- svetlosnim saobraćajnim znakovima (značenje svetla je isto kao na semaforu)
- znacima koje daju ovlašćena lica koja regulišu saobraćaj.

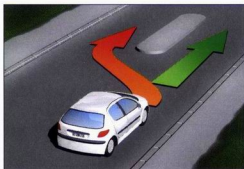
Obilaženje

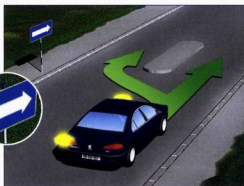
OBILAŽENJE: kretanje vozilom pored zaustavljenog ili parkirano-
nog vozila ili drugog objekta koji
se nalazi na saobraćajnoj traci
kojom se vozilo kreće.

Pre nego što započne obilaženje vozač je dužan da se pogledom prethodno uveri da mu je traka iz suprotnog smera slobodna, zatim da neko vozilo iza njega nije već započelo preticanje njegovog vozila, uključi pokazivač pravca i tek tada bezbedno izvrši obilaženje.

Ako se na sredini kolovoza, puta sa dvosmernim saobraćajem nalazi pešačko ostrvo, vozač može izvršiti obilaženje samo sa desne strane.

Kada se ostrvo nalazi na sredini kolovoza puta sa jednosmernim saobraćajem, vozač obilaženje istog može izvršiti bilo sa desne bilo sa leve strane.

Preticanje

Preticanje se vrši sa leve strane. Pre nego što započne preticanje vozač je dužan:

- da se uveri da mu je saobraćajna traka za kretanje vozila iz suprotnog smera slobodna,
- da vozač vozila iza njega nije započeo preticanje,
- da su ispunjeni svi uslovi za bezbedno preticanje,
- da uključi pokazivač pravca i upozori ostale učesnike u saobraćaju o svojoj nameri,
- i tada izvrši preticanje, vrativši se u blagom luku u svoju saobraćajnu traku, kojom se prethodno kretao.

Ako nedovoljna širina kolovoza ili njegovo stanje ne omogućava bezbedno preticanje, vozač vozila koje se kreće sporije nego vozila koja se kreću iza njega, dužan je da pomeri svoje vozilo što više udesno, a ako to nije dovoljno da čim mu to bude moguće, zaustavi svoje vozilo na pogodnom mestu da bi propustio brža vozila.

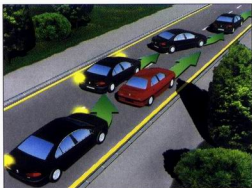
Preticanje bicikla sa motorom, bicikla i motokikla bez bočne prikolice je dozvoljeno i kod pune linije, ako vozač pri tome ne prelazi preko nje svojim vozilom.

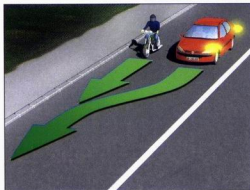
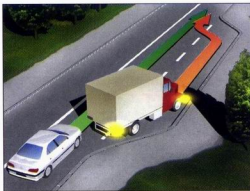
Pretičite samo na mestima gde je to dozvoljeno i bezbedno za vas i druge učesnike u saobraćaju.

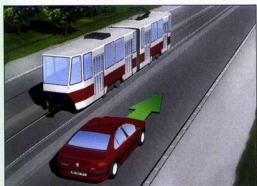
Preticanje je prolaženje vozilom pored drugog vozila koje se kreće u istom smeru.

Vozač ne sme da povećava brzinu kretanja svog vozila dok ga drugo vozilo prečiće.

Preticanje sa desne strane

vozač može izvršiti...

- Vozila koja se kreću po šinama postavljenim na sredini kolovoza, ako sa desne strane tog vozila postoji saobraćajna traka
- Vozila koje je zauzelo položaj za skretanje ulevo.

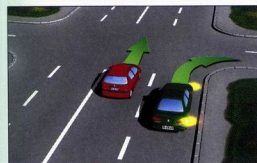

Preticanje vozila u raskrsnici

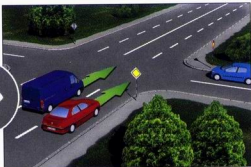

je dozvoljeno...

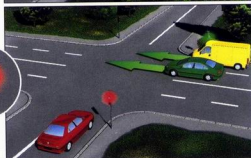
- Preticanje bicikla, bicikla sa motorom i motocikla bez bočne prikolice.
- koje skreće desno (sa leve strane).

- na putu sa prvenstvom prolaza.

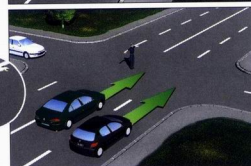
- na raskrsnici na kojoj je saobraćaj regulisan svetlosnim saobraćajnim znakovima (semaforima).

- na raskrsnici sa kružnim tokom saobraćaja

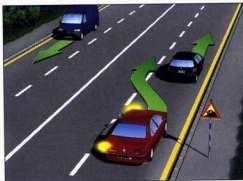

- na raskrsnici na kojoj saobraćaj reguliše ovlašćeno lice.

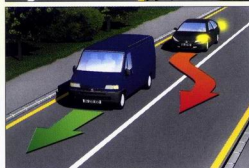
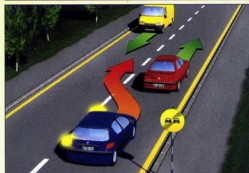
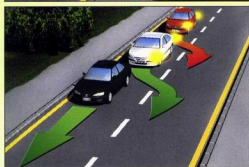

Preticanje je dozvoljeno i na:

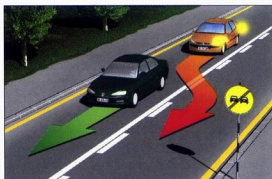
- prelazu puta preko pruge u nivou sa branicima ili koji su regulisani svetlosnim uređajima.
- mestima gde postoji više saobraćajnih traka na jednoj kolovoznoj traci, obeleženih uzdužnim oznakama na kolovozu.
- putu čiji je kolovoz prekriven ledom, a postoje uslovi za bezbedno preticanje, vozač može izvršiti preticanje ako ne ugrožava bezbednost saobraćaja.

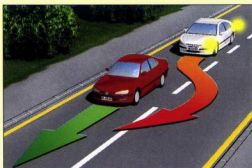
ZABRANJENO JE PRETICANJE...

- kolone vozila,
- vozila koje je započelo preticanje,
- ako saobraćajna traka namenjena za kretanje vozila iz suprotnog smera kojom vozač želi da izvrši preticanje nije slobodna na dovoljnom rastojanju.
- ako je saobraćajnim znakom ili oznakama na kolovozu to zabranjeno.

- saobraćajnom trakom koja je namenjena isključivo za prinudno zaustavljanje vozila.

- neposredno ispred i u raskrsnici, kao i ispred obeleženog pešačkog prelaza.

neposredno ispred i na:

- prelazu puta preko železničke pruge u nivou bez branika i polubranika,

- prevoju puta,

- nepreglednoj krivini,

- u tunelu,
- na mostu,

- na svim opasnim mestima

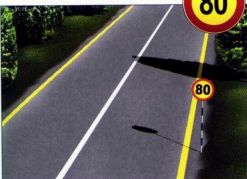

- kao i na putu čije karakteristike i okolnosti s obzirom na oštećenost mogu ugroziti bezbednost saobraćaja,
- kada se zbog nepovoljnih vremenskih prilika (jake kiše, snega ili slabe vidljivosti, dima, prašine, klizavog kolovoza i sl.) prećicanje ne može izvršiti bezbedno.

Brzina kretanja

Vozač ne sme da smanji brzinu kretanja vozila do te mere da njegovo vozilo pričinjava smetnju normalnom odvijanju saobraćaja.

Beograd

Vozač je dužan da brzinu kretanja vozila podesi prema osobinama i stanju puta, vidljivosti, atmosferskim prilikama, stanju vozila i tereta, gustini saobraćaja i drugim saobraćajnim uslovima, tako da vozilo može blagovremeno da zaustavi pred svakom preprekom koju, pod datim uslovima, može da predvidi.

Na putu u naselju vozač ne sme vozilom da se kreće brzinom većom od 60 km/h, odnosno brzinom većom od dozvoljene postavljenim saobraćajnim znakom za celo naselje ili njegov deo. Izuzetno na putu u naselju, čiji saobraćajno-tehnički elementi to omogućavaju, može se saobraćajnim znakom dozvoliti kretanje vozilom i brzinom većom od 60 km/h.

Najveća dozvoljena brzina kretanja vozila na ostalim putevima je 80 km/h.

Najveća dozvoljena brzina na putu rezervisanom za saobraćaj motornih vozila je 100 km/h.

Najveća dozvoljena brzina na auto-putu je 120 km/h.

Brzina kretanja motornih vozila na putu pod normalnim uslovima saobraćaja, ne sme da se ograniči saobraćajnim znakom ispod 40 km/h.

40

Na putevima ograničava se brzina kretanja za sledeće kategorije motornih vozila:

- za autobuse i autobuse sa lakom prikolicom, kao i za teretna motorna vozila čija dozvoljena masa na prelazi 7500 kg
- za motorna vozila koja vuku prikolicu za stanovanje (karavan)
- za teretna motorna vozila čija najveća dozvoljena masa prelazi 7500 kg i za teretna motorna vozila sa priključnim vozilom
- za autobuse koji vrše organizovani prevoz dece, za zglobne autobuse bez mesta stajanja
- za autobuse sa priključnim vozilom za prevoz lica, autobuse javnog gradskog prevoza i autobuse koji pored sedišta imaju i mesta za stajanje
- za teretna vozila koja u prostoru za teret prevoze više od 5 lica, uz posebno odobrenje
- za traktore
- za traktore koji vuku priključno vozilo kojim se vrši prevoz lica.

Motorna i priključna vozila kojima je ograničena brzina kretanja po kategorijama, moraju na levoj polovini svoje zadnje strane, na vidnom mestu, imati oznaku u obliku kruga žute boje, oivičenog crvenom ivicom, u kome je crnom bojom ispisan broj koji označava najveću dozvoljenu brzinu kojom se ta vozila smeju kretati.

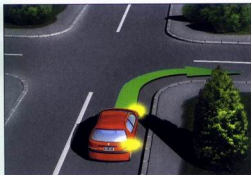
To ograničenje važi bez obzira kojim se putem kreću, bilo da je to put van naselja, put rezervisan za saobraćaj motornih vozila ili auto-put.

Zašto je radar potreban da vas opominje na ograničenje brzine? Možete vi to i sami, poštovanjem saobraćajnih znakova o ograničenju brzine.

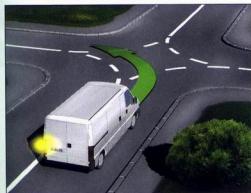

Skretanje

SKRETANJE UDESNO

Vozač vozila koje skreće udesno dužan je da skretanje izvrši krećući se krajnjom saobraćajnom trakom koja se proteže uz desnu ivicu kolovoza, osim ako saobraćajnim znakom na putu nije drugačije određeno.

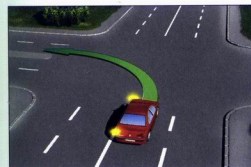
SKRETANJE ULEVO

Vozač vozila koje skreće ulevo dužan je da skretanje izvrši krećući se krajnjom levom saobraćajnom trakom koja se proteže uz središnju liniju i uz zamišljeni ili obeleženi luk koji spaja dve središnje linije bočnih kolovoza, odnosno saobraćajnom trakom koja se proteže uz levu ivicu puta sa jednosmernim saobraćajem, osim ako saobraćajnim znakom na putu nije drugačije određeno.

SKRETANJE ULEVO U ULICI SA VIŠE SAOBRAĆAJNIH TRAKA

Vozač skreće iz krajnje leve saobraćajne trake na njegovoj kolovoznoj traci, u krajnju levu saobraćajnu traku na kolovoznoj traci kojom namerava da se kreće, odnosno u njemu najbližu saobraćajnu traku.

SKRETANJE ULEVO U ULICI U KOJOJ SU KOLVOZNE TRAKE ODVOJENE OSTRVOM

Vozač skreće u krajnju levu saobraćajnu traku na kolovoznoj traci.

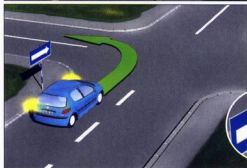
SKRETANJE ULEVO IZ DVOSMERNE U JEDNOSMERNU ULICU

Vozač skreće u krajnju levu saobraćajnu traku, odnosno uz levu ivicu kolovoza.

SKRETANJE ULEVO IZ JEDNOSMERNE U DVOSMERNU ULICU

Iz jednosmerne ulice vozač skreće uvek iz krajnje leve saobraćajne trake.

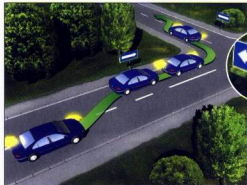
SKRETANJE ULEVO IZ JEDNOSMERNE U JEDNOSMERNU ULICU

Vozač skreće iz krajnje leve saobraćajne trake u njemu najbližu saobraćajnu traku, a to je takođe krajnja leva saobraćajna traka koja se proteže uz levu ivicu kolovoza.

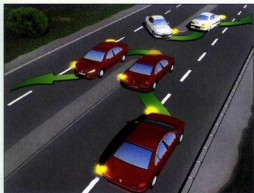

POSTUPAK PRI SKRETANJU ULEVO IZ JEDNOSMERNE ULICE U JEDNOSMERNU ULICU SA PRESTROJAVANJEM.

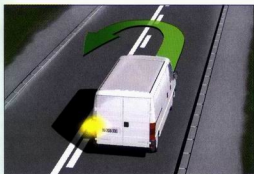
Prilikom menjanja saobraćajne trake ulevo i udesno, kao i prilikom skretanja, vozač je dužan da jasno i blagovremeno obavesti o svojoj nameri druge učesnike u saobraćaju, dajući im odgovarajuće znake, koje po izvršenoj radnji mora da prestane da daje. Pre nego što započne neku od ovih radnji, vozač je dužan da se uveri da to može učiniti bez opasnosti za druge učesnike u saobraćaju.

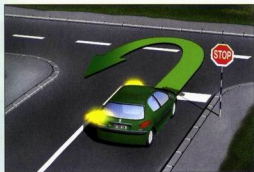
Polukružno okretanje

Vozač koji namerava da na putu ili raskrsnici izvrši polukružno okretanje, sme da otpočne takvu radnju samo ako se prethodno uverio da to može učiniti bez opasnosti za druge učesnike u saobraćaju, i ako mu to pravilima saobraćaja, saobraćajnim znakom ili oznakama na kolovozu nije zabranjeno. Pre vršenja ove radnje, vozač je dužan da jasno i blagovremeno obavesti o svojoj nameri druge učesnike u saobraćaju, dajući im znak pokazivačem pravca.

Polukružno okretanje na putu

Polukružno okretanje na raskrsnici

I u ovakvoj situaciji, polukružno okretanje je dozvoljeno, jer saobraćajni znak zabrane na slici zabranjuje samo skretanje ulevo, ali ne i polukružno okretanje, jer za zabranu te radnje postoji drugi saobraćajni znak:

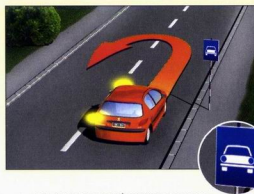
ZABRANJENO JE VRŠITI POLUKRUŽNO OKRETANJE:

- na auto-putu

- u jednosmernoj ulici

- na putu rezervisanom za saobraćaj motornih vozila

- preko pune linije

- u tunelu

- na mestima gde je saobraćajnim znakom zabranjeno

- na prelazu puta preko železničke pruge u nivou

- na mostu, nadvožnjaku, podvožnjaku, u krivini, prevoju puta i svim opasnim mestima

Zaustavljanje i parkiranje

Vozač koji je zbog neispravnosti na vozilu, saobraćajne nezgode ili drugog opravdanog razloga prinuđen da vozilo zaustavi na kolovozu dužan je da preduzme sve mere da zaustavljeno vozilo ne dovede u opasnost druga vozila i da ga što pre ukloni sa kolovoza.

ZAUSTAVLJANJE VOZILA

Zaustavljanje vozila je svaki prekid kretanja vozila na putu u trajanju do 15 minuta, osim prekida koji se vrši da bi se postupilo po znaku ili pravilu kojim se reguliše saobraćaj.

PARKIRANJE VOZILA

Parkiranje vozila je prekid kretanja vozila u trajanju dužem od 15 minuta, osim prekida koji se vrši da bi se postupilo po znaku ili pravilu kojim se reguliše saobraćaj.

Na javnom putu van naselja vozač je dužan da, uvek kad za to postoji mogućnost, zaustavi ili parkira vozilo van kolovoza.

Vozač koji zaustavlja ili parkira vozilo na javnom putu dužan je da ga zaustavi, odnosno parkira neposredno uz desnu ivicu kolovoza, a na javnom putu na kome se saobraćaj odvija samo u jednom smeru, može da ga zaustavi, odnosno parkira uz desnu ili levu ivicu kolovoza.

Deca se često pojavljuju između parkiranih vozila. U tim situacijama smanjite brzinu kretanja svog vozila. Ujedno razmislite da li ste i vi parkiranjem vašeg vozila na nedozvoljenom mestu uticali na to da se neko dete iznenada pojavi u toj situaciji.

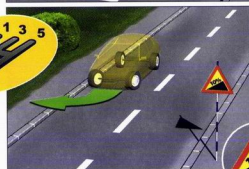
Ako se uz desnu ivicu kolovoza nalaze tramvajske ili druge šine, vozač može da zaustavi ili parkira vozilo uz levu ivicu kolovoza.

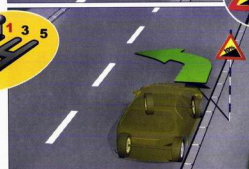
Vozač može da zaustavi ili parkira vozilo na mestima koja se nalaze na sredini kolovoza samo ako su ta mesta obeležena odgovarajućim saobraćajnim znakom ili oznakama na kolovozu.

Škada se vozač parkira svojim vozilom na nizbrdici, prednje točkove mora okrenuti prema ivičnjaku, kako bi obezbedio da vozilo ne krene nizbrdo.

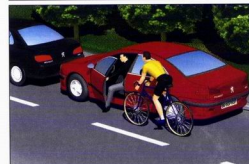
Na usponu prednje točkove vozač okreće prema sredini kolovoza, da bi sprečio polazak vozila nizbrdo.

Pre nego što napusti vozilo vozač koji ostavlja vozilo na putu dužan je da preduzme sve mere kojima se sprečava da vozilo samo krene s mesta na kome je ostavljeno, kao i da ga osigura od krađe.

Na zaustavljenom ili parkiranom vozilu ne smeju da se otvaraju vrata, ako se time ometa kretanje drugih učesnika u saobraćaju ili ako ugrožava bezbednost saobraćaja.

VOZAČ NE SME DA ZAUSTAVI ILI PARKIRA VOZILO NAROČITO NA SLEDEĆIM MESTIMA:

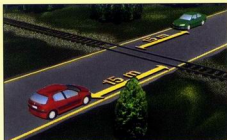
- na obeleženom pešačkom prelazu i na udaljenosti manjoj od 5m od tog prelaza kao i na prelazu biciklističke staze preko kolovoza,
- na raskrsnici i na udaljenosti manjoj od 5m od najbliže ivice poprečnog kolovoza,
- na železničkim ili tramvajskim prugama i u blizini tih pruga ako se time sprečava saobraćaj vozila koja se kreću po šinama,
- na prelazu puta preko železničke ili tramvajske pruge u istom nivou,
- na delu javnog puta gde bi širina slobodnog prolaza od zaustavljenog ili parkiranog vozila do neisprekidane uzdužne linije na kolovozu, ili do suprotne ivice kolovoza ili do neke prepreke na putu bila manja od 3m,

- u tunelima, na mostovima, u podvožnjacima i na nadvožnjacima, kao i na delovima puta ispod mostova i nadvožnjaka,
- na delu puta u blizini prevoja i u krivini gde je preglednost puta nedovoljna i gde se obilaženje vozila ne bi moglo izvršiti bez opasnosti,
- na mestima na kome bi vozilo zaklanjalo postavljeni saobraćajni znak ili uređaj za davanje svetlosnih saobraćajnih znakova,
- na biciklističkoj stazi, odnosno traci,
- na delu kolovoza koji je kao stajalište za vozila javnog saobraćaja obeležen oznakama na kolovozu.

SAMO PARKIRANJE JE ZABRANJENO...

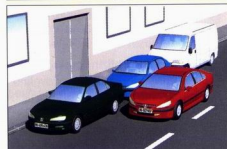
- na delu puta ispred prelaza puta preko železničke ili tramvajske pruge u istom nivou, i to na udaljenosti manjoj od 15 m od tih prelaza,

- na udaljenosti manjoj od 15 m ispred ili iza znaka kojim je obeleženo stajalište za vozila javnog saobraćaja,

- ispred kolskog ulaza u zgradu, dvorište ili garažu, kao i iznad priključka za vodovodnu mrežu i ulaza u kanalizaciju ili drugu mrežu komunalnih organizacija,

- na mestu na kome bi parkirano vozilo onemogućilo pristup drugom vozilu radi parkiranja ili izlazak nekom već parkiranim vozilu,

- na trotoaru, odnosno na pešačkoj stazi, ako to nije izričito regulisano saobraćajnim znakom. Ako je parkiranje dozvoljeno mora se ostaviti najmanje 1,6m širine na površini za kretanje pešaka, s tim da ta površina ne može biti uz ivicu kolovoza.

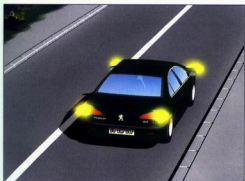
Obeležavanje zaustavljenog vozila na kolovozu

Vozač je dužan da motorno vozilo, traktor ili priključno vozilo, osim motocikla bez bočne prikolice, koje je zaustavljeno na kolovozu, obeleži posebnim znakom kojim se označava zaustavljeno vozilo na kolovozu i to:

- na mestu ili delu puta gde je zabranjeno zaustavljanje i parkiranje vozila,
- kad je vozilo zaustavljeno na kolovozu na takvom mestu da vozači vozila koja nailaze istim smerom ne mogu ili teško mogu blagovremeno da ga uoče,
- noću i u slučaju smanjene vidljivosti na auto-putu i putu razervisanom za saobraćaj motornih vozila, kao i na delu puta koji nije dovoljno pregledan.

Znak (trougao) se postavlja na kolovozu u vertikalnom položaju iza zaustavljenog vozila na udaljenosti koja ne može biti manja od 50m, tako da vozači motornih vozila koja nailaze iz smera na kome je znak postavljen mogu blagovremeno da zaustave svoja vozila, odnosno da bezbedno obišu zaustavljeno vozilo.

Kada je na kolovozu zaustavljena kolona vozila, ili skup vozila, odnosno vozilo za prevoz opasnih materija, postavljaju se na istoj udaljenosti 2 vertikalna znaka, jedan pored drugog.

Ako je na vozilu ugrađen uređaj za istovremeno uključivanje svih pokazivača pravca, taj uređaj mora biti uključen.

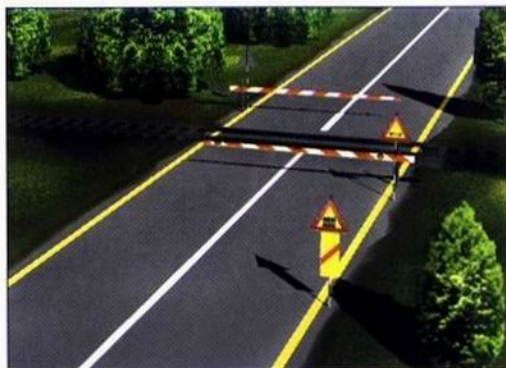
Vožnja na prelazu puta preko železničke pruge

Vozač koji se vozilom približava prelazu puta preko železničke pruge u istom nivou dužan je da kretanje vozila podesi tako da ga može zaustaviti pred uređajem za zatvaranje saobraćaja na prelazu ili pred uređajem za davanje znakova kojima se najavljuje približavanje voza, odnosno da može zaustaviti vozilo pre nego što stupi na železničku prugu.

Učesnici u saobraćaju dužni su da se zaustave pred prelazom puta preko železničke pruge u istom nivou ako je uređaj već počeo da se spušta ili se daju svetlosni i zvučni znaci koji upozoravaju da će taj uređaj početi da se spušta, odnosno da se približava voz.

Ako su postavljeni svetlosni saobraćajni znaci, učesnici su dužni da se zaustave kada se pojavi crveno trepćuće ili crveno neprekidno svetlo.

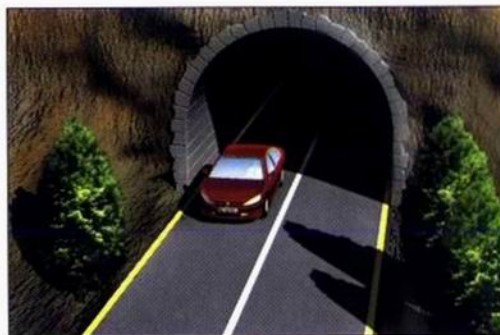
Na prelazu puta, preko železničke pruge u istom nivou na kome nema uređaja za zatvaranje saobraćaja niti uređaja za davanje znakova kojima se najavljuje približavanje voza, učesnici u saobraćaju mogu da pređu preko pruge tek pošto se uvere da prugom ne nailazi voz.

Saobraćaj u tunelu

Vozač koji se vozilom kreće kroz tunel ne sme da zaustavlja vozilo u tunelu niti sme da vrši polukružno okretanje vozilom ili kretanje unazad.

Vozač vozila na motorni pogon dužan je da za vreme kretanja kroz tunel drži na vozilu upaljena oborena svetla za osvetljavanje puta.

Zvučni i svetlosni znaci upozorenja

Od prvog sumraka do potpunog svanuća (noću) vozač, po pravilu, umesto zvučnog znaka upozorenja upotrebljava svetlosni znak upozorenja. Taj znak može da upotrebi i u naselju prilikom preticanja drugog vozila. Svetlosni znak upozorenja daje se kratkim uzastopnim paljenjem velikih svetala ili oborenih svetala u kratkim razmacima.

Vozač je dužan da upotrebi zvučni znak upozorenja kad god to zahtevaju razlozi bezbednosti saobraćaja, a naročito:

1. na putu van naselja radi upozorenja drugom učesniku u saobraćaju da ga želi preteći ili obići, ako bi, kad taj znak ne bi bio dat, postojala opasnost od saobraćajne nezgode;
2. ako se pored kolovoza nalaze deca koja ne obraćaju pažnju na kretanje vozila;
3. na putu van naselja pre ulaska u nepreglednu i uzanu krivinu ili pre dolaska na prevoj, na kojima je teško mimoilaženje.

Saobraćaj na auto-putu i putu rezervisanom za saobraćaj motornih vozila

Na auto-putu u SRJ maksimalna brzina vozila je 120 km/h.

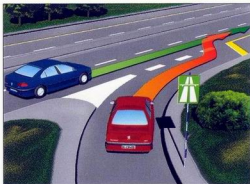
Na putu rezervisanom za saobraćaj motornih vozila maksimalna brzina je 100 km/h.

Najmanja dozvoljena brzina na auto-putu i putu rezervisanom za saobraćaj motornih vozila je 40 km/h.

Vozač koji se motornim vozilom uključuje u saobraćaj na auto-putu dužan je:

- da koristi posebnu traku za ubrzanje, kad takva traka postoji u produženju priključnog puta i da se u saobraćaj na auto-putu uključi dajući odgovarajući znak, na način kojim se ne ugrožava saobraćaj vozila koja se kreću po auto-putu,
- da propusti vozila koja se kreću po auto-putu ako na mestu na kome se uključuje u saobraćaj na auto-putu ne postoji posebna traka za ubrzanje.

Auto-putem motorna vozila moraju da se kreću desnom saobraćajnom trakom koja nije zakrčena vozilima u koloni (ova odredba ne primenjuje se na vozila koja se kreću delom auto-puta koji prolazi kroz naseljeno mesto).

Na auto-putu sa tri ili više saobraćajnih traka, namenjenih za saobraćaj vozila u jednom smeru, vozači teretnih motornih vozila čija je najveća dozvoljena masa veća od 3.500kg i skupova vozila čija je dužina veća od 7m smeju da koriste samo dve saobraćajne trake koje se nalaze uz desnu ivicu kolovoza.

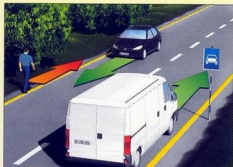

Vozač koji se vozilom isključuje iz saobraćaja na auto-putu dužan je da sa svojim vozilom blagovremeno zauzme položaj na krajnjoj desnoj saobraćajnoj traci i da što pre pređe na posebnu traku za usporavanje, ako takva traka postoji na ulazu u priključni put.

ZABRANJENO JE...

...na auto-putu i putu rezervisanom za saobraćaj motornih vozila:

- kretanje pešaka i stoke, kao i vozila koja se ne smatraju motornim vozilima,
- kretanje motornim vozilima koja po svojoj konstrukciji na mogu da se kreću brzinom od najmanje 40 km/h (ova odredba se ne odnosi na vozila oružanih snaga SRJ),

40
km/h

- zaustavljanje motornih vozila osim na površinama van kolovoza koje su za to posebno uređene i obeležene,
- ako se vozač zbog neispravnosti prinudno zaustavio u posebnoj traci za prinudno zaustavljanje vozila dužan je da preduzme potrebne mere da ga što pre ukloni sa kolovoza,

Vučenje drugog motornog vozila je dozvoljeno samo ako je kvar na vozilu nastao kada se isto kretalo auto-putem ili putem rezervisanim za saobraćaj motornih vozila i to samo do prvog priključnog puta kojim se vučeno vozilo može isključiti iz saobraćaja sa tog puta.

- na auto-putu i putu rezervisanom za saobraćaj motornih vozila, vozač ne sme da vrši polukružno okretanje vozilom iz jednog smera saobraćaja u suprotni smer, niti kretanje vozilom unazad,
- vozač ne sme da se uključi na auto-put ili put rezervisan za saobraćaj motornih vozila svojim vozilom ako vuče drugo motorno vozilo.

Vožnja noću i u uslovima smanjene vidljivosti

Upotreba svetla u saobraćaju

Od prvog sumraka do potpunog svanuća (noću) kao i danju u slučaju smanjene vidljivosti, na vozilu u saobraćaju na putu moraju da budu upaljena svetla i to:

Vozilo na motorni pogon - najmanje dva bela svetla na prednjoj strani i paran broj crvenih svetala na zadnjoj strani.

Na biciklu - jedno belo svetlo na prednjoj strani i jedno crveno svetlo na zadnjoj strani bicikla, kao i jedan katadiopler crvene boje, a na svakoj pedali po jedan katadiopler žute ili narandžaste boje.

Na biciklu sa motorom i motociklu bez bočne prikolice - najmanje jedno belo svetlo na prednjoj strani i najmanje jedno crveno svetlo na zadnjoj strani.

Na zaprežnom vozilu - najmanje jedno belo svetlo na prednjoj strani i najmanje jedno crveno svetlo na zadnjoj strani ili samo jedna svetiljka koja je izrađena tako da se sa prednje strane vidi belo svetlo a sa zadnje strane vozila crveno svetlo. Ovo vozilo takođe mora imati i dva katadioptera crvene boje.

Velika svetla

Za osvetljavanje puta vozač vozila na motorni pogon, po pravilu, upotrebljava velika svetla. Izvor svetlosti farova velikog svetla, mora biti bliže uzdužnoj osi vozila u odnosu na oborena svetla, osim ako nisu ugrađena u okviru istog fara. Snop svetla je najmanje 100m.

Snop oborenog svetla je od 40 - 80 m.

Oborena svetla

Vozač je dužan da koristi oborena svetla pri mimoilaženju sa drugim vozilom na udaljenosti sa koje oceni da svetlom svog vozila zaslepljuje vozača vozila koje mu dolazi u susret, a pri mimoilaženju sa drugim vozilom:

- kada vozač tog vozila pređe na oborena svetla ili kad naizmeničnim paljenjem i gašenjem svetla upozorava da mu velika svetla smetaju, a uvek na udaljenosti manjoj od 200m.
- za vreme kretanja za drugim vozilom na kratkom odstojanju u takvom položaju da velikim svetlima svog vozila zaslepljuje vozača vozila ispred sebe.
- za vreme dok vozilom prolazi pored organizovane kolone ili povorke pešaka.
- noću, kao i danju u slučaju smanjene vidljivosti, vozač vozila na motorni pogon mora za vreme vožnje, da ima na vozilu upaljena najmanje oborena svetla za osvetljavanje puta.
- kad se kreće putem koji se pruža neposredno pored plovnog puta ili pored železničke ili tramvajske pruge - u susretu sa plovilom, odnosno sa vozilom koje se kreće po šinama, a koje nailazi iz suprotnog smera.

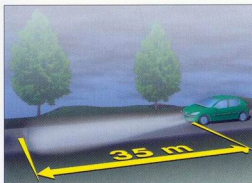

Po magli

Vozač vozila na motorni pogon mora na vozilu da ima upaljena oborena svetla za osvetljavanje puta ili svetla za maglu ili oba svetla istovremeno.

Svetla za maglu mogu da se upotrebljavaju samo po magli ili u slučaju smanjene vidljivosti.

Svetla za maglu koja se nalaze na prednjoj strani vozila, mogu biti bele ili žute boje, a na zadnjoj strani - crvene boje.

Snop svetla za maglu je najviše 35m.

Svetla za označavanje vozila na motorni pogon

...upotrebljavaju se kada je vozilo zaustavljeno ili parkirano na putu.

...kada je parkirano na kolovozu u naseljenom mestu na neosvetljenom delu puta.

...moraju da budu upaljena za vreme dok su upaljena bilo koja svetla za osvetljavanje puta ili posebna svetla za maglu.

Svetlo za vožnju unazad je bele boje i služi da osvetljava puta prilikom kretanja vozila unazad.

Svetlo za osvetljavanje tablice na zadnjoj strani vozila je bele boje.

Teret na vozilu

Vozilo u saobraćaju na putu ne sme da se optereti preko svoje nosivosti koja je upisana u saobraćajnu dozvolu ili preko dozvoljenog opterećenja, ili preko najveće dozvoljene mase ili preko mogućnosti koje dozvoljavaju osobine puta i tehničko-konstrukcione mogućnosti vozila.

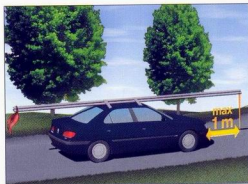
Teret na vozilu mora da bude tako raspoređen i po potrebi pričvršćen i pokriven da:

- ne ugrožava bezbednost učesnika u saobraćaju i ne nanosi štetu putu i objektima na putu (izuzetak je teret koji se prevozi po posebnom odobrenju),
- ne umanjuje u većoj meri stabilnost vozila i ne otežava upravljanje vozilom,
- ne umanjuje vozačku preglednost nad putem,
- ne stvara suvišnu buku i da se ne rasipa po putu,
- ne zaklanja svetlosne i svetlosno-signalne uređaje na vozilu, registarske tablice i druge propisane oznake na vozilu.

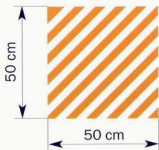
Sa prednje strane vozila teret ne sme preći najudaljeniju tačku vozila više od 1m.

Teret koji se prevozi na vozilu i priključnom vozilu može da pređe najudaljeniju tačku na zadnjoj strani vozila najviše za jednu šestinu

svoje dužine koja je kontinualno oslonjena na tovarni prostor.

Ako teret na vozilu prelazi za više od 1m najudaljeniju tačku na zadnjoj strani vozila, najisturenija tačka tereta mora da bude označena crvenom tkaninom (putničko vozilo).

Najisturenija tačka tereta koji se prevozi teretnim motornim ili priključnim vozilom mora da bude označena tablom kvadratnog oblika dimenzije 50x50 cm, obojena naizmenično kosim trakama reflektujuće narandžaste i bele boje i postavljena upravno na uzdužnu osu vozila.

Bočnu ivicu vozila teret može preći najviše do 40cm.

Noću, kao i danju u slučaju smanjene vidljivosti, najisturenija tačka na teretu mora da bude označena svetlom i reflektujućom materijom crvene boje.

Kada teret na vozilu na motorni pogon ili priključnom vozilu bočno prelazi za više od 40cm ivicu prednjeg ili zadnjeg svetla za označavanje vozila, isti mora biti označen svetlom i kataropterom koji sa prednje strane daju belo svetlo, a sa zadnje strane crveno svetlo.

Vozač je dužan da sa kolovoza ukloni predmete koji sa njegovog vozila padnu na put i predmete koje je prilikom zaustavljanja vozila stavio na put. Ako je u mogućnosti i ako time ne ometa bezbednost saobraćaja, vozač je dužan da sa kolovoza ukloni i predmete na koje naiđe u toku vožnje a ako nije u mogućnosti, dužan je da o tome obavesti nadležni organ, odnosno organizaciju koja se stara o održavanju puta.

Vučenje vozila

U saobraćaju na javnom putu, vozilu na motorni pogon mogu da budu pridodata najviše dva priključna vozila za prevoz tereta, odnosno jedno priključno vozilo za prevoz lica, a na auto-putu i putu rezervisanom za saobraćaj motornih vozila - samo jedno priključno vozilo.

Vozilom na motorni pogon sme da se vuče samo priključno vozilo koje bitno ne umanjuje njegovu stabilnost.

Vozilom na motorni pogon sme da se vuče drugo vozilo na motorni pogon samo ako ono zbog neispravnosti ili nedostatka pojedinih delova, ne može samo da se kreće.

Vozilo na motorni pogon sme da se vuče noću, kao i danju u slučaju smanjene vidljivosti, samo ako na svojoj zadnjoj strani ima upaljena crvena svetla za označavanje vozila ili ako ga vuče motorno vozilo koje ima, i pri vučenju koristi žuto rotaciono svetlo.

Za vreme vučenja vozila, oba vozila moraju biti označena znakom kojim se označava zaustavljeno vozilo na kolovozu (sigurnosni trougao).

Na motorno vozilo koje vuče drugo vozilo, trougao se postavlja sa prednje leve strane, a na vučeno vozilo sa zadnje leve strane.

Ako se vozilo na motorni pogon vuče pomoću užeta ili krute veze, lice koje upravlja vučenim vozilom mora da ima odgovarajuću dozvolu za upravljanje vozilom one kategorije kojoj pripada vozilo koje se vuče.

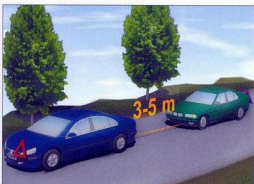
Vozilo na motorni pogon može da se vuče pomoću:

- užeta
- krute veze (rude)
- oslanjanjem ili vešanjem vozila o vučno vozilo.

Prilikom vučenja neispravnih vozila potrebno je uključiti sva četiri migavca na vučenom vozilu.

Vučenje vozila pomoću užeta

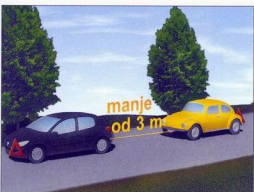
Odstojanje između vučnog i vučenog vozila na motorni pogon, ako se vuče užetom mora da iznosi 3-5 metara.

ZABRANJENO JE DA SE VUČE POMOĆU UŽETA...

- vozilo na motorni pogon na kome su neispravni uređaji za upravljanje ili uređaji za zaustavljanje,
- teretno motorno vozilo i autobus.

Vučenje vozila pomoću krute veze (rude)

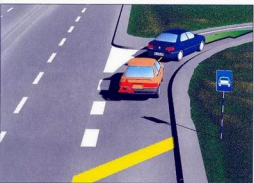

Kada se motorno vozilo vuče pomoću krute veze (rude) odstojanje između vučnog i vučenog vozila može da iznosi i manje od 3 metra.

ZABRANJENO JE DA SE VUČE POMOĆU KRUTE VEZE...

- vozilo na motorni pogon koje nema ispravan uređaj za upravljanje,
- vozilo na motorni pogon teže od vučnog vozila, ako mu je neispravna radna kočnica.

Vozilo na motorni pogon koje na putu vuče drugo neispravno vozilo na motorni pogon na sme se kretati brzinom većom od 40 km/h.

Vučenje natovarenog teretnog vozila sa priključnim vozilom ili bez priključnog vozila, odnosno traktora sa priključnim vozilom dozvoljeno je samo do prvog mesta pogodnog za pretovar tereta, a izuzetno i do prvog mesta na kome može da se otkloni neispravnost na vozilu.

Vučenje drugog vozila je dozvoljeno samo ako je kvar na vozilu nastao kada se isto kretalo auto-putem ili putem rezervisanim za saobraćaj motornih vozila, i to samo do prvog priključnog puta kojim se vučeno vozilo može isključiti iz saobraćaja na auto-putu ili putu rezervisanom za saobraćaj motornih vozila.

ZABRANJENO JE:

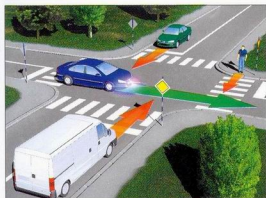
- vučenim vozilom prevoziti lica
- vozilom na motorni pogon vući motocikl bez bočne prikolice ili drugo vozilo na dva točka.

Raskrsnice i prioriteti

SADRŽAJ

Vozila pod pratnjom	115
Vozila sa pravom prvenstva prolaza	116
Pojedina pravila saobraćaja	117
Saobraćaj na raskrsnici	119
Prvenstvo prolaza	119
• Prvenstvo prolaza na raskrsnicama regulisanim pravilima saobraćaja	120
• Prvenstvo prolaza na raskrsnicama regulisanim saobraćajnim znakovima	121
• Prvenstvo prolaza na raskrsnicama regulisanim svetlosnim saobraćajnim znakovima	123
• Prvenstvo prolaza na raskrsnicama na kojima saobraćaj reguliše ovlašćeno lice	125
• Primeri i način rešavanja prvenstva prolaza na raskrsnicama	126

Vozila pod pratnjom

Pod vozilima pod pratnjom, podrazumevaju se vozila kojima je dodeljena pratnja pripadnika policije ili vojnih lica na posebnim motornim vozilima snabdevenim uređajima za davanje posebnih svetlosnih i zvučnih znakova i to za vreme dok se ti znakovi daju (crvena i plava svetla koja se naizmenično pale).

Vozila pod pratnjom imaju pravo prvenstva prolaza u odnosu na sva druga vozila, osim u odnosu na vozila koja se kreću raskrsnicom na kojoj je saobraćaj regulisan svetlosnim saobraćajnim znakovima ili znacima ovlašćenog lica.

Vozač koji na putu susretne vozilo ili kolonu vozila pod pratnjom i vozač koga sustigne vozilo ili kolona vozila pod pratnjom, dužni su da **zaustave svoje vozilo**, da noću umesto velikih svetala upotrebe oborena svetla za osvetljavanje puta, da se strogo pridržavaju naredaba koje im daju lica iz pratnje i da kretanje nastave tek pošto prođu sva vozila pod pratnjom.

Da bi omogućili nesmetani prolaz vozilima pod pratnjom, pešaci su dužni da se uklone sa kolovoza dok ta vozila prođu.

Na vozila pod pratnjom se ne primenjuju odredbe ovog zakona o:

- ograničenju brzine,
- zabrani preticanja i obilaženja kolone vozila,
- zabrani presecanja kolone pešaka, pod uslovom da ne ugrožavaju bezbednost drugih učesnika u saobraćaju.

Vozila sa pravom prvenstva prolaza

Na vozila Službe hitne pomoći, Vatrogasne službe, Organa unutrašnjih poslova i Oružanih snaga SRJ, kad posebnim uređajima daju svetlosne i zvučne znake ne primenjuju se odredbe ovog zakona o :

- ograničenju brzine,
- zabrani preticanja i obilaženja kolone vozila,
- zabrani presecanja kolone pešaka.

Ta vozila imaju pravo prvenstva prolaza u odnosu na sva druga vozila, pod uslovom da ne ugrožavaju bezbednost drugih učesnika u saobraćaju, a nemaju prednost u odnosu na vozila pod pratnjom i vozila koja se kreću raskrsnicom na kojoj je saobraćaj regulisan svetlosnim saobraćajnim znakovima ili znacima koje daje ovlašćeno lice.

Da bi omogućili prolaz ovim vozilima:

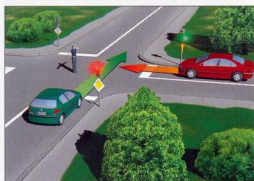
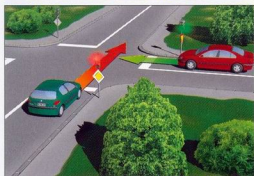
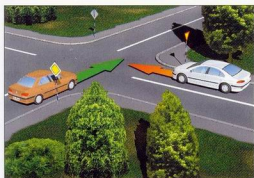
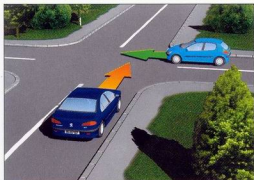
- pešaci su dužni da se sklone sa kolovoza,
- vozila su dužna da ih propuste i da se po potrebi zaustave dok ta vozila prođu.

Kada se na zadnjoj strani vozila Organa unutrašnjih poslova (Policije) upali svetlosni znak "STOP - POLICIJA", to je znak da vozač koji se nalazi neposredno iza tog vozila zaustavi svoje vozilo.

Zvučni znaci imaju više tonova (zavijajući zvuk) i upotrebljavaju se u kombinaciji sa svetlosnim znacima (plavo rotaciono svetlo).

Pojedina pravila saobraćaja

Učesnici u saobraćaju dužni su da postupaju u skladu sa propisima o pravilima saobraćaja, saobraćajnim znakovima postavljenim na putu i znacima i naredbama koje daju ovlašćena lica.

Postupanje po pravilima saobraćaja:

Pravila se primenjuju na raskrsnicama ili u susretu sa drugim vozilom kada nema saobraćajnih znakova, svetlosnih saobraćajnih znakova ili lica koje reguliše saobraćaj i tada je vozač dužan da propusti vozilo koje mu dolazi sa njegove desne strane.

Učesnici u saobraćaju dužni su da postupaju u skladu sa saobraćajnim znakovima postavljenim na putu i kad time odstupaju od propisa o pravilima saobraćaja.

Učesnici u saobraćaju dužni su da postupaju prema svetlosnom saobraćajnom znaku i kad se taj znak razlikuje od pravila o prvenstvu prolaza izraženom na istom mestu drugim saobraćajnim znakom.

Učesnici u saobraćaju dužni su da postupaju i prema zahtevima izraženim pomoću znakova ili po naredbama koje daju ovlašćena lica i kad time odstupaju od propisanih pravila saobraćaja ili značenja saobraćajnih znakova postavljenih na putu.

Vozač je dužan da obrati pažnju na pešake koji se nalaze na kolovozu ili stupaju na kolovoz.

Kad prilazi obeleženom pešačkom prelazu, vozač mora da upravlja vozilom sa naročitom oprežnošću i da vozi takvom brzinom da u slučaju potrebe može da zaustavi vozilo ispred pešačkog prelaza.

Vozilo koje je podešeno da njime upravlja lice čiji su ekstremiteti bitni za upravljanje vozilom oštećeni, može na zahtev tog lica biti obeleženo posebnim znakom.

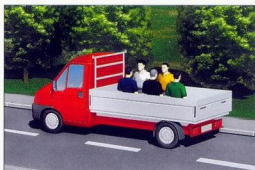
Lice koje se prevozi vozilom ne sme ni na koji način da ometa vozača u upravljanju vozilom, ni da utiče na vozača da upravlja vozilom na način kojim se umanjuje bezbednost saobraćaja.

Vozač motornog vozila u koji su ugrađeni sigurnosni pojasevi i lice koje se prevozi tim vozilom dužni su da budu vezani tim pojasevima, za vreme dok se vozilo kreće u saobraćaju na javnom putu.

Na teretnom motornom vozilu, u prostoru određenom za smeštaj tereta, mogu se prevoziti najviše 5 lica koja rade na utovaru ili istovaru tereta.

U putničkom automobilu na prednjem sedištu do vozača ne sme se prevoziti dete mlađe od 12 godina, kao ni lice koje je očigledno pod uticajem alkohola.

Ako je neki vozač pogrešio u saobraćaju, nemojte burno reagovati. Verovatno je i on svestan svoje greške koju je kasno uvideo.

Saobraćaj na raskrsnici

Raskrsnica je površina na kojoj se...

...ukrščaju ili spajaju...

...dva puta ili više puteva, kao i...

...šira saobraćajna površina (trgo-
vi i sl.) koja nastaje ukrštanjem,
odnosno spajanjem puteva.

Vozač koji se približava raskrsnici dužan je da vozi takvom brzinom da se može zaustaviti i propustiti vozila koja na raskrsnici imaju prvenstvo prolaza.

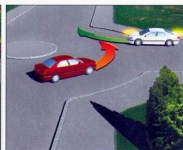
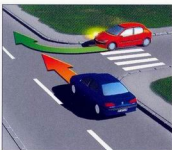
Vozač koji se približava raskrsnici mora da vozi sa povećanom oprežnošću koja odgovara uslovima saobraćaja na raskrsnici.

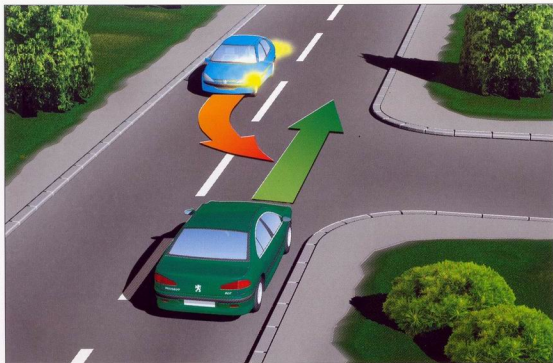
Vozač je dužan da na dovoljnoj udaljenosti pred raskrsnicom vozilom zauzme položaj na onoj saobraćajnoj traci kojom mora da prođe kroz raskrsnicu.

Prvenstvo prolaza

Pravila saobraćaja:

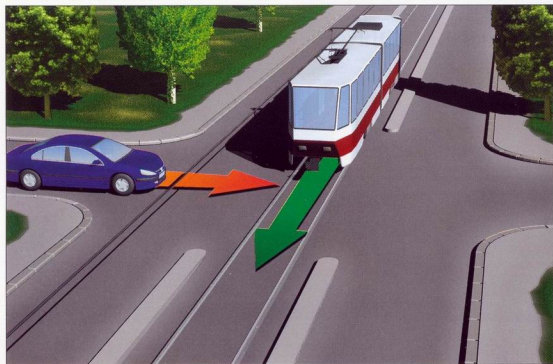
Na raskrsnici ili u susretu sa drugim vozilom vozač je dužan da propusti vozilo koje nailazi s njegove desne strane. To pravilo važi na svakoj raskrsnici.

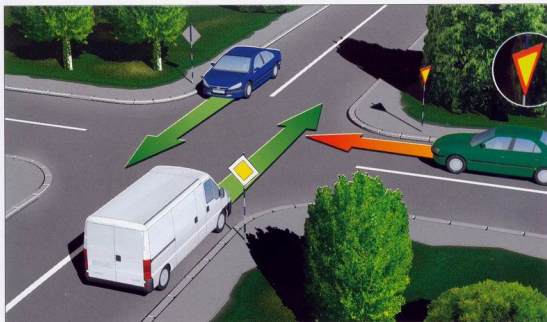

↑ Vozač vozila koji na raskrsnici skreće ulevo, dužan je da propusti vozilo koje, dolazeći iz suprotnog smera, na raskrsnici zadržava pravac svog kretanja ili skreće udesno, osim ako postavljenim znakom nije drugačije određeno.

↓ Izuzetno, vozilo koje se kreće po šinama ima prvenstvo prolaza na raskrsnici ili u susretu sa drugim vozilom, bez obzira na to sa koje mu strane ono nailazi, osim ako postavljenim saobraćajnim znakom nije drugačije određeno.

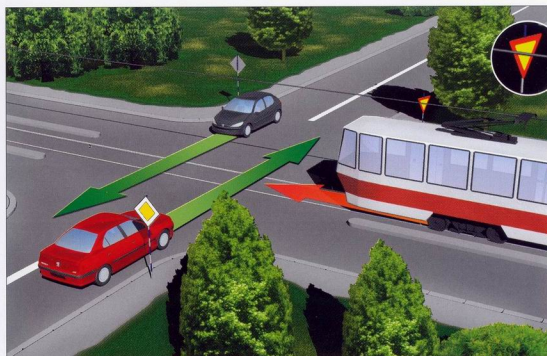

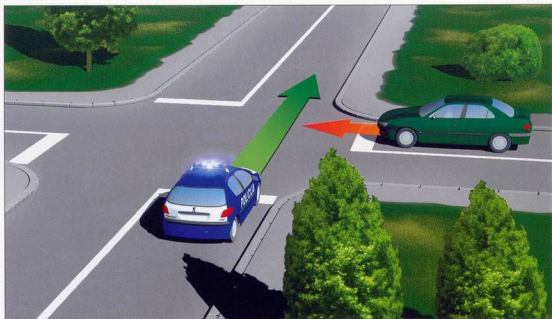
Prvenstvo prolaza na raskrsnicama regulisanim saobraćajnim znakovima

↑ Vozač koji ulazi svojim vozilom na put koji je saobraćajnim znakom označen kao put sa prvenstvom prolaza dužan je da propusti sva vozila koja se kreću tim putem.

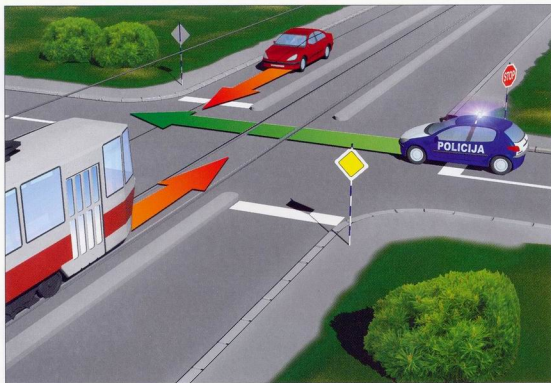
↓ Ovo pravilo važi i za vozila koja se kreću po šinama.

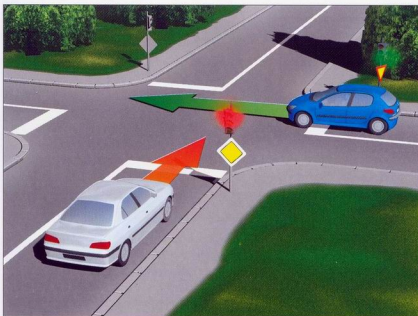

↑ Izuzetak su, na raskrsnicama koje su regulisane pravilima saobraćaja, kao i na raskrsnicama regulisanim saobraćajnim znakovima, vozila pod pratnjom i vozila sa pravom prvenstva prolaza (vozila policije, hitne pomoći, vatrogasci i specijalna vozila JA) kada su u službi - upaljeno plavo i crveno svetlo

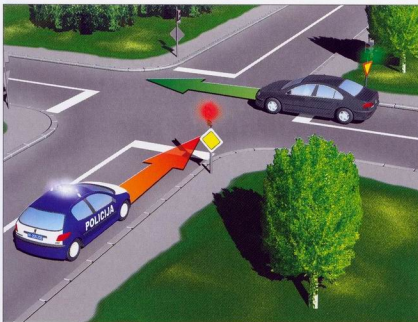
koje se naizmenično pali, odnosno plavo rotaciono svetlo uz upotrebu zvučnih znakova. Kada su ova vozila u službi (na zadatku) imaju prvenstvo prolaza bez obzira da li dolaze sa leve ili desne strane ili sa sporednog puta u odnosu na sva vozila, pa i na vozila koja se kreću po šinama. ↓

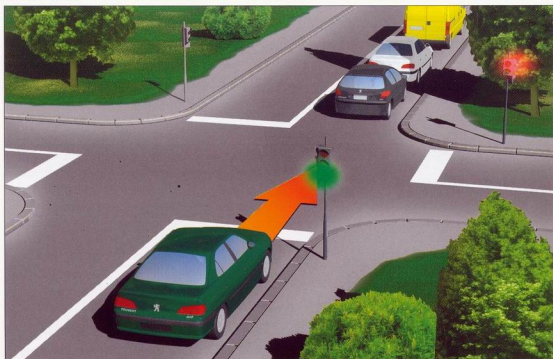
Prvenstvo prolaza na raskrsnicama regulisanim svetlosnim saobraćajnim znakovima

◀ Na raskrsnici i na drugom mestu na kome je saobraćaj posebno regulisan uređajima za davanje svetlosnih saobraćajnih znakova, vozači su dužni da postupe prema svetlosnom saobraćajnom znaku, a ne po pravilima saobraćaja ili saobraćajnim znakovima.

◀ Vozač koji je vozilom ušao u raskrsnicu na kojoj je saobraćaj regulisan uređajima za davanje svetlosnih saobraćajnih znakova može da napusti raskrsnicu ne čekajući da svetlosnim saobraćajnim znakom saobraćaj bude otvoren u pravcu kojim namerava da produži kretanje, pod uslovom da propusti sve učesnike u saobraćaju koji se kreću pravcem u kome je saobraćaj otvoren.

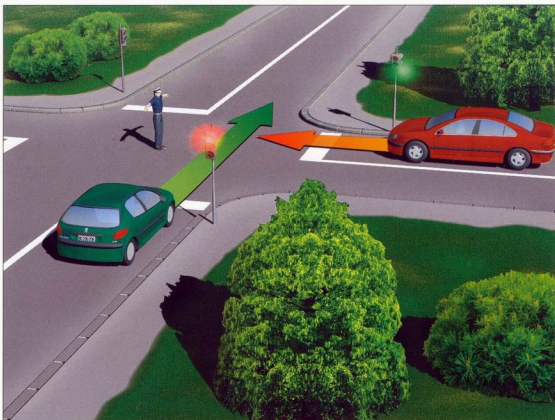
↑ Vozač kome je svetlosnim saobraćajnim znakom dozvoljen ulazak u raskrsnicu ne sme vozilom da uđe u raskrsnicu ako je gustina saobraćaja takva da se on sa vozilom očigledno mora zaustaviti u raskrsnici i da na taj način pri promeni svetlosnog saobraćajnog znaka ometa ili onemogućuje saobraćaj vozila koja dolaze sa bočnih kolovoza.

↓ U ovoj situaciji, kada je vozaču na semaforu upaljeno crveno svetlo i dodatna zelena strelica - udesno, vozač sme skrenuti udesno, ali tek pošto propusti vozila i druge učesnike u saobraćaju (pešake) kojima je upaljeno zeleno svetlo.

Prvenstvo prolaza na raskrsnicama na kojima saobraćaj reguliše ovlašćeno lice

Ako na raskrsnici (bilo da je neregulisana ili regulisana saobraćajnim znakovima ili svetlosnim saobraćajnim znakovima) saobraćaj reguliše ovlašćeno lice, vozači su dužni da postupaju po znacima koje im ono daje, odnosno prvenstvo prolaza imaju vozila kojima on daje prvenstvo prolaza, položajem tela, ruku ili na drugi način. Znači, da ako njegov znak odstupa od pravila saobraćaja, saobraćajnog znaka ili svetlosnog saobraćajnog znaka, vozači su dužni da postupaju po znaku koji daje ovlašćeno lice. ↓

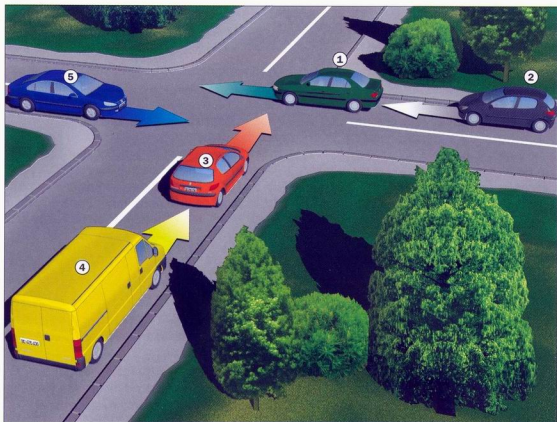

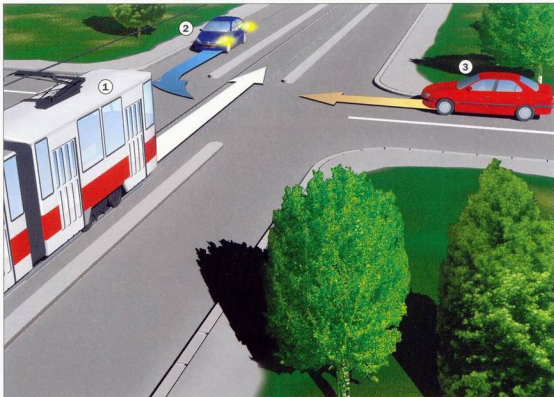
Primeri i način rešavanja prvenstva prolaza na raskrsnicama

A

Kada pogledamo raskrsnicu prvo moramo da odredimo da li je raskrsnica regulisana ili neregulisana. Ako na njoj nema ovlašćenog lica koje reguliše saobraćaj, semafora ili saobraćajnih znakova (kao što se vidi na slici) tada znamo da raskrsnica nije regulisana i primenjujemo pravila saobraćaja - da vozila koja dolaze sa desne strane imaju prvenstvo prolaza. Koristeći to pravilo, redosled prolaska vozila je sledeći:

- prvo prolaze vozila koja nemaju nikoga sa desne strane, a to su vozila br. 1 i 2.
- posle njih prolaze vozila br. 3 i 4, jer neće imati vozila sa desne strane (pošto su vozila koja su trenutno njima sa desne strane 1 i 2 otišla)
- i na kraju prolazi vozilo 5.

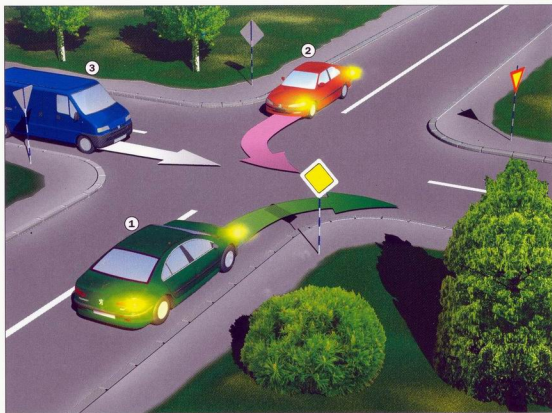

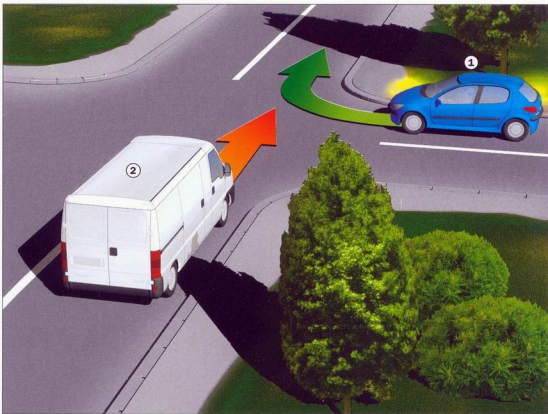
B

I na sledećoj slici vidimo da je raskrsnica neregulisana (nema ni saobraćajnih znakova, ni semafora, a ni lica koje reguliše saobraćaj), ali imamo pored ostalih i vozilo koje se kreće po šinama, pa njega propuštamo prvog bez obzira što imamo motorno vozilo br.3 koje mu dolazi sa desne strane, pošto na nereguliranim raskrsnicama vozilo na šinama ima prvenstvo prolaza u odnosu na ostala vozila bez obzira da li dolazi sa desne ili leve strane. Posle šinskog vozila (tramvaja) br.1, preko raskrsnice prolazi vozilo br.2 jer dolazi sa desne strane vozila br. 3 koje poslednje prelazi preko raskrsnice.

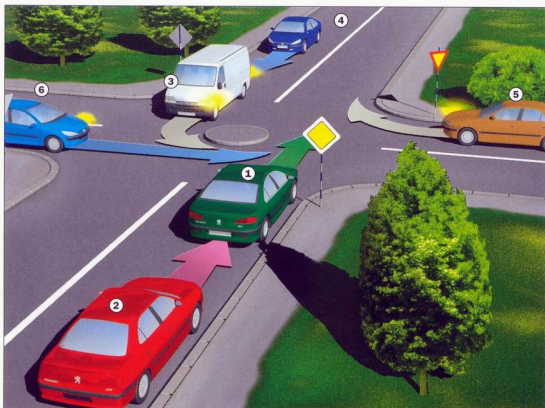
C

Kada pogledamo sledeću raskrsnicu, vidimo da je regulisana saobraćajnim znakovima, pa prvo propuštamo vozila koja se kreću putem sa pravom prvenstva. To su vozila br. 1 i 2. Od njih prvo propuštamo vozilo br.1 jer ono skreće desno, a vozilo br. 2 i ako se nalazi na putu sa prvenstvom prolaza, kao i vozilo br. 1, dolazi mu sa leve strane pa zbog toga njega puštamo kao drugo vozilo na raskrsnici. Kada smo propustili vozila koja se kreću putem sa prvenstvom prolaza, onda propuštamo vozila sa sporednog puta, vodeći računa o tome da i tu primenimo pravilo desne strane ako ima više vozila. Vozilo br.3 ide zadnje bez obzira što je "ušlo u raskrsnicu", jer ono dolazi sa sporednog puta i dužno je da propusti sva vozila koja se kreću putem sa prvenstvom prolaza.

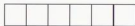
D

Prilikom rešavanja prvenstva prolaza na raskrsnici takođe treba imati u vidu da se uvek pridržavamo pravila o prvenstvu prolaza, a ne blizine i udaljenosti vozila od raskrsnice, jer udaljenost vozila ne utiče na prvenstvo prolaza. Znači, prvenstvo prolaza ima vozilo broj 1 jer dolazi sa desne strane vozilu broj 2.

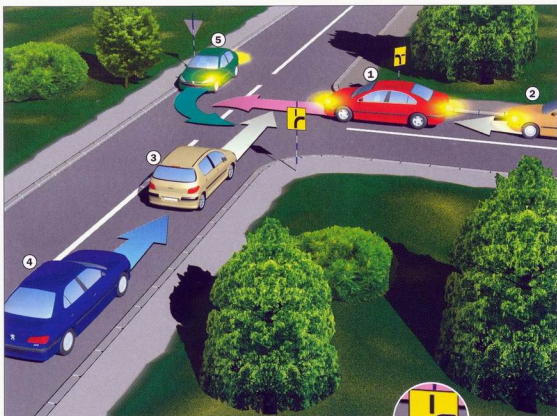
E

U sledećoj situaciji odmah smo uočili da se radi o raskrsnici koja je regulisana saobraćajnim znakovima, i konstatujemo da preko raskrsnice treba da pređu vozila koja se kreću putem sa prvenstvom prolaza, a to su vozila br. 1, 2, 3 i 4. Pošto vozila br 1 i 2 zadržavaju pravac kretanja, pa im u tom slučaju vozila br. 3 i 4 dolaze sa leve strane, onda preko raskrsnice prvo prolaze vozila br. 1 i 2, a zatim vozila br. 3 i 4. Posmatrajući dalje situaciju vidimo da vozilo br. 5 dolazi sa sporednog puta ali sa desne strane u odnosu na vozilo br. 6 koje takođe dolazi na raskrsnicu sa sporednog puta, pa bi redosled dalje bio: vozilo br. 5 i na kraju vozilo br. 6.

F

Posmatrajući sledeću situaciju vidimo da je raskrsnica regulisana saobraćajnim znakovima, jer imamo pružanje puta sa prvenstvom prolaza i sporedan put. Prvenstvo prolaza rešavamo na taj način što prvo propuštamo vozila koja se kreću putem sa prvenstvom prolaza, a to su vozila br. 1, 2, 3 i 4. Pošto vozila br. 1 i 2 dolaze sa desne strane u odnosu na vozila br. 3 i 4, a vozila sa desne strane imaju prvenstvo prolaza u odnosu na vozila sa leve strane, redosled je sledeći: prvo prolaze vozila br. 1 i 2, a zatim vozila br. 3 i 4. Zadnje vozilo koje prelazi preko raskrsnice je vozilo br. 5 koje nailazi na raskrsnicu krećući se sporednim putem.

G

5 1 2 3 4

G

Na sledećoj slici imamo raskrsnicu na kojoj je prvenstvo prolaza regulisano saobraćajnim znakovima. Međutim, na sporednom putu imamo vozilo sa prvenstvom prolaza u službi (na zadatku) jer ima upaljeno rotaciono svetlo plave boje.

Kako su ova vozila izuzeta od pojedinih pravila u saobraćaju, i na njih se ne primenjuju pojedine odredbe Zakona o bezbednosti saobraćaja u takvoj situaciji, pa i Pravilo o prvenstvu prolaza, onda moramo dati prednost takvom vozilu i puštamo ga da prvo pređe preko raskrsnice i pored toga što se kreće sporednim putem. Posle toga držimo se prethodnog dogovora da prvenstvo prolaza imaju vozila koja se kreću putem sa prvenstvom prolaza, a to su vozila br. 1, 2 i 3. S obzirom da vozila br. 1 i 2 zadržavaju pravac kretanja - odnosno dolaze sa desne strane u odnosu na vozilo br. 3 koje skreće levo, redosled bi bio sledeći: 5, 1, 2, 3 i 4. Vozilo br. 4 prelazi poslednje preko raskrsnice jer se kreće sporednim putem.

Uređaji na vozilima

SADRŽAJ

Uređaji na vozilima	135
Uređaji za upravljanje vozilom	135
Uređaji za zaustavljanje vozila	138
Zaustavni put	140
Pneumatici	142
Uređaji za osvetljavanje puta i za davanje svetlosnih znakova	143
Sistem za odvod izduvnih gasova	146
Uređaj za davanje zvučnih znakova	146
Uređaji koji omogućavaju normalnu vidljivost	146
Oprema putničkog vozila	147
Uticaj pravilne vožnje na potrošnju goriva	147
Registracija motornih i priključnih vozila	148
Tehnički pregled vozila	149
Osiguranje vozila	149
Naknada štete	150
Zelena karta	151

Uređaji na vozilima

Pod uređajima na motornim i priključnim vozilima u saobraćaju na putevima, podrazumeva se:

- uređaji za upravljanje
- uređaji za zaustavljanje
- uređaji za osvetljavanje puta i za davanje svetlosnih znakova
- uređaji koji omogućavaju normalnu vidljivost
- uređaji za davanje zvučnih znakova
- uređaji za kretanje vozila unazad
- uređaji za kontrolu i davanje znakova
- uređaji za odvođenje i ispuštanje izduvnih gasova
- uređaji za spajanje vučnog i priključnog vozila
- drugi uređaji na vozilu

Uređaji za upravljanje vozilom

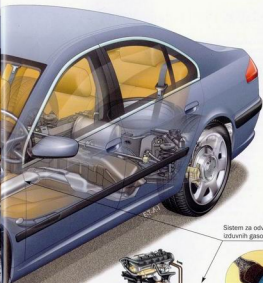

- Uređaj za upravljanje vozilom na svakom motornom vozilu mora biti pouzdan i izveden tako da vozač može lako, brzo i na siguran način menjati pravac kretanja vozila.
- Uređaj za upravljanje vozilom mora biti takav da se prednji točkovi vozila koji se nalaze u položaju zaokretanja, pri kretanju vozila po horizontalnoj ravnoj površini, posle oslobađanja točka upravljača, sami vraćaju ka položaju za pravolinijsko kretanje.
- Slobodan hod točka upravljača na vozilu ne sme biti veći od 30°.

Motor je pogonski
agregat vozila

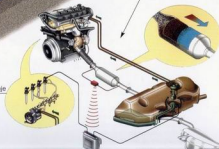

Sistem za odvod
izduvnih gasova

Sistem za upravljanje

Amortizeri

Kočioni sistem

Uređaji za zaustavljanje vozila

Uređaji za zaustavljanje na motornim i priključnim vozilima moraju biti ugrađeni i izvedeni tako da vozač može vozilo na siguran, brz i efikasan način zaustaviti, bez obzira na stepen opterećenja vozila i nagib puta po kome se vozilo kreće, kao i osigurati vozilo u nepokretnom položaju na putu s nagibom.

Pod kočnim sistemom podrazumevaju se:

1. radna kočnica
2. pomoćna kočnica
3. parkirna kočnica

Radna kočnica mora biti takva da omogućiti vozaču da vozilo zaustavi na siguran, brz i efikasan način, bez obzira na brzinu kretanja vozila, opterećenje vozila i nagib puta.

Ta kočnica treba da omogućiti regulisanje intenziteta kočenja sa vozačkog mesta, a da pri tom vozač ne ispušta upravljač iz ruku i ona treba da dejstvuje podjednako na točkove koji se nalaze na istoj osovini.

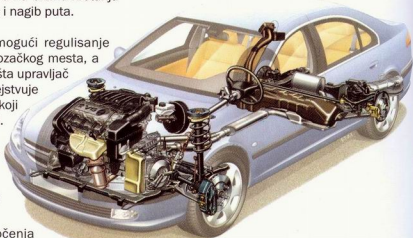
Kočenje se ostvaruje trenjem kočionih površina.

Radna kočnica može biti izvedena kao:

- hidraulična (sila kočenja se prenosi pomoću tečnosti - hidraulika).
- pneumatska (sila kočenja se prenosi preko vazduha pod pritiskom - komprimovani vazduh - i primenjuje se na teškim teretnim vozilima, autobusima i priključnim vozilima).
- na savremenim vozilima, sistem radne kočnice može biti izveden i kao dvokružni (potpuno odvojeni cevovodi za zadnje i prednje točkove) što omogućava da kočnica potpuno ne otkáže, već samo točkovi na jednoj osovini.

Razlika sile kočenja na točkovima iste osovine ne sme biti veća od 20%.

Jedan od najmodernijih sistema kočenja je sistem ABS (Anti Blok Sistem) koji se ugrađuje na najsavremenijim vozilima. Kod ovog sistema se ne može dogoditi da sistem kočenja blokira točkove. Na njemu postoje uređaji sa regulatorom kod kojih senzor informiše o blokiranju točka i nakon toga upravljačka jedinica djeluje na kočioni cilindar i sprečava blokadu točka. To znači da čim točak počne suviše sporo da se okreće ili blokira, uređaj elektronskim putem smanjuje jačinu pritiska do te mere da se točak opet okreće na granici blokiranja.

Pomoćna kočnica mora biti takva da omogućiti vozaču da vozilo koči, odnosno zaustavi na odgovarajućem odstojanju ako otkaze radna kočnica.

Pomoćna kočnica mora biti postavljena tako da je vozač može lako i brzo upotrebiti sa vozačkog mesta, pri čemu jedna ruka vozača mora biti slobodna radi upravljanja vozilom.

Parkirna kočnica mora biti takva da se pomoću nje parkirano vozilo u zakočenom položaju može osigurati odgovarajućim mehaničkim uređajem.

 Efekti kočenja pomoćnom ili parkirnom kočnicom nisu isti kao radnom kočnicom pošto je prenos sile kočenja kod pomoćne ili parkirne kočnice mehaničkim putem (poluga, sajle, užadi i sl.).

Kočni sistem na motociklima sa bočnom prikolicom ili bez nje mora biti ugrađen i izveden kao dva nezavisna kočna sistema sa posebnim uređajima za njihovo aktiviranje na prednji i zadnji točak, odnosno samo na prednji ili samo na zadnji točak motocikla.

Na priključnom vozilu čija najveća dozvoljena masa ne prelazi 1,5 tonu, radna kočnica može biti izvedena sa inercionom komandom.

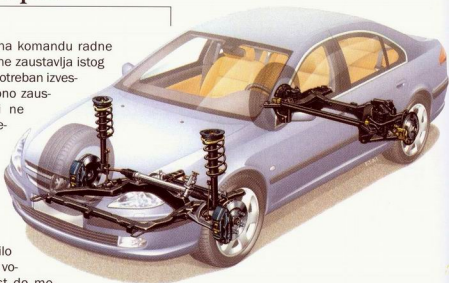
Inerciona komanda može biti ugrađena i izvedena i na priključno vozilo čija je najveća dozvoljena masa do 3,5 tone, ako njegova brzina kretanja ne prelazi 30 km/h.

Zaustavni put

Prilikom pritiska na komandu radne kočnice vozilo se ne zaustavlja istog momenta, već je potreban izvestan put da bi se ono zaustavilo. Put zavisi ne samo od brzine kretanja već i od drugih uslova: brzine reagovanja vozača, stanja kolovoza, pneumatika, kočnica i dr.

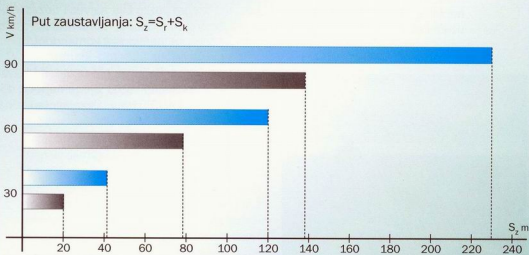
Put koji pređe vozilo od momenta kada vozač uoči opasnost do momenta zaustavljanja vozila zove se zaustavni put. To je put koji vozilo pređe od momenta reagovanja vozača, aktiviranja kočnice, pa do zaustavljanja vozila.

Put reagovanja: $S_r = V / 3,6 \times t_r$ (m)

V- brzina kretanja vozila izražena u km/h
 t_r - vreme reagovanja izraženo u sekundama

poledica ($k=0,2$)
 asfalt ($k=0,5$)

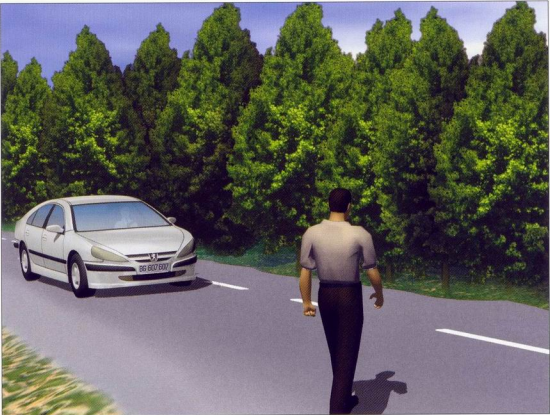

Put kočenja:

$$S_k = \frac{v^2}{254k} \text{ (m)}$$

pri čemu je V- brzina kretanja izražena u km/h, a k- koeficijent trenja pneumatika i podloge koji iznosi:

- 0,20 za poledicu
- 0,25 za mokar asfalt
- 0,40 za mokru kocku
- 0,50 za asfalt i za mokar beton
- 0,60 za kocku
- 0,70 za beton

Iz dijagrama se vidi da povećanje brzine kretanja uslovljava i povećanje zaustavnog puta, a da je najveći kada je klizav, odnosno kada je prijanjanje pneumatika uz kolovoz što manje. U praksi to znači: što je kolovoz klizaviji brzinu kretanja vašeg vozila morate što više smanjivati i tako ćete uticati na bezbedniju vožnju i smanjenje zaustavnog puta.

U blizini škola i obdaništa smanjite brzinu kretanja svog vozila uvek, a pogotovo u mesecu septembru kada je početak školske godine i maju i junu kada je kraj školske godine.

Pneumatici

Pneumatici na vozilima moraju biti deklariranih dimenzija od strane proizvođača, zavisno od najveće dozvoljene brzine kretanja vozila i najveće dozvoljene mase vozila na kome su pneumatici postavljeni.

Pneumatici na istoj osovini vozila moraju biti jednaki po vrsti (letnji, zimski), konstrukciji (radijalni, dijagonalni i sa ukrštenim pojasevima), nosivosti i dimenzijama.

NEISPRAVNO

ISPRAVNO

Dubina šara pneumatika po obimu i širini protektora ne sme da iznosi manje od 1mm za putničke automobile i kombi-novana vozila, odnosno manje od 2mm za autobuse i teretna vozila.

Pneumatici sa ekserima nisu dozvoljeni.

Zimski pneumatici (M+S) koji spadaju u zimsku opremu, kao i radijalni pneumatici sa najmanjom dubinom šare od 4mm mogu se koristiti po snegu i to na pogonskim točkovima.

Vozač mora povremeno da kontroliše pneumatike i pritisak u njima, jer nedovoljan pritisak utiče na nepravilno trošenje pneumatika, na stabilnost vozila i povećanu potrošnju goriva.

Ova kontrola pneumatika podrazumeva kontrolu i rezervnog pneumatika koji mora uvek da bude ispravan i po dimenzijama i nosivosti isti kao i pneumatici na točkovima.

Uređaji za osvetljavanje puta i za davanje svetlosnih znakova

Svetla za osvetljavanje puta na motornim vozilima koja na ravnom putu ne mogu razviti brzinu kretanja veću od 30 km/h mogu biti ugrađena i izvedena samo kao oborena svetla.

Pod uređajima za osvetljavanje puta i za davanje svetlosnih znakova na motornim i priključnim vozilima podrazumevaju se:

- uređaji za osvetljavanje puta
- uređaji za označavanje vozila
- uređaji za davanje svetlosnih znakova

Uređaji za osvetljavanje puta i za davanje svetlosnih znakova, postavljeni na prednjoj strani motornog i priključnog vozila, ne smeju davati svetlost crvene boje vidljivu sa prednje strane vozila niti svetlost bele boje od svetala i reflektujućih materija postavljenih na zadnjoj strani vozila, odnosno vidljivih sa zadnje strane vozila.

- istovetni uređaji za osvetljavanje puta i za davanje svetlosnih znakova koji su ugrađeni na motornom vozilu na tri ili više točkova, moraju biti postavljeni u istoj horizontalnoj ravni i simetrično u odnosu na uzdužnu vertikalnu ravan vozila i moraju biti iste veličine i boje i dejstvovati istovremeno jednakim svetlosnim intenzitetom.
- uređaji za osvetljavanje puta na prednjoj strani vozila moraju biti povezani tako da se ne mogu uključiti dok se ne uključe zadnja i prednja poziciona svetla i svetla za osvetljavanje zadnje registarske tablice, osim kad se koriste za davanje svetlosnih znakova.
- glavni farovi na motornim vozilima na četiri ili više točkova i na motornim vozilima na tri točka koja su šira od 1,3m moraju biti ugrađeni i izvedeni kao dva ili četiri glavna fara, od kojih dva za oborena svetla.

Prednja poziciona svetla na motornom vozilu na četiri ili više točkova i motornom vozilu na tri točka koja su šira od 1,3m i na priključnom vozilu širine preko 1,6 metara, moraju biti ugrađena i izvedena kao dva prednja poziciona

svetla, a na motornom vozilu na dva točka i motornom vozilu na tri točka koja nisu šira od 1,3m - kao jedno prednje poziciono svetlo tako da daju svetlost bele boje.

Zadnja poziciona svetla na motornom vozilu na četiri ili više točkova, motornom vozilu na tri točka koja su šira od 1,3m i na priključnom vozilu moraju biti ugrađena i izvedena kao dva zadnja poziciona svetla, a na motornom vozilu na dva točka i motornom vozilu na tri točka koja nisu šira od 1,3m kao jedno zadnje svetlo tako da daju svetlost crvene boje. Ako je ugrađeno jedno prednje i jedno zadnje poziciono svetlo, ono mora biti postavljeno u uzdužnoj srednjoj ravni vozila.

Uređaji za davanje svetlosnih znakova, služe da njima obavestimo druge učesnike u saobraćaju o našim namerama.

- Stop svetla koja se pale na zadnjoj strani vozila i koja su crvene boje imaju zadatak da upoznaju vozača iza nas da ćemo smanjiti brzinu našem vozilu, ili isto zaustaviti. Ta svetla se pale automatski prilikom svakog pritiska vozača na pedal radne kočnice. Motocikli i vozila koja nisu šira od 1,3m mogu imati jedno stop svetlo na zadnjoj strani vozila i takođe crvene boje. Motorna vozila koja na ravnom putu ne mogu razviti brzinu veću od 20 km/h ne moraju imati stop svetla.

do 1,3
metra

20
km/h

- Pokazivači pravca služe da vozač najavi promenu smera kretanja. Postavljena su po dva na prednjoj i dva na zadnjoj strani vozila. Učestalost svetla pokazivača pravca je, koje je treptajuće svetlo, 90 ± 30 treptaja u minuti.

90±30
treptaja/min

Istovremenim uključivanjem sva četiri pokazivača pravca upozoravaju se učesnici u saobraćaju da je naše vozilo, zaustavljeno na kolovozu (radi kvara i sl.) ili da vučemo drugo vozilo koje je u kvaru.

Gabaritna svetla moraju biti ugrađena na teretnim i priključnim vozilima i autobusima koji imaju zatvorenu nadgradnju višu od 2,8m.

Kad se uključe velika svetla za osvetljavanje puta, mora automatski da se upali kontrolna plava lampica na kontrolnoj tabli u vozilu ili na kontrolnoj tabli motocikla.

Kontrolna lampica u kabini vozila zelene boje pali se kada su na vozilu uključena poziciona ili oborena svetla.

Kontrolna lampica u kabini vozila crvene boje pali se kada su na vozilu upaljena istovremeno sva četiri pokazivača pravca.

Svetla za vožnju unazad na vozilu mogu biti ugrađena i izvedena kao jedno ili dva svetla za vožnju unazad, tako da daju svetlost bele boje. Pale se automatski kada se uključi menjač za hod unazad.

Svetla za osvetljenje tablice na zadnjoj strani vozila su bele boje.

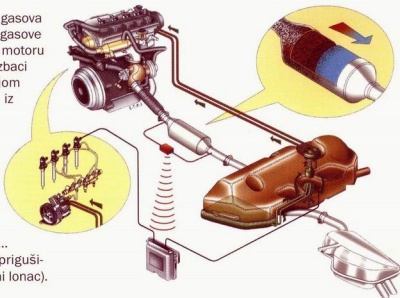
Farovi za maglu na motornim vozilima na četiri ili više točkova i na motornim vozilima na tri točka koja su šira od 1,3 metra, mogu biti ugrađeni i izvedeni kao dva fara za maglu, a na motociklima - kao jedan far za maglu, tako da daju svetlost bele ili žute boje. Zadnje svetlo za maglu daje svetlost crvene boje.

Katadioptri na motornim vozilima na četiri ili više točkova i motornim vozilima na tri točka koja su šira od 1,3m moraju biti ugrađeni i izvedeni kao dva zadnja katadioptra crvene boje, a na motornim vozilima na dva točka i motornim vozilima na tri točka koja nisu šira od 1,3m - kao jedan zadnji katadioptr crvene boje i ne smeju biti trouglastog oblika.

Sistem za odvod izduvnih gasova

Sistem za odvod izduvnih gasova ima zadatak da izduvne gasove nastale sagorevanjem u motoru sakupi, pročisti, usmeri i izbaci napolje i to sa što manjom bukom. Sistem se sastoji iz tri dela:

- kolektora koji objedinjava i sprovodi izduvne gasove do ...
- središnjeg dela u kome može da se nalazi i katalizator, i ...
- završnog dela sa prigušivačem zvuka (izduvni lonac).

Uređaj za davanje zvučnih znakova

Uređaj za davanje zvučnih znakova na motornom vozilu mora biti ugrađen i izveden kao najmanje jedan uređaj tako da daje jednolične zvuke nepromenljivog intenziteta. Komanda uređaja mora biti postavljena tako da je pristupačna vozaču sa njegovog sedišta.

Uređaji koji omogućavaju normalnu vidljivost

Pod uređajima na vozilima koji omogućavaju normalnu vidljivost u saobraćaju na putu, podrazumevaju se:

- vetrobran i spoljna prozorska okna kabine i karoserije
- uređaj za brisanje vetrobrana - brisač vetrobrana
- uređaj za kvašenje spoljne strane vetrobrana - perač vetrobrana
- ogledalo koje vozaču omogućava osmatranje puta i saobraćaja - vozačko ogledalo.

Vetrobran i sva okna na motornom ili priključnom vozilu moraju biti ugrađeni i izvedeni tako da je opasnost od telesne povrede vozača, putnika i prolaznika u slučaju njihovog loma svedena na najmanju meru. Vetrobran i okna moraju biti otporni na atmosferske i toplotne uticaje.

Oprema putničkog vozila

U obaveznu opremu putničkog vozila u saobraćaju na putevima koju vozač mora imati u vozilu spadaju:

- rezervni točak
- znak za obeležavanje vozila zaustavljenog na kolovozu (sigurnosni trougao)
- oprema za pružanje prve pomoći (kutija prve pomoći)
- rezervne sijalice
- užice ili poluga za vuču

Preporučuje se vozačima putničkih vozila da imaju i aparat za gašenje požara, a obaveza je da ga imaju putnička vozila za javni prevoz lica, teretna vozila i autobusi. Kod ovih vozila aparat za gašenje požara mora biti postavljen na vidno mesto. U zimskim uslovima vozač putničkog vozila mora imati zimsku opremu ako se kreće putevima van naselja na kojima je zimska oprema obavezna. Ostala oprema koju vozač mora imati prepuštena je vozaču i njegovom izboru i odnosi se na alat i rezervne delove radi opravke eventualnih kvarova na vozilu.

Uticaj pravilne vožnje na potrošnju goriva

Često vozači u cilju smanjenja potrošnje goriva na nizbrdici gase motore i izbace ručicu menjača iz brzine u neutralni položaj i tako se kreću koristeći s vremena na vreme samo kočnicu. Takva vožnja ne samo da nije bezbedna, već je veoma opasna jer direktno utiče na bezbednost kako vozača tako i ostalih učesnika u saobraćaju.

Potrošnja goriva vozila je određena od strane proizvođača vozila koji je na osnovu ispitivanja i podešavanja rada motora ustanovio prosečnu potrošnju goriva. Kako bi vaše vozilo trošilo goriva onoliko koliko je proizvođač ustanovio, morate se pridržavati uputstva koje je on dao u deklaraciji. Ukoliko se pridržavate uputstva kako za način vožnje, tako i za ispravnost motora i ostalih uređaja i sklopova, pa do pneumatika, jer svaki element nepravilno korišćen može da utiče na veću potrošnju goriva vašeg vozila.

Najveću uštedu ostvarujete ako:

- pravilno i na vreme održavate tehničku ispravnost vašeg vozila, pravilno izvršite podešavanje motora jer nepravilno podešen motor može uticati na veću potrošnju goriva.
- svaka nagla promena režima rada motora osetno povećava potrošnju goriva.
- propisno održavate pritisak vazduha u pneumaticima (gumama) prema deklaraciji proizvođača i vozite sa ispravnim pneumaticima, jer nepropisan pritisak kao i istrošenost pneumatika utiče na veću potrošnju goriva.
- izbor pravog stepena prenosa ima veliki značaj za potrošnju goriva. Održavanje tog stepena prenosa i određivanje brzine bez čestih naglih povećanja i smanjenja brzine doprinosi manjoj potrošnji goriva.

Registracija motornih i priključnih vozila

Vozila u saobraćaju na putu moraju da ispunjavaju propisane uslove u pogledu dimenzija, ukupne mase i osovinskog opterećenja, kao i da imaju ispravne propisane uređaje i opremu.

Motorna i priključna vozila koja učestvuju u saobraćaju na putu moraju biti registrovana.

- Registrovati se mogu samo ona motorna i priključna vozila za koja se na obaveznom tehničkom pregledu utvrdi da su tehnički ispravna.
- Za registrovano vozilo izdaje se saobraćajna dozvola i registarske tablice.
- Saobraćajna dozvola izdaje se sa rokom važenja od jedne godine.

Za registraciju se mora priložiti:

- potvrda o tehničkoj ispravnosti vozila, koja se dobija nakon izvršenog tehničkog pregleda.

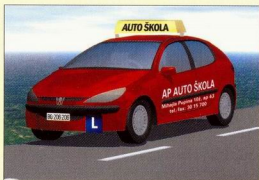
- polisa osiguranja od auto odgovornosti.
- dokazi o uplati ostalih obaveza (javni putevi, komunalna taksa, administrativna taksa itd.)
- saobraćajna dozvola

Navedene priloge mora priložiti lično vozač sa važećom ličnom kartom, koja služi radi utvrđivanja identifikacije istog.

- Traktori koji se koriste isključivo u poljoprivredi, radne mašine, motokultivatori, zaprege i bicikli sa motorom registruju se trajno, osim ako se vrši promena vlasništva ili prebivališta.
- Bicikli i lake prikolice se ne registruju.
- Lake prikolice imaju ponovljeni registarski broj vozila (treću tablicu)

Tehnički pregled vozila

Izuzetak su vozila kojima se vrši javni prevoz, prevoz opasnih materija i obuka kandidata za vozače, na kojima se tehnički pregled vrši na svakih 6 meseci i za koji se izdaje posebna potvrda o tehničkoj ispravnosti istog.

Radi proveravanja tehničke ispravnosti motornih i priključnih vozila vrše se tehnički pregledi tih vozila. Tehnički pregled motornih i priključnih vozila vrši se najmanje jedanput godišnje.

Vanredni tehnički pregled se vrši po nalogu organa unutrašnjih poslova kada se posumnja na tehničku ispravnost vozila. Na tehničkom pregledu utvrđuje se da li motorno ili priključno vozilo ima propisane uređaje, a naročito uređaje za upravljanje, uređaje za zaustavljanje, pneumatike, uređaje za davanje svetlosnih signala, osvetljavanje puta i vozila i ispuštanje sagorelih gasova i da li su ti uređaji u ispravnom stanju, kao i da li ono ispunjava i druge propisane uslove za učestvovanje u saobraćaju. O izvršenom tehničkom pregledu motornih i priključnih vozila vodi se evidencija.

Osiguranje vozila

Registracija motornog vozila, produženje registracije i izdavanje probnih tablica može se izvršiti tek kad se organu nadležnom za registraciju podnese dokaz o zaključenom ugovoru o osiguranju.

Vlasnik, odnosno korisnik motornog i priključnog vozila dužan je da zaključi ugovor o osiguranju od odgovornosti za štetu koju upotrebom motornog vozila pričinu trećim licima, usled smrti, povrede tela, narušavanja zdravlja, uništenja ili oštećenja stvari, osim za štetu na stvarima koje je primio na prevoz (u daljem tekstu: osiguranja od auto-odgovornosti).

Za štetu od upotrebe vozila na motorni pogon koja ne podležu registraciji (neregistrovani

traktori, motokultivatori, radne mašine, mopedi i dr.) ne postoji obaveza organizacija za osiguranje da nadoknade štetu.

Obavezno osiguranje od auto-odgovornosti zaključuje se na period ne duži od 12 meseci i usklađuje se sa vremenom trajanja registracije motornog i priključnog vozila.

Osiguranje se može zaključiti i na kraći period od 12 meseci (kratkoročno osiguranje) zbog usklađivanja datuma osiguranja, probnih vožnji i sl.

Ako se u toku trajanja osiguranja promeni vlasnik, odnosno korisnik motornog vozila prava i obaveze iz ugovora o osiguranju od auto-

odgovornosti prelaze na novog vlasnika i traju do isteka tekućeg perioda osiguranja.

Pri zaključivanju obaveznog osiguranja od auto-odgovornosti motornog i priključnog vozila, premija osiguranja utvrđuje se po zonama rizika.

Osiguranik ima pravo popusta na premiju osiguranja u sledećoj godini osiguranja za vozilo koje je bez prekida bilo osigurano najmanje godinu dana ako u tom periodu nije bila prijavljena niti isplaćena šteta, za svaku godinu po 10% popusta - bonusa od osnovne premije. Bonus se povećava svake naredne godine i iznosi najviše 30% od osnovne premije osiguranja. Bonus ima zadatak da stimuliše vozače na pažljivu vožnju u saobraćaju.

Stečeni bonus vlasnik, odnosno korisnik motornog vozila može preneti na drugo vozilo prilikom zaključenja obaveznog osiguranja ili na člana uže porodice.

U slučaju štetnog događaja pričinjenog svojom krivicom trećem licu, vozač gubi bonus i prelazi u "malus" kada mu se osnovna premija uvećava u zavisnosti od broja i iznosa šteta isplaćenih po zaključenoj polisi osiguranja.

Nema pravo na naknadu štete po osnovu osiguranja od auto-odgovornosti:

1. Vlasnik, odnosno korisnik, suvlasnik i drugi imalac motornog vozila čijom je upotrebom pričinjena šteta, bez obzira da li je upravljao vozilom u momentu nastanka štete;

2. Vozač motornog vozila čijom je upotrebom pričinjena šteta koji je odgovoran za štetu;
3. Lice koje je učestvovalo u protivpravnom oduzimanju motornog vozila čijom je upotrebom prouzrokovana šteta.

Osiguravajuća organizacija štetu koju je isplatila trećem licu, može regresirati (naplatiti) od vozača koji je štetu pričinio u sledećim slučajevima:

1. Ako je štetu pričinio upravljajući svojim vozilom bez odgovarajuće vozačke dozvole, a ne radi se o obuci u smislu propisa. U ovom slučaju se misli na upravljanje motornim vozilom kada vozač nema položen vozački ispit, pa samim tim i vozačku dozvolu, ili kada mu je vozačka dozvola oduzeta od strane nadležnog organa ili mu je izrečena zaštitna mera zabrane upravljanja motornim vozilom.
2. Ako je štetu pričinio upravljajući svojim vozilom pod uticajem alkohola, droge ili drugih narkotika (ako ima 0,5 i više promila alkohola u krvi) ili ako posle saobraćajne nezgode odbije da se podvrgne ispitivanju alkoholisanosti, odnosno drogiranoosti.
3. Ako se dokaže da je saobraćajna nezgoda učinjena namerno.

Naknada štete

Vozač motornog vozila može svojom krivicom da izazove saobraćajnu nesreću u kojoj može da dođe do oštećenja drugog vozila, povrede nekog lica ili oštećenja neke druge stvari. U tom slučaju, osiguravajuće društvo čiju polisu ima vozač krivac ima obavezu da nadoknadi pričinjenu štetu vlasniku oštećene stvari ili oštećenom licu.

Da bi se ostvarilo pravo na nadoknadu štete potrebno je da se po nastupanju saobraćajne nezgode razmene podaci o imenu, prezimenu, adresi, registarskom broju vozila, kao i podaci o osiguravajućem društvu (broj polise i trajanja osiguranja). Ukoliko vozač koji je skrivio saobraćajnu nezgodu odbije da pruži

navedene podatke - obavezno treba zabeležiti registarski broj, marku i tip vozila.

Da bi oštećeno lice (za svoje vozilo, drugu oštećenu stvar ili telesnu povredu) naplatilo odštetu od osiguravajućeg društva potrebno je:

- da u roku od 3 dana od trenutka nastupanja štetnog događaja prijavi (na obrascu osiguravajućeg društva) nastanak štete;
- da osiguravajućem društvu podnese zahtev za nadoknadu štete.

Zahtev treba da sadrži sledeće priloge:

- Zapisnik nadležnog organa MUP-a o izvršenom uviđaju po nastupanju saobraćajne nezgode;

- Podatke o broju polise osiguranja ili njenu fotokopiju, odnosno ako je štetu pričinilo vozilo inostrane registracije - fotokopiju zelene karte ili polise kratkoročnog graničnog osiguranja;
- Zapisnik o oštećenju motornog vozila ili druge stvari (ovaj zapisnik sačinjava ovlašćeni radnik osiguravajućeg društva koje je u obavezi da nadoknadi štetu), odnosno nalaz ovlašćene medicinske ustanove ako se radi o povredama (nematerijalna šteta);
- Fotografije oštećenog vozila (kad god je to moguće);
- Izjave svedoka (ako je bilo svedoka saobraćajne nezgode).

Zelena karta

Zelena karta osiguranja je međunarodni dokument o osiguranju od auto-odgovornosti koju izdaje organizacija osiguranja kod koje je vlasnik motornog vozila platio obavezno osiguranje od auto-odgovornosti. Izdaje se na posebnom formularu (zelene boje), čiji je sadržaj i izgled propisan međunarodnim "Inter-biro" sporazumom ("Londonski spo-

razum") nacionalnih udruženja osiguravajućih organizacija Evrope.

Zelena karta osiguranja dobija se na osnovu saobraćajne dozvole i polise obaveznog osiguranja kod osiguravajućeg društva kod kojega je vozilo osigurano prilikom registracije.

Humanost i solidarnost

SADRŽAJ

Dužnosti u slučaju saobraćajne nezgode	155
Psihofizičke i zdravstvene sposobnosti i bezbednost vožnje	156
Alkohol utiče najopasnije na sposobnost za vožnju	157
Lekovi ili droge	158
Zamor	159
Buka i vibracije	160
Nepravilna ishrana	160
Zagađenost vazduha	160
Pušenje	161
Redosled ukazivanja prve pomoći	162
Položaj povređenog	163
Pregled povređenog	164
Veštačko disanje	166
Spoljna masaža srca	169
Oživljavanje - reanimacija	170
Gušenje u besvesnom stanju	171
Krvarenje	172
Otvorene povrede	175
Povrede kostiju i zglobova	177
Imobilizacija	179
Povrede kičme	181
Povrede glave i moždane mase	183
Šok	183
Nega i transport povređenih	184

Dužnosti u slučaju saobraćajne nezgode

Lice koje se zatekne ili naiđe na mesto saobraćajne nezgode u kojoj ima povređenih lica dužno je da ukaže pomoć licima povređenim u saobraćajnoj nezgodi.

Učesnik u saobraćajnoj nezgodi u kojoj je neko izgubio život ili je bio povređen ili je nastala materijalna šteta, dužan je:

- da ostane na mestu saobraćajne nezgode, s tim što se može privremeno udaljiti samo radi pružanja prve pomoći licima povređenim u saobraćajnoj nezgodi ili ako mu je potrebna lekarska pomoć.
- da preduzme sve što je u njegovoj moći da se otklone nove opasnosti koje mogu da nastanu na mestu saobraćajne nezgode i da se omogući normalno odvijanje saobraćaja i da nastoji da se ne menja stanje na mestu nezgode i da se sačuvaju postojeći tragovi, pod uslovom da preduzimanje tih mera ne ugrožava bezbednost saobraćaja.
- da o saobraćajnoj nezgodi obavesti najbliži nadležni organ i da se vrati na mesto saobraćajne nezgode i sačeka dolazak službenog lica koje vrši uviđaj.

Vozač koji se zatekne ili naiđe na mesto saobraćajne nezgode dužan je da na zahtev ovlašćenog lica preveze lice povređeno u saobraćajnoj nezgodi do najbliže zdravstvene ustanove.

Vozač koji je vozilom učestvovao u saobraćajnoj nezgodi u kojoj ima poginulih ili povređenih lica, kao i drugo lice koje je neposredno učestvovalo u takvoj nezgodi imaju pravo da traže lične podatke i adresu od lica koja su bila prisutna kada se nezgoda dogodila.

Ako vozač u saobraćajnoj nezgodi u kojoj je nastala samo manja materijalna šteta na drugom vozilu, zbog odsutnosti vozača drugog vozila, nije u mogućnosti da da lične podatke i podatke o osiguranju vozila, dužan je da o toj nezgodi obavesti nadležni organ unutrašnjih poslova i da tom organu da svoje podatke i podatke o oštećenom vozilu.

Posle saobraćajne nezgode u kojoj je prouzrokovana samo manja materijalna šteta, vozači su dužni da odmah uklone vozilo sa kolovoza i da razmene lične podatke i popune i potpišu Evropski izveštaj o saobraćajnoj nezgodi.

Ako je vozilo zbog saobraćajne nezgode ili neispravnosti onesposobljeno za dalje kretanje na putu, vozač ili vlasnik, odnosno korisnik vozila dužan je da vozilo, teret, stvar ili drugi materijal rasut po putu odmah ukloni sa kolovoza.

Psihofizičke i zdravstvene sposobnosti i bezbednost vožnje

Čovek je dominantan faktor - uzročnik saobraćajnih nezgoda. Na saobraćajne nezgode značajan uticaj imaju i uticaj sredine, vozila, uslova puta, putne signalizacije, klimatskih faktora i slično.

Na neposredno ispoljavanje određenog psihofizičkog stanja najveći uticaj imaju:

- Alkohol
- Lekovi ili droge
- Zamor
- Akutne i hronične bolesti
- Nepovoljna mikroklima, buka, vibracije
- Ishrana
- Pušenje

Pod zdravstvenom sposobnošću se podrazumeva posedovanje određenih psihičkih i fizičkih karakteristika koje omogućavaju bezbednu vožnju. Zdravstvena sposobnost se procenjuje sistemom lekarskih pregleda (prvih, ponovnih i kontrolnih).

Svako akutno ili hronično oboljenje može kratko ili trajno da dovede do nesposobnosti za vožnju.

Hronična oboljenja u fazi pogoršanja bolesti dovode do privremene nesposobnosti za vožnju, a u fazi mirovanja bolesti moguća je bezbedna vožnja. Vozač kome je dozvoljeno da upravlja motornim vozilom uz nošenje naočara,

Čoveka kao najznačajniji faktor bezbednosti saobraćaja karakterišu:

- Psihofizičke sposobnosti
- Zdravstveno stanje
- Navike
- Znanje, iskustvo

obavezan je da nosi naočare uvek kad upravlja vozilom. Asocijalno ponašanje vozača je psihičko stanje, koje nepovoljno utiče na bezbednost saobraćaja.

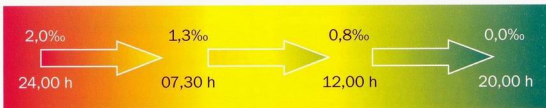
Akutna oboljenja praćena temperaturom, malaksalošću, drhtavicom, glavoboljom, kihanjem, kašljem, grčevima u stomaku, prolivom mogu da dovedu do nesposobnosti za vožnju od nekoliko sati do nekoliko nedelja. Ukoliko neposredno pre početka vožnje vozač oseti: nesvesticu, vrtoglavicu, visoku temperaturu, grčeve u stomaku, jak bol iza grudne kosti sa trnjenjem leve ruke, prolaznu oduzetost ruke i noge sa jedne strane, poremećaje vida, suženje vidnog polja, lošije raspoznavanje udaljenih predmeta, slabiji vid u sumrak treba da odloži vožnju i obrati se lekaru za savet i mišljenje.

Alkohol utiče najopasnije na sposobnost za vožnju

Konzumiranje alkoholnih pića dovodi čoveka u irealno stanje, a svi stepeni uticaja alkohola nepovoljno deluju na sposobnost vozača.

Pri konzumiranju manjih doza alkohola do 0,2 promila dolazi do smanjenja koncentracije.

0,2 - 0,5 promila: nesposobnost da se svetla u pokretu vide ili precizno lociraju, problemi u proceni rastojanja i tendencija da se preduzmu veći rizici.

Primer vremena "čišćenja" organizma pri konzumiranju 2 promila alkohola

0,5 - 0,8 promila: smanjena procena rastojanja i prilagođenost očiju na uslove menjanja intenziteta svetla, oslabljena osetljivost na crveno svetlo, jako smanjenje sposobnosti reagovanja i koncentracije, oslabljena ravnoteža.

0,8 - 1,2 promila: nastaje euforija - precenjivanje sopstvenih sposobnosti, slabljenje perifernog vida (tunelski vid), povećana oslabljenost na svetlo i tamno, oslabljena percepcija prepreka i pogoršanje sposobnosti ocene dimenzija.

Uzimanje manjih količina alkohola uz drogu ili psihoaktivne lekove, pojačava zajedničko nepovoljno dejstvo (opijenost).

Vozač pod dejstvom alkohola (bilo da mu je to osnovno zanimanje ili ne) ne sme da upravlja vozilom u saobraćaju na putu, ako je utvrđeno da mu sadržina alkohola u krvi prelazi propisanu granicu ili ako pokazuje znake poremećenosti.

Pivo
5%-13g
0,33 l

Vino
10%-16g
0,21 l.

Šeri
20%-16g
0,1 l

Likeri
30%-5g
0,02 l

Rakija/Viski
40%-7g
0,02 l

Sadržaj alkohola u raznim pićima

Mamurluk umanjuje vozačku sposobnost i javlja se kao posledica uzete veće količine alkohola. To je pozno dejstvo alkohola i nastaje nakon više sati (čak i preko 24 sata) od uzimanja alkohola. Ispoljava se pospanošću, usporenjem refleksa, malaksalošću, glavoboljom, pojačanom žeđi, smanjenjem koncentracije, poremećajem opažanja i upamćivanja. Mamurluk je čest uzročnik saobraćajnih nezgoda posle raznih proslava, kad se prekomerno pije.

1,2 - 1,4 promila: Početak potpune nesposobnosti za vožnju, dalje pogoršanje perifernog vida i prilagodljivosti na svetlosne uslove koji se ne menjaju, ozbiljno pogoršanje koncentracije, krajnja euforija - precenjivanje sopstvenih sposobnosti, slabost, veoma zakasnele i oslabljene reakcije, srednje ili naglašeno slabljenje ravnoteže.

Lekovi i droge

LEKOVI I DROGE utiču na vozačku sposobnost. Droga utiče na vozača tako što se kod njega javljaju:

- nemir, napetost i uzbuđenje, koji podstiču želju za većom brzinom i preticanjem iako je vozačka sposobnost smanjena

Ako ste pod uticajem alkohola, ne smete sedeti ni na prednjem sedištu suvozača, a pogotovo da upravljate vozilom.

Crveni ispunjen trougao upozorava da lek sigurno jako štetno deluje na vozačku sposobnost.

Crveni prazan trougao upozorava da lek može štetno da deluje, posebno ako se uzima sa alkoholom.

- usporene i oslabljene reakcije na zvučne i svetlosne signale
- smanjenje sposobnosti procenjivanja situacije (razdaljine, brzine) i smanjenje stepena kritičnosti.

Lekovi koji imaju štetno dejstvo na vozačku sposobnost na svom pakovanju imaju utisnut crveni trougao, kao znak upozorenja.

Psihoaktivni lekovi snažno deluju na psihofizičku sposobnost vozača, jer daju osećaj sigurnosti, podstaknut stimulansom lekova. Nije dozvoljena upotreba lekova za sprečavanje sna (očuvanja budnosti), radi otklanjanja zamora pri vožnji.

Vozaču, koji upravlja vozilom u saobraćaju pod dejstvom psihoaktivnih lekova, može se izreći zaštitna mera zabrane upravljanja motornim vozilom u trajanju od tri meseca do jedne godine.

Zamor

ZAMOR je veoma značajan faktor za bezbednost saobraćaja. Dugotrajna vožnja u uslovima kakvi se često javljaju, kao što su buka, vibracije, nepovoljna mikro klima dovode do zamora koji se pojavljuje postepeno.

U slučaju pregrevanja kabine vozila, pre početka vožnje treba otvoriti prozor i vrata i sačekati da se vozilo rashladi.

Dugotrajna vožnja dovodi do zamora koji se najčešće ispoljava kao:

- zaboravljanje osnovnih saobraćajnih pravila
- neopažanje saobraćajnih znakova
- nesvesno smanjenje brzine
- agresivnost koja se ispoljava u bezobzirnom preticanju.

Vozač koji odmoran otpočne vožnju osetiće prve znake zamora već posle 4 - 5 sati vožnje. Zakon o bezbednosti saobraćaja je predvideo da vozač posle pet sati vožnje mora da napravi pauzu u trajanju od najmanje 30 minuta.

Nakon pauze može da nastavi vožnju, ali ne u trajanju dužem od osam sati ukupno u jednom danu. Jugoslavija je potpisnik međunarodne konvencije AETR koja precizno reguliše radna vremena profesionalnih vozača u međunarodnom saobraćaju.

Buka i vibracije

Buka i vibracije su stalni pratilac saobraćaja i izuzetno negativno utiču na psihofizičke sposobnosti vozača. Uslovljavaju bržu pojavu zamora delujući preko čula (sluha, vida, dodira) ili indirektno na centralni nervni sistem i dovode do promena funkcije gotovo svih organa.

Neppravilna ishrana

Neppravilna ishrana, bilo da se radi o preterano obilnom konzumiranju hrane ili gladovanju, može imati veoma negativan uticaj na bezbednu vožnju. Kod preterano obilne ishrane dolazi do nagomilavanja krvi u krvnim sudovima želuca, na račun potrebne količine krvi u mozgu, što ima za posledicu pospanost, malaksalost, gubitak koncentracije, i smanjuje opreznost za vreme vožnje. Kod gladovanja dolazi do promena u organizmu, koje se ispoljavaju padom količine šećera u krvi i pojavom malaksalosti.

Zagađenost vazduha

Zagađenost vazduha može predstavljati opasnost za bezbednu vožnju. Najopasniji zagađivač u uslovima saobraćaja je svakako ugljenmonoksid, gas bez boje, mirisa i ukusa koji deluje neposredno na nervne ćelije. Ovaj gas nastaje nepotpunim sagorevanjem u benzinским motorima, a najveća koncentracija je svakako u gradovima u uslovima loše regulisanog saobraćaja, u tunelima i sl.

Nastali zamor se može otkloniti samo odmorom. Nikakva stimulativna sredstva, kao na primer kafa ili pojedini lekovi, ne mogu da otklone zamor. Oni, u stvari, samo smanjuju subjektivni osećaj zamar, jer agensi koji se u njima nalaze deluju na mozak baš na taj način.

Gladan čovek je pospan, oseća bolove u zglobovima, nesvesticu i vrtoglavicu, što, naravno, veoma nepovoljno utiče na bezbednu vožnju. Ishrana u toku duže vožnje treba da bude prilagođena potrebama organizma. Uzimati manje obroke hrane na svakih 4 - 5 sati, a ukoliko se u međuvremenu oseti glad, zadovoljiti je voćnim sokovima, voćem, čokoladom, keksom ili dvopekrom.

Rani znaci trovanja ugljenmonoksidom su: poremećaj opažanja i pravovremenog reagovanja, bitnih uslova za bezbednu vožnju. Sigurni znaci trovanja izražavaju se u glavobolji, malaksalosti, gubljenju mišićne snage, paralizi mišića i nerava. Otrovani ne može sam sebi da pomogne jer je nastupila mlitavost mišića i paraliza nerava, i mada je pri svesti, ne može se pomeriti ili pozvati pomoć.

Ako se osete prvi znaci trovanja, zaustaviti vozilo, izaći iz vozila i duboko disati na čistom vazduhu, vozilo dobro provetriti, pa tek potom nastaviti vožnju.

Ako je povređeni u nesvesti i ima crvenu boju kože i sluzokože, ako je zajapuren, teško diše ili pokazuje druge znake života, treba ga odmah izneti iz vozila i primeniti veštačko disanje, jer svi znaci govore da je u pitanju trovanje ugljenmonoksidom. Ako je povređeni pri svesti ne primenjuje se veštačko disanje, već iznošenje iz vozila, na čist vazduh. Posle ukazane prve pomoći, povređenog treba hitno transportovati do zdravstvene ustanove.

Da bi se izbeglo trovanje ugljenmonoksidom potrebno je, za vreme vožnje u koloni ili pri vožnji za vozilom koje ispušta velike količine nesagorelog gasa, treba držati rastojanje, zatvoriti ventilaciju i prozore, a čim se kolona napusti dobro provetriti unutrašnjost vozila.

Pušenje

Jedan od faktora rizika je svakako i pušenje za volanom. Ispoljavanje štetnosti pušenja na bezbednost vožnje se ispoljava na sledeće načine:

- sam postupak paljenja cigarete odvlači pažnju vozača - pušača što može da ima katastrofalne posledice
- nikotin koji se nalazi u duvanu sužava krvne sudove, što izaziva smanjenje pažnje, naročito ukoliko je vozač zamoren
- ugljenmonoksid koji nastaje sagorevanjem cigarete, jednim delom vozač neposredno unosi u organizam pušenjem, a drugi deo ostaje u kabini vozila.

Redosled ukazivanja prve pomoći

U slučaju nailaska na saobraćajnu nezgodu dužni smo prvo da obezbedimo mesto nezgode, a zatim ukažemo prvu pomoć povređenima. Potom obaveštavamo nadležni organ unutrašnjih poslova - saobraćajnu policiju i zdravstvenu službu o nezgodi.

Orijentacioni-trijažni pregled

Po dolasku na mesto nezgode treba brzim pregledom ustanoviti stepen težine i vrstu povreda povređenih i da li je nekome život neposredno ugrožen.

To je orijentacioni - trijažni pregled, koji se vrši još u vozilu i njime se grubo procenjuje vrsta povrede i težina stanja povređenih. Naročito je važno još u vozilu ustanoviti povredu kičme, da bismo na adekvatan način izneli povređenog iz vozila. Detaljniji pregled se radi po iznošenju povređenih iz vozila, nakon čega sledi ukazivanje prve pomoći. Jedino velika arterijska krvarenja treba zaustaviti još u vozilu digitalnom kompresijom ili kompresivnim zavojem.

Opasnost po život pretila onima koji više ne dišu, kojima je srce prestalo da radi, koji jako krvare ili se guše, jer su u besvesnom stanju. Oni imaju prioritet pri iznošenju iz vozila i ukazivanju prve pomoći.

Iznošenje povređenog iz vozila

Ukoliko je povređeni pri svesti sam će nam olakšati iznošenje iz vozila, opisom svojih subjektivnih tegoba i svojim nastojanjem da što bezbolnije napusti vozilo. Puno je teže izneti povređenog koji je bez svesti.

Kad smo osobu izneli van vozila, redosled ukazivanja prve pomoći je sledeći:

- pregled povređenog
- obezbediti prolaznost disajnih puteva zabacivanjem glave ili stavljanjem povređenog u bočni položaj
- oživljavanje (kombinovano davanje veštačkog disanja i masaža srca), davanje samo veštačkog disanja ili samo masaža srca
- zaustavljanje krvarenja

Najbolje je da pri iznošenju povređenog bez svesti učestvuje tri do četiri spasioca koji će na bezbedan način, bez pogoršavanja postojećih povreda, izneti povređenog iz vozila. To je naročito važno kod povreda kičme, jer će pri nepravilnom pomeranju povređenog doći do presecanja kičmene moždine i trajne oduzetosti delova tela ispod povrede.

- previjanje otvorenih povreda
- imobilizacija preloma, iščašenja, većih rana, opekotina ...
- postaviti povređenog u pravilan položaj posle pružene prve pomoći i pri transportu
- nega povređenog do transporta i u toku transporta davanjem tečnosti, kontrolisanjem vitalnih funkcija (disanje, rad srca), kontrolisanjem postavljenih zavoja, imobilizacija...
- transport povređenih pogodnim vozilom do odgovarajuće zdravstvene ustanove, gde će se konačno zbrinuti povređeni

Položaj povređenog

Od izuzetne važnosti je postaviti povređenog u pravilan položaj, jer od toga zavisi ne samo subjektivni osećaj, njegovo opšte stanje, već često i život. U pravilan položaj treba staviti povređenog posle pružene prve pomoći, a ako je u nesvesti ili iskrvaren odmah čim se takvo stanje primeti

Po iznošenju povređenog van vozila vršimo detaljniji pregled.

Pregledom utvrđujemo:

- stanje svesti
- disanje
- rad srca
- krvarenje
- postojanje rana, opekotina, smrzotina ...
- postojanje povreda kostiju, kičme, zglobova.

U ležeći položaj sa blago uzdignutim nogama stavljaju se povređeni sa povredama nogu, pri obilnom krvarenju ili u šoku

U bočni "koma" položaj stavljaju se povređeni koji nisu pri svesti, u cilju sprečavanja gušenja

U ravan ležeći položaj na leđima na tvrdoj podlozi, stavljaju se osobe sa povredom kičme ili vrata

U ležeći položaj potrubuške sa podmetačima ispod preponskog i grudnog dela, stavljaju se osobe sa povredom kičme koje su bez svesti

U ležeći položaj na leđima, sa blago savijenim nogama u kolenima, stavljaju se osobe sa povredom trbuha ili povredom karlice

U polusedeći položaj stavljaju se osobe sa povredom grudnog koša

Pregled povređenog

Stanje svesti

Stanje svesti se utvrđuje postavljanjem pitanja povređenom (kako se zove, gde ga boli ...). Ako povređeni ne odgovara na pitanja, mlitavo leži, ne budi se kad ga uštinemo ili bocnemo nekim šiljatom predmetom, tada je bez svesti i pretilu opasnost od ugušenja, zbog zatvaranja ždrela korenomo mlitavog jezika ili tečnim sadržajem, ukoliko leži na leđima.

Disanje

Disanje utvrđujemo na osnovu:

- pokreta grudnog koša (posmatranjem ili stavljanjem dlanova na grudi)
- zamagljivanja ogledala prinesenog ispred nosa i usta povređenog
- pomeranja komadića vate, pera ili papira koji se postave ispred nosa povređenog
- kože osobe koja ne diše jer je pepeljastosiive ili modrikaste boje

Rad srca

Rad srca utvrđujemo:

- merenjem pulsa na arterijskim krvnim sudovima (vratnoj arteriji na prednjebočnoj strani vrata ili na arteriji u produžetku korena palca šake)
- merenjem pulsa jagodicama tri srednja prsta
- naslanjanjem uva u predelu vrha srca, gde čujemo srčane otkucaje ukoliko srce radi

Znaci smrti na osnovu kojih se pravi razlika između prividne i sigurne smrti su nesigurni i sigurni, rani i kasni.

Rani nesigurni znaci smrti karakterišu prividnu ili kliničku smrt i to su:

- prestanak disanja
- prestanak rada srca
- gubitak svesti

Za nesmetani pregled neophodno je uklanjanje odeće i obuće, u zavisnosti od mesta povrede. Odeća se skida ili para po šavovima, tako da se izbegne nepotrebno pomicanje povređenog dela tela. **Nagorena i zalepljena odeća uz telo se ne sme nasilno odlepljivati,** već se mora obrezati na mestu opekotine. Obuća se skida samo ako je povreda ispod nje ili uz samu njenu ivicu. Ako se teško skida, treba je rasporiti po šavu i skinuti je pridržavajući stopalo.

Posmatranjem ili stavljanjem dlanova na grudi najjednostavnije se utvrđuje disanje povređenog

Disanje može biti normalno, 16 puta u minutu, ubrzano ili usporeno, površno ili duboko. Ako grudni koš miruje, odnosno povređeni ne diše treba pristupiti veštačkom disanju.

Puls može biti normalan, 60-80 otkucaja u minutu, ubrzan ili usporen. Ako konstatujemo prestanak srčanog rada odmah vršimo spoljašnju masažu srca.

Gubitak svesti, prestanak disanja i rada srca su znaci koji karakterišu i prividnu i sigurnu smrt.

Ukoliko ne znamo vreme povređivanja, a povređeni ne diše i ne radi mu srce, tada treba potražiti sigurne znake smrti. Oni se javljaju posle više od pola ili jednog sata od trenutka smrti i mogu biti rani i kasni.

- proširene zenice koje ne reaguju na svetlost (pri otvaranju očnog kapka zenica se skuplja, a pri zatvaranju se šire. Ovdje ta reakcija izostaje)

Smrt kod povređenog nastupa posle 5 - 7 minuta od prestanka disanja i rada srca, zbog nedostatka kiseonika u mozgu usled prekida krvotoka. Tih nekoliko minuta od prestanka životnih funkcija do smrti moždanih ćelija naziva se klinička ili prividna smrt. Ako se u tom vremenu započne sa veštačkim disanjem i masažom srca, povređeni se može održati u životu dok se ponovo ne uspostave životne funkcije (disanje i rad srca). To ponovno vraćanje u život se zove oživljavanje ili reanimacija. Ako se pomoć započne prekasno uspeh će izostati.

Rani sigurni znaci smrti:

- znak "upaljene cigarete" - ako upaljenom cigaretom dodirnemo kožu povređenog i nanesimo mu opekotinu, koža će pocrveneti ako je povređeni u stanju prividne smrti, dakle još je živ. Ako nema reakcije na koži, to je znak sigurne smrti
- Znak "mačjeg oka" - pri pritisku prstima očne jabučice sa strane, maksimalno proširena zenica se izdužuje, postaje elipsasta. Ako nakon prestanka pritiska zenica zadrži ovaj oblik to je znak sigurne smrti, a ukoliko se vrati u prvobitan kružni oblik to je znak da je povređeni još živ

Kasni sigurni znaci smrti:

- mrtvačko bledilo
- mrtvačka ukočenost - zahvata zglobove, a utvrđujemo je na zadnjoj strani vrata, viličici i zglobu kolena
- mrtvačke mrlje - modroljubičaste su, različite veličine. Nalaze se na delovima tela koji su bliže podlozi na kojoj telo leži
- zamućenje rožnjače - na rožnjači se pojavljuju beličaste mrlje
- hladna koža
- mrtvački zadah - s nadutošću trbuha, javlja se znatno kasnije kao posledica truljenja

Mačje oko je siguran znak smrti

Pri saobraćajnim nezgodama može doći do prestanka disanja zbog udara, trovanja izduvnim gasovima, kod osoba u besvesnom stanju koje leže na leđima, itd. Prestanak disanja vodi u sigurnu smrt, pa je nužno kod takvih povreda odmah pristupiti izvođenju veštačkog disanja, što stručnije i uvežbano.

Pregled povređenog dela tela izvodi se prema kazivanju povređenog i prema sopstvenim zapažanjima. Ako je povređeni bez svesti, mora se pregledati celo telo (glava, vrat, trup i ekstremiteti). Česta je tzv. politrauma, odnosno višestruke povrede raznih delova tela. Posebno je važno na vreme otkriti povredu kičme već pri prvom orijentaciono - trijažnom pregledu.

Veštačko disanje

Postoji više metoda veštačkog disanja:

- metoda "usta na usta"
- metoda "usta na nos"
- metoda "usta na usta i nos"
- metoda "pomoću ruku povređenog", najpoznatija je Holger - Nilsenova metoda

Pre nego što pristupimo davanju veštačkog disanja, treba obaviti sledeće radnje:

- utvrditi da povređeni ne diše
- očistiti disajne puteve (nos i usnu šupljinu)
- obezbediti prolaznost disajnih puteva zabacivanjem glave unazad
- postaviti povređenog u položaj za davanje veštačkog disanja, zavisno od metode koju primenjujemo.

Veštačko disanje predstavlja veštačko dovođenje vazduha u pluća osobe koja je prestala da diše, tako da se disanje nastavlja na veštački način. Ako je povređeni samo bez gubitka svesti (u nesvesti), veštačko disanje se ne primenjuje.

Glavu je najlakše zabaciti prihvatanjem čela i brade. Pri tome se otvaraju disajni putevi

Pri zabacivanju glave otvaraju se disajni putevi zbog odmicanja jezika od zadnjeg zida ždrela

Pri veštačkom disanju usta na nos usta treba zatvoriti, a vazduh uduvavati kroz nozdrve.

Pri veštačkom disanju usta na usta nos treba zatvoriti, a vazduh uduvavati kroz usta

Malom detetu vazduh se može uduvavati istovremeno kroz nos i usta

Praktični deo

Povređeni se postavi u ležeći položaj na leđa.

Čišćenje nosne šupljine i uklanjanje stranog sadržaja (krv, zemlja) se obavlja pomoću uzanog zamotuljka gaze.

Čišćenje usne duplje se obavlja kažiprstom oko koga se obmota gaza i pokretima gore - dole, levo - desno odstrani strani sadržaj (zgrušana krv, povraćeni sadržaji, zemlja, polomljeni zubi), koji sprečava prolaznost disajnih puteva.

Zabaciti glavu unazad tako da brada dođe u najuzdignutiji položaj. Na ovaj način se koren jezika odmakne od zadnjeg zida ždrela i otvara se put za prolazak vazduha.

Nakon ovoga pristupamo veštačkom disanju.

Pri metodi "usta na nos" jednom rukom potisnemo čelo na niže, a dlanom druge ruke podižemo bradu prema gore. Na taj način učvrstimo glavu u zabačenom položaju, a usta su potpuno zatvorena. Posle uduvavanja vazduha kroz nos povređenog, usta se lagano otvore kako bi vazduh nesmetano izašao iz pluća.

Pri metodi "usta na usta" dlanom jedne ruke potisne se čelo unazad, a palcem i kažiprstom te ruke zatvore se nosnice i onemogućuje prolazak vazduha kroz njih. Donja vilica se podigne dlanom druge ruke, a palcem položenim na bradu otvore se usta.

Spasilac udahne vazduh i kad oseti potrebu da ga izdahne, priljubi usta oko nozdrva ili oko usta povređenog i uduvava mu vazduh u pluća, prateći pogledom dizanje grudnog koša. Ukoliko se grudni koš na podiže, znači da vazduh ne ulazi u pluća. Tada treba proveriti zabačenost glave i prohodnost disajnih puteva. Po završenom uduvavanju spasilac sklanja svoja usta, omogućavajući povređenom spontani izdah. Postupak se ponavlja 16 - 18 puta u minutu, jer brzina i ritam veštačkog disanja moraju odgovarati normalnom disanju. To se postiže uduvavanjem vazduha u času kad spasilac oseća potrebu da izdahne. Jačina udu-

vavanja sme biti malo jača od normalnog izdaha, jer pri snažnom uduvavanju vazduh ulazi kroz jedan u želudac, naduvava ga i može da dovede do izbacivanja želudačnog sadržaja u ždrelo. Kod uduvavanja vazduha kroz nos, ove neželjene posledice su ređe. Vazduh se može efikasno uduvavati kroz maramicu ili gazu, koja se povređenom stavlja preko nosa ili usta.

Kod male dece vazduh se može istovremeno uduvavati kroz nos i usta. Broj uduvavanja je veći i iznosi 18 - 20 puta u minutu.

Veštačko disanje po Holger-Nilsenovoj metodi, pomoću ruku povređenog

Pri povredi usta, nosa ili kada se krv sliva u ždrelo nije moguće primeniti metode uduvavanja vazduha pa se primenjuje veštačko disanje po Holger-Nilsenovoj metodi. Ova metoda se ne primenjuje ukoliko je istovremeno potrebna i masaža srca.

Povređeni leži potrbuške na tvrdoj podlozi sa rukama savijenim u laktovima i šakama postavljenim ispod glave, koja je okrenuta u stranu. Spasilac klekne jednim kolonom ispred glave povređenog. Prvo se izvede izdisanje pritiskom dlanova položenih na leđa povređenog u visini lopatica, paralelno sa kičmom. Udisanje se vrši povlačenjem nadlaktica i ramenog pojasa prema gore i k sebi, uz istovremeno zabacivanje tela spasioca unazad. Zatim sledi faza izdisanja sa spuštanjem ruku povređenog u početni položaj i ponovnim pritiskom na njegove lopatice. Udisanje i izdisanje se izvode u ritmu disanja spasioca.

Pri ručnoj metodi veštačkog disanja povređenog stavljamo u ležeći položaj potrbuške, a glava mu je oslonjena na šake. Spasilac je u poluklečećem položaju iznad njegove glave

Pritiskanjem na leđa vršimo fazu izdisanja

Podizanjem podlaktica grudni koš se širi i vazduh ulazi u pluća (udisaje)

Povlačenjem ruku prema sebi grudni koš se još više širi i udisaj produbljuje

Vraćanjem povređenog u početni položaj grudni koš se sužava i započinje izdisaj

Spoljna masaža srca

Spoljna masaža srca se ne vrši kod osobe u nesvesti, ukoliko joj srce radi. Ako srce radi, makar i slabijom jačinom, ne sme se primeniti spoljna masaža srca, jer je ona u tom slučaju štetna po život povređenog.

Pritiskivanjem grudne kosti srce se pritisne između nje i kičme, pritisak u srcu se povećava, a krv odlazi u arterije

Kad pritisak popusti, srce se proširi, a krv iz vena ulazi u njegove šupljine

Novorođenčetu ili dojenčetu srce se masira pritiskanjem vrhovima prstiju na srednju trećinu grudne kosti

Srčani zastoj se prepoznaje po gubitku svesti, prestanku srčanog rada (gubitak pulsa na velikim krvnim sudovima - vratna arterija, ne čuje se kucanje srca), po širokim zenicama, upadljivo bleđoj ili lividnoj boji kože. Tada redovno nema ni disanja, tako da se primenjuje masaža srca istovremeno sa veštačkim disanjem. Utvrđivanje drugih znakova predstavlja opasni gubitak vremena, jer se dijagnoza mora postaviti u roku od 10 sekundi.

U ovom stanju cirkulacija krvi je zaustavljena, ali ako se srce stegne nekom spoljnom silom, krv će iz njegovih šupljina otići u arterije, a ako pritisak popusti i srce se proširi, krv će se ponovo iz vena sliti u njegove šupljine. Ponavljanjem ovih radnji uspostaviće se cirkulacija krvi na veštački način. Na tom principu se zasniva spoljna masaža srca.

Praktični deo

Povređeni se stavlja u ležeći položaj na leđa, na tvrdj podlozi, sa nogama podignutim do ugla od 25° - 40° (oslonimo ih na podesan predmet). Spasilac nekoliko puta snažno udari svojom pesnicom u predeo srca povređenog, pokušavajući da podstakne srce na ponovni rad. Ako ovo ne izazove rad srca, započinje se spoljna masaža srca.

Spasilac klekne pored povređenog, opruži ruke i šake, postavi koren leve šake na sredinu donje trećine grudne kosti povređenog, koren desne šake stavi preko leve, i težinom svoga tela, ne savijajući laktove, vrši pritisak na grudnu kost. Izvede se brz pritisak na grudnu kost, tako da se ona povije za 3 - 5 cm. Zatim sledi popuštanje pritiska, ali dlanovi ostaju na grudnoj kosti. Kompresija grudne kosti se ponavlja u pravilnom ritmu od 60 - 80 puta u minutu. Kod dece se pritisak izvodi samo sa jednim dlanom, a kod odojčadi sa tri prsta jedne ruke ili palcem i to na srednjoj trećini grudne kosti.

Masaža srca je efikasna ako se pri svakoj kompresiji grudne kosti pipa puls na vratnoj arteriji. Odsustvo pulsa pokazuje da masaža nije dobra i tada treba pojačati pritisak na grudnu kost, a smanjiti učestalost. Ukoliko je pritisak na grudnu kost suviše snažan, može doći do njenog preloma ili preloma rebra. Pogrešno usmeren pritisak prema desnoj strani trbuha, može dovesti do prskanja jetre i smrti zbog iskrvarenja.

Oživljavanje - reanimacija

Kod istovremenog prestanka rada srca i disanja (prividna smrt), primenjuje se kombinovana metoda istovremenog davanja veštačkog disanja i masaža srca. Ovde se masaža srca izvodi naizmenično sa veštačkim disanjem po ustaljenom ritmu. Ovakav vid ukazivanja prve pomoći naziva se oživljavanje.

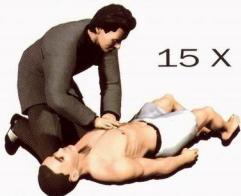
Ako u oživljavanju učestvuje samo jedan spasilac, prvo započinje sa veštačkim disanjem, i to: 2 uduvavanja (metoda usta na usta), pa potom vrši 15 pritisaka na grudnu kost (srčana masaža). Odnos je 2 : 15 (disanje : srčana masaža).

Ako u oživljavanju učestvuju dva spasioaca, tada jedan izvodi veštačko disanje, a drugi masažu srca na već opisan način, u odnosu jedno uduvavanje na 5 pritisaka na grudnu kost). Odnos je 1 : 5 (disanje : srčana masaža). To odgovara odnosu 16 - 18 uduvavanja na 60 - 80 pritisaka na grudnu kost.

Započeto oživljavanje se ne sme prekidati duže od 5 sekundi, jer će zbog nedostatka krvi (kiseonika) nastati posledice po mozak. Reanimacija se primenjuje sve dok se ne uspostavi spontano disanje i srčani rad ili dok se ne pojave sigurni znaci smrti.

Kad oživljava samo jedan spasilac, prvo se izvodi veštačko disanje (2 uduvavanja)

Posle uduvavanja vazduha vrši se masaža srca sa 15 pritisaka na grudnu kost

Kad u oživljavanju učestvuju 2 osobe, jedna vrši veštačko disanje, a druga masažu srca u odnosu 1 : 5

Ne sme da se poklopi uduvavanje vazduha sa pritiskom na grudnu kost, jer je onda efekat ravan nuli.

Gušenje u besvesnom stanju

Prohodnost disajnih puteva se pogoršava u besvesnom stanju iz sledećih razloga:

- mlitavosti svih mišića u nesvesti, koren jezika je priljubljen uz zadnji zid ždrele i zatvara disajne puteve, ukoliko povređeni leži na leđima
- gašenja zaštitnih refleksa (gutanja i kašljanja), što dovodi do nakupljanja tečnog sadržaja u ždrele (krvi, slina, povraćenih masa), koji u času udisanja ulazi u grkljan i dušnik pa se gušenje pojačava.

Uzroci nesvesti mogu biti različiti:

- povrede mozga s vidljivim povredama glave ili bez njih
- veliki gubitak krvi (iskrvarenje)
- trovanje ugljenmonoksidom

Prva pomoć mora da bude brza kad se povređeni guši, a to ćemo prepoznati po sledećim znacima:

povređeni krklja i hrče, grudni koš mu se nepravilno širi i sužava, lice, a posebno usne pomodre, a moguće je i grčenje tela.

Bez obzira na uzroke gubitka svesti, prva pomoć kojom se sprečava gušenje uvek je ista:

- onesvešćenog postaviti u bočni položaj (koma položaj). U tom položaju jezik je odmaknut od zadnjeg zida ždrele, a tečni sadržaj slobodno ističe iz ždrele i usne duplje, pa je prohodnost disajnih puteva ponovo uspostavljena.
- povređeni se u bočni položaj stavlja tako što mu se jedna šaka stavi pod sedalni predeo, a noga sa te strane savije u kolenu i kuku. Spasilac prihvati povređenog za suprotnu ruku i odeću na boku sa te strane svojom drugom rukom, pa ga povuče prema sebi. Povređeni je na boku, noga na kojoj leži je savijena, a ruka ispružena iza leđa. Suprotna noga je

Bočni "koma" položaj

ispružena, a ruka sa te strane se savije tako da se šaka nalazi ispod obraza povređenog. Glava je zabačena unazad.

- Ako povređenog ne smemo staviti u bočni položaj (povrede sa strane, prelom kičme), gušenje ćemo sprečiti njegovim stavljanjem potrbuške. I ovde koren jezika nije priljubljen uz ždrelo, a tečni sadržaj ističe.

Krvarenje

Isticanje krvi iz krvnih sudova se naziva krvarenje, i može biti:

- arterijsko – prepoznaje se po tome što svetlocrvena krv ističe, šiklja u povijenom mlazu, poput vodopada, iz krvnog suda sinhrono sa srčanim kontrakcijama
- vensko – prepoznaje se kao ravnomerno isticanje iz rane tamnocrvene krvi koja se sliva niz povređeni deo tela
- kapilarno – javlja se u vidu sitnih kapljica krvi, koje se kao rosa pojavljuju na celoj površini rane, slivaju se, tako da krv pokriva ranu i izliva se iz nje. Ovo krvarenje se obično brzo zaustavlja samo po sebi ili prestaje ako se na ranu stavi običan zavoj

Prema vrsti krvnog suda koji je povređen i iz koga krv ističe, krvarenje može biti arterijsko, vensko i kapilarno.

Spoljašnje krvarenje se prepoznaje po tome što krv izlazi iz rane i razliva se u okolini povrede.

Unutrašnje krvarenje karakteriše izlivanje krvi u telesne šupljine (grudna i trbušna) ili među tkiva, pa ga je teže prepoznati. Tada tražimo znake iskrvarenosti i obraćamo pažnju na izgled povređenog, na rad srca i na tegobe na koje se on žali.

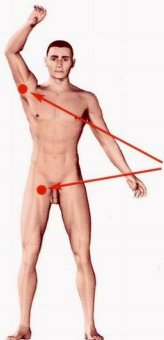

Zavisno od sredine u kojoj se krv izliva, razlikujemo spoljašnje i unutrašnje krvarenje.

Iskrvarenost je gubitak veće ili manje količine krvi. Ukoliko povređeni izgubi više od $\frac{1}{3}$ celokupnog volumena krvi (odrasli čovek ima 5 - 6 litara krvi), nastupiće smrt zbog iskrvarenosti.

Povređeni koji krvvari, bilo da je u pitanju spoljašnje ili unutrašnje krvarenje, ima hladnu, bleđu kožu, orošenu znojem, usne i jezik su mu

Pravovremenim zaustavljanjem krvarenja sprečavaju se opasne posledice: malokrvnost zbog postepenog krvarenja, šok zbog obilnog krvarenja i smrt zbog iskrvarenja.

Mesta za zaustavljanje krvarenja pritiskom prstima

Zaustavljanje krvarenja iz usta i glave pritiskanjem na vratnu arteriju

Pritisak prstima ili celom pesnicom u pazuhu može zaustaviti krvarenje na ruci

suvi, žedan je, muka mu je. Oseća pospanost, zujanje u ušima, vrtoglavicu. Puls je ubrzan (preko 100 u minutu). Disanje ubrzano i površno.

Prva pomoć kod iskrvarenja je, osim brzog zaustavljanja krvarenja, postavljanje povrednog u vodoravan položaj bez uzglavlja, sa podignutim nogama. Ovaj položaj pospešuje priticanje krvi u mozak (autotransfuzija). Iskrvarenog treba dobro utopli pokrivanjem, a ako je pri svesti i nema povrede trbuha, dati mu da pije dosta tečnosti.

Prva pomoć kod krvarenja je zaustavljanje krvarenja. Tri najčešće korišćena načina zaustavljanja krvarenja su:

- digitalna kompresija
- kompresivni zavoj
- podvezivanje ekstremiteta

Zaustavljanje krvarenja digitalnom kompresijom (pritiskom prstiju)

Pri ovoj metodi koristimo jedan prst, više prstiju ili pesnicu pritiskajući arteriju na mestu njenog prelaska preko kosti. Mesto pritiska je između rane i srca. Znači na nogama i rukama poviše rane, a na glavi i vratu ispod rane. Zavisno od mesta povrede digitalna kompresija se može vršiti na vratu, iza ključne kosti, u pazuhu, na nadlaktici i u preponi.

Zaustavljanje krvarenja kompresivnim (pritisnim) zavojem

Kompresivni zavoj koristimo pri manjem arterijskom krvarenju kao i pri zaustavljanju venskog i kapilarnog krvarenja.

Najveći broj obilnih i jakih krvarenja se može zaustaviti na ovaj način. Zbog toga je pravilo da se, posle izvršene digitalne kompresije, svako krvarenje pokuša zaustaviti kompresivnim zavojem a to će se obaviti na sledeći način:

dok neko vrši digitalnu kompresiju na odgovarajućem mestu, stavi se sterilna gaza na

ranu koja krvari, a preko nje zamotuljak tkanine (maramica, trouglasta marama, nerazvijeni zavoj, duguljast obli kamen, okrugao komad drveta dug 8 - 10 cm) pa se to mesto čvrsto premota zavojem. Stegnuti zavoj prenosi pritisak na zamotuljak, a ovaj utiskuje gazu u ranu u kojoj se nalazi povređeni krvni sud i zaustavlja krvarenje. Na ovaj način je povređeni krvni sud stisnut, tako da krv ne može da protiče. Ostali krvni sudovi tog dela tela nisu jako stegnuti, pa se kroz njih obavlja cirkulacija krvi, što se kontroliše opipavanjem pulsa na nižim delovima tela ispod zavoja. Prejako stegnut zavoj može potpuno obustaviti cirkulaciju krvi i tada treba zavoj malo popustiti. Ako je pritisak nedovoljan, na zavoju će se pojaviti krv. Tada se preko zamotuljka (gde je krv probila) stavi ceo nerazvijeni zavoj ili neki drugi čvrst predmet i sve se ponovo premota. Ukoliko se krvarenje ne zaustavi ceo postupak se ponovi još jednom. Ako ni tada nema rezultata primenjuje se podvezivanje.

Zaustavljanje krvarenja podvezivanjem ekstremiteta

Za podvezivanje koristimo:

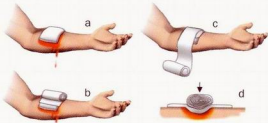
- originalnu Esmarhovu povesku
- elastično gumeno crevo
- platnenu povesku
- priručni materijal (trouglastu maramu, šal, kravatu, kaiš), prethodno složen u traku široku 5 cm

Ova metoda se primenjuje u slučaju velikog arterijskog krvarenja (koje nije moglo biti

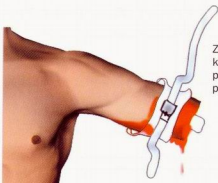
Zaustavljanje krvarenja iz ramena ili pazuha pritiskom u nadključnoj jami

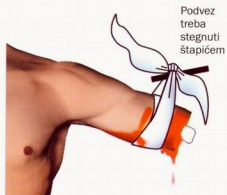
Pritiskom prstiju ili pesnice u preponu zaustavlja se krvarenje iz noge

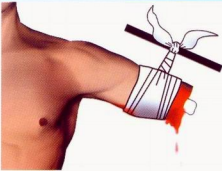
Pri postavljanju kompresivnog zavoja rana se prvo pokrije sterilnim materijalom (a), zatim se na gazu stavi zamotuljak tkanine (b), pa se čvrsto povije zavojem (c), tako da se gaza utisne u ranu i pritiskom zaustavi krvarenje (d)

Zaustavljanje krvarenja platnenom poveskom

Podvez treba stegnuti štapićem

Iz amputiranog ekstremiteta krvarenje se zaustavlja podvezivanjem trouglastom maramom.

Na kraju je potrebno štapić učvrstiti da podvez ne popusti

zaustavljeno kompresivnim zavojem) ili kod amputacije (otkidanja) dela ekstremiteta. Obavezno je upisati čas i datum stavljanja povese, na komadiću hartije ili koži povređenog. Povređenog treba što hitnije prebaciti u najbližu medicinsku ustanovu, a povesku popuštati svakih 10 - 15 minuta, kako bi arterijska krv prodrla u deo tela koji je ostao bez cirkulacije. Ekstremitet sa poveskam se obavezno imobilizuje.

Platnena poveska za zaustavljanje krvarenja (koja se nalazi u kompletima prve pomoći), postavlja se u jednom sloju. Završni kraj se provuče kroz kopču i čvrsto stegne, a kopča se automatski zatvori. Komadić filca se pravilno postavi ispod kopče, da ona ne bi našuljala povređenog.

Otvorene povrede

Kod svih otvorenih povreda, zbog oštećenja kože, glavna opasnost preči od infekcije (trovanje krvi, tetanus, gasna gangrena), a kod rana i od krvarenja.

Otvorene povrede su one kod kojih je povređena i koža. Razlikujemo :

- rane - izazvane su mehaničkom silom
- opekotine - izazvane su visokom temperaturom
- smrztotine - izazvane su niskom temperaturom
- hemijske povrede (opekotine) - izazvane su hemijskim sredstvima (npr. sumporna kiselina iz akumulatora)

Rana je povreda mekog tkiva gde je došlo do ozlede kože. Svaka povreda kože je rana. Vrste rana su: posekotine, ubodne rane, razderotine, nagnječenja, smrskotine

Najopasnije su prodorne rane (kad rana otvara telesnu šuplinu - grudnu ili trbušnu).

Prva pomoć se pruža na sledeći način: zaustavlja se krvarenje, a potom se vrši previjanje sterilnim materijalom (prvi zavoj, sterilna gaza), kod većih rana potrebno je izvršiti imobilizaciju povređenog dela tela.

Strani predmeti zabodeni u ranu ne smeju da se vade, rane ne smeju da se ispiraju, posipaju prašcima ili mažu mastima.

Prodorna rana grudnog koša

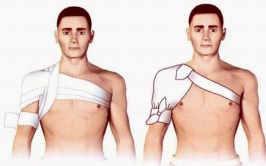
ugrožava disanje zbog ulaženja vazduha kroz ranu. Treba je zatvoriti gazom, preko koje se stavlja gumirano platno, pa se previje ili se preko gaze lepe široke trake flastera koji takođe ne propušta vazduh. Povređenog treba staviti u polusedeći položaj. Znaci povrede grudnog koša su otežano disanje, kašalj, bol, a ponekad pod prstima može da se oseti i pucketanje slomljenog rebra.

Zavijanje glave, jednog oka i oba oka trouglastom maramom

Prodorna rana trbuha

otvara trbušnu šupljinu i omogućava prodor infekcije u nju, ali i izlaženje creva u spoljašnju sredinu. Ispala creva treba sakupiti na trbuhu (nikako ih ne gurati kroz ranu nazad) i pokriti ih trbušnim prvim zavojem ili sterilnom kompresom, pa preko toga lagano ih premotati širokim zavojem. Povređenog staviti u ležeći položaj sa nogama savijenim u preponama i kolenima. Dobro ga utopiti i ništa mu ne davati da jede ili pije, nego mu samo kvasiti usne. Znaci povrede organa trbušne duplje su bol, muka, gađenje, povraćanje...

Zavijanje ramena zavojem i trouglastom maramom

U saobraćajnim nezgodama česte povrede su **opekotine** nastale vrelom vodom iz hladnjaka, plamenom ili hemijskim materijama (hemijske opekotine). Razlikujemo četiri stepena opekotina prema dubini oštećenja tkiva.

Zavijanje kuka zavojem i trouglastom maramom

Smrztotine su lokalne povrede tela koje nastaju dejstvom niskih temperatura. Najčešće stradaju noge, ruke, uši, brada, nos. One se dele na četiri stepena zavisno od dubine oštećenja tkiva.

Zavijanje laktava zavojem i trouglastom maramom

Prva pomoć :

- ugasiti požar i skloniti povređenog na sigurno mesto
- povređene delove tela osloboditi odeće (zalepljene delove ne skidati nasilno, bolje ih je opseći). Previti ih sterilnom gazom, prvim zavojem ili sterilnom kompresom. Smrztotine nikako ne trljati snegom, jer će se povreda pogoršati

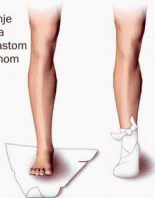
Zavijanje kolena zavojem i trouglastom maramom

Zavijanje
potkolenice
trouglastom
maramom

Zavijanje
stopala
trouglastom
maramom

Zavijanje
nosa
takozvanom
pračkom

Zavijanje
prsta

- povrede izazvane hemijskim sredstvima pre previjanja treba isprati destilovanom ili čistom vodom, da bi se uklonili ostaci tog agensa i njegovo štetno dejstvo na tkivo
- izvršiti imobilizaciju povređenih delova tela
- povređenom dati da pije tečnost češće u manjim količinama
- obezbediti udoban transport

Povrede kostiju i zglobova

Prelom predstavlja nepotpun ili potpun prekid kontinuiteta kosti. Prelomi kostiju mogu biti otvoreni i zatvoreni.

Otvoreni prelom je onaj kod koga postoji povreda kože iznad preloma, a iz rane mogu da vire okrajci kostiju. Ovakav prelom je težak, jer pretila opasnost od infekcije i krvarenja. Prelomljene kosti mogu da prouzrokuju oštećenje krvnih sudova, nerava, mišića, ligamenata i da dovedu do invaliditeta.

Otvoreni prelom kosti

Zatvoreni prelom kosti

Zatvoreni prelom je onaj kod koga nema povrede kože, ali postoje nesigurni i sigurni znaci preloma.

Nesigurni znaci preloma su bol, otok, krvni podliv, oštećenje funkcije tog dela tela i često prinudni položaj.

Pri pomicanju povređenog dela treba prihvatiti dva susedna zgloba i povlačiti u suprotnim smerovima, kao na prvoj slici. Način prikazan na slici dole je nepravilan

Sigurni znaci preloma su deformacija (izmenjen oblik), skraćanje ili promenjen položaj povređenog dela tela.

Povrede zgloba su uganuće i iščašenje. Iščašenje je potpuno razdvajanje dodirnih elemenata jednog zgloba, gde dolazi do prskanja zglobne čaure i izlaženja kostiju iz zgloba. Uganuća je takva povreda zgloba gde je došlo do pomeranja kostiju u zglobu, uvrtnja ligamenata i veza, a ponekad i do prskanja zglobne čaure.

Prva pomoć kod povreda kostiju i zglobova je imobilizacija. Kod otvorenog preloma prvo se zaustavlja krvarenje i rana previja. Iščašeni zglob se imobilizuje u zatečenom položaju. Kod uganuća dovoljno je samo fiksirati zglob. Zabranjeno je nameštati povređenu kost ili zglob, prisilno ih dovoditi u prirodan položaj, a kod otvorenog preloma ranu zasipati praškovima, mazati mastima, ispirati, vaditi delove kosti ili ih vraćati nazad u ranu.

Imobilizacija

Imobilizacija je stavljanje povređenog dela tela (ruke ili noge) ili celog tela u stanje mirovanja.

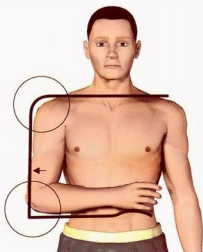
Ona se radi kod svih većih povreda (rane, opekotine, nagnječenja, promrzline, prelomi kostiju, iščašenja, zaustavljenih krvarenja poveskama) sa ciljem da se smanje bolovi, pospeši zaustavljanje krvarenja zgrušavanjem, da se spreči mogućnost daljeg povređivanja odlomcima kostiju i prodor infekcije u dubinu otvorene povrede. Sve to doprinosi sprečavanju nastanka šoka. Imobilizacija se mora sprovesti pre transporta povređenog, jer tokom njega povređeni trpi drmusanje, treskanje i postoji mogućnost naknadnih povreda (krvnih sudova ili živaca) odlomcima slomljenih kostiju ili da se zatvoreni prelomi pretvore u otvorene.

Sredstva za imobilizaciju mogu biti:

- standardna sredstva – različite udlage ili šine koje se fabrički izrađuju za imobilizaciju
- priručna ili improvizovana sredstva – ona koja su "pri ruci" u opremi spasioca ili povređenog, odnosno u njihovoj neposrednoj blizini: skije, kišobran, kora drveta, stabljike biljaka, kaputi, marame, šalovi... Ponekad se upotrebi i sopstveno telo povređenog za učvršćivanje povređenog dela uz zdravi (npr. imobilizacija potkolnice vezivanjem povređene noge za zdravu).

Imobilizacija svakog pojedinog dela tela ima svoje karakteristike, ali pri tome važe sledeća opšta pravila:

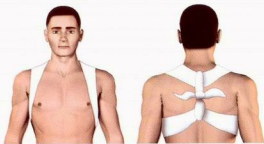
- imobililiše se povređeni deo i dva susedna zgloba. Zglobovi pri tome moraju biti u fiziološkom položaju, a to je srednji položaj između najjače savijenosti i opruženosti, kad su svi mišići najopušteniji. Zbog toga nekad treba modelirati predmet kojim se imobililiše

Imobilizacija dva susedna zgloba u normalnom položaju

- ne pokušavati da se u okviru pružanja prve pomoći i pri imobilizaciji izvrši nameštanje preloma ili iščašenja, jer bi to pored izazivanja jakih bolova moglo dovesti do naknadnog oštećenja krvnih sudova i živaca ostrim odlomcima kostiju
- dok se ne postigne imobilizacija neko pomoćno lice treba slomljenu ruku ili nogu da održava u zategnutom stanju, povlačeći je za šaku ili stopalo
- tvrde predmete, koji se koriste pri imobilizaciji, treba prethodno obložiti, a izbačene koštane delove zaštititi stavljanjem krpe ili vate, jer bi direktan pritisak na njih izazvao jake bolove
- sredstva za imobilizaciju se stavljaju preko odela ukoliko nema rana, spoljašnjeg krvarenja i sl.

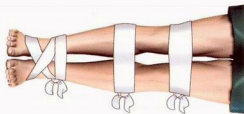
Prelom ključne kosti se često sreće pri saobraćajnim nesrećama: rame sa povredene strane je spuštено, a na mestu preloma je vidljiv otok, krvni podliv - deformacija. Pri dodiru se javlja bol i škriputanje prelomljenih okrajaka kosti. Ruka sa te strane je ograničene pokretljivosti.

Imobilizacija preloma ključne kosti sa dve trouglaste maramice, pogled spreda i od pozadi. Na ovaj način dolazi do zatezanja i vraćanja oba ramena unazad, opuštaju se zategnuti mišići sa povredene strane, tako da se sprečava prodiranje delova polomljene ključne kosti u plućno tkivo

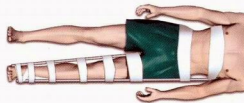
Imobilizacija podlaktice sigurnosnim trouglom

Imobilizacija potkolenice vezivanjem povredene noge za zdravu

Imobilizacija potkolenice dvema daskama

Imobilizacija natkolenice dvema daskama

Povrede kičme

 Znaci preloma kičme nalaze se na mestu povrede. To su otok, krvni podliv, bol i deformacija. Ako je povređena kičmena moždina, oduzete su noge, ponekad ruke, povređeni nekontrolisano mokri i izlučuje izmet.

Povreda kičme je vrlo opasna i treba je na vreme otkriti ili bar posumnjati na nju pre nego što povređenog pomaknemo. Prilikom povrede kičmenog stuba, kičmena moždina ne mora biti potpuno prekinuta, ali nepravilnim pomeraњem spasilac može dovesti do njenog presecanja koje može da nastane i pri najmanjem pokretanju okrajaka polomljenog pršljena. Tada se prekida veza između mozga i udaljenih delova tela. Nastaje oduzetost mišića ispod mesta prekida kičmene moždine, što uzrokuje težak, najčešće doživotan invaliditet (npr. oduzetost obe noge). Život povređenog može biti ugrožen, ako se radi o povredi kičmene moždine u vratnom delu.

Povrede kičme nastaju delovanjem direktne sile (udarac u leđa ili pad na leđa) ili indirektnem sile (padom na noge ili na glavu).

Prva pomoć kod povreda kičme

Povređenog treba pažljivo izneti iz vozila i nikako mu ne savijati kičmu. Ovi zahtevi se mogu postići ako u prenošenju učestvuju tri do četiri osobe koje se nalaze sa iste strane povređenog. Jedan mu stoji pored glave, jednom rukom pridržava glavu i potiljak, a drugom rukom rameni deo, drugi ga hvata za gležnjeve nogu, treći pridržava noge i karlicu, a četvrti pridržava povređeni deo kičme. Ako tri osobe

Ako je osoba sa povredom kičme u nesvesti imobilise se potrbuške

vrše prenošenje, onda prvi pridržava glavu i rameni deo, drugi noge i karlicu, a treći pridržava mesto preloma kičme i održava ravan položaj povređenog dela. Povređeni deo kičme treba da bude u sredini, a ruke blizu njega, jer se tako najlakše kontroliše suvišno pomeranje pri nošenju.

Imobilizacija kičmenog stuba se obezbeđuje nepomičnim ležanjem na tvrdoj podlozi (dasaka ili vrata). Važno je da se pod slabinski i vratni predeo podmetne jastuče, savijeno čebe ili bluza, kako bi se očuvala prirodna savijenost kičme u tom predelu. Položaj povređenog sa povredom vrata u toku transporta je ležeći na leđima.

Osobu s povredom kičme treba imobilisati za dasku

Imobilizacija ozleđenog pri prelomu karličnih kostiju.

Pri povredi karlice povređeni se imobilizuje u ležećem položaju na leđima sa nogama blago savijenim u kolenima, ispod kojih se stavlja zamotano čebe ili kaput. Ovim položajem se izbegava zatezanje mišića prema karlici.

Na kraju, povređenog vezemo za dasku komadima zavoja, trouglastim maramama i sl. Samo ovako imobilisan povređeni je spreman za transport, najbolje kolima hitne pomoći, ali ako ih nema koriste se vozila tipa kombi karavan, kamion i sl. Da bi se ublažili potresi tokom transporta ispod daske na kojoj leži povređeni stavljaju se čebad, odeća, slama i biraju se bolji putevi.

Ako je povređeni bez svesti stavljam ga potrbuške, a podmetače pod prepone i grudni koš.

Povrede glave i moždane mase

Znaci povrede mozga su:

- gubitak svesti
- krvarenje ili isticanje sukrvičave moždane tečnosti (likvor) iz nosa, usta i ušiju
- površno i ubrzano disanje
- poremećen rad srca

Najčešće su povrede mekih delova lica, povrede oka, uha, prelomi lobanje i povrede mozga.

Kada dođe svesti posle potresa mozga, povređeni je zbunjen, obično ima glavobolju, muku, povraćanje i ne seća se vremena neposredno pre povrede i u trenutku povređivanja. Ima gubitak pamćenja pa isto pitanje postavlja više puta, jer nije zapamtio dobijen odgovor na njega zbog gubitka pamćenja. Povređeni se može dobro subjektivno osećati, ali zbog mogućih komplikacija (krvarenje u mozgu) transportuje se u zdravstvenu ustanovu u ležećem položaju na leđima sa uzdignutom glavom. Ako je povređeni u nesvesti stavlja se u bočni, takozvani koma položaj.

Šok

Znaci šoka: povređeni je pri svesti, ali uprkos svom teškom stanju deluje mirno, ne žali se na bolove, ne zahteva pomoć. Za događaje oko sebe je nezainteresovan, a na postavljena pitanja, iako ih čuje, ne odgovara odmah. Koža mu je bledosiva, a disanje je ubrzano.

Šok se javlja kao posledica povređivanja, usled poremećaja krvotoka i nedovoljnog snabdevanja tkiva kiseonikom.

Uzroci šoka su krvarenje, gubitak telesne tečnosti, bolovi, smetnje pri disanju, koji se javljaju kod mnogih povreda (povrede grudnog koša, trbuha i unutrašnjih organa, obimnog gnečenja udova, povreda velikih kostiju, teških opekotina i iskrvavljenja...)

Uzroci šoka se uklanjaju pravovremenom i ispravnom prvom pomoći. Posebno je značajno brzo zaustaviti krvarenje, imobilisati povređene delove tela pre transporta i ukloniti smetnje disanja.

Ako to povreda dopušta, povređenom treba davati tople napitke u malim obrocima, najbolje kašikom. Neophodno je obezbediti brz i udoban transport.

Povređenog staviti u ležeći položaj na leđa, bez uzglavlja, sa podignutim nogama. Uvek ga treba zagrevati pokrivanjem.

Nega i transport povređenih

Povređenima se pruža nega od momenta završetka ukazivanja prve pomoći, u toku transporta, pa sve do zdravstvene ustanove. Nega se sastoji:

- u zaštiti od vremenskih uticaja
- kontrolisanju rada srca i disanja
- praćenju stanja svesti
- kontrolisanju postavljene imobilizacije, zavoja ili poveske
- davanju tečnosti onima koji su pri svesti i bez povreda unutrašnjih organa

Pravilan transport zahteva udobnost transportnog sredstva i brzinu transporta.

Brz transport zahtevaju povređeni sa povredama:

- prestanak rada srca i disanja
- krvarenje
- velike opekotine i rane kojima pretilo ponovno krvarenje
- otvoreni prelomi kostiju
- povrede glave sa besvesnim stanjem
- iskrvarenost

Dodatak za C i D kategoriju

SADRŽAJ

Trajanje upravljanja motornim vozilom	187
Udvojena posada	188
Dimenzije, ukupna masa i osovinsko opterećenje motornih i priključnih vozila	189
Skup vozila	190
Najveća širina vozila	191
Najveća visina vozila	191
Najveća dozvoljena masa vozila	191
Prepust	192
Obavezna oprema i uređaji na teškim vozilima	193
Kabina vozača	193
Uređaji koji omogućavaju normalnu vidljivost	194
Uređaji za kontrolu i davanje znakova	194
Tahograf	195
Uređaj za upravljanje	195
Uređaj za zaustavljanje	195
Uređaji za zaustavljanje na priključnom vozilu	197
Uređaji za osvetljavanje puta i davanje svetlosnih znakova	199
Uređaji za odvođenje i ispuštanje izduvnih gasova	200
Ostali uređaji i delovi vozila	200
Uslovi za prevoz lica autobusima i skupni prevoz	202
Prevoz lica teretnim vozilom	203
Javni prevoz lica i stvari	205
Prevoz opasnih materija motornim i priključnim vozilima	207
Označavanje i oprema vozila	207
Oprema motornog vozila kojim se prevoze opasne materije	209
Vozilo za prevoz radioaktivnih materija	209
Pakovanje i označavanje opasnih materija	210
Obaveze vozača	211

10

Trajanje upravljanja motornim vozilom

Vozač koji upravlja autobusom ili teretnim motornim vozilom ili skupom vozila čija je najveća dozvoljena masa veća od 3500 kg ne sme neprekidno da upravlja vozilom u saobraćaju duže od pet časova.

5
časova

Neprekidnim upravljanjem vozilom smatra se vreme za koje vozač nije imao prekid od najmanje pola časa (30 minuta).

30
minuta

Izuzetno neprekidno upravljanje vozilom javnog gradskog prevoza putnika regulisaće se samoupravnim opštim aktom.

Ukupno trajanje upravljanja motornim vozilima ne sme da bude duže od 8 časova u toku 24 časa.

8
časova

Ako vozač ne može da stigne do odgovarajućeg stajališta ili do mesta opredeljenja posle 8 časova upravljanja vozilom, vreme upravljanja vozilom može da se produži najviše 30 minuta, i to najviše dva puta u toku jedne sedmice, s tim da ukupno vreme upravljanja vozilom ne može biti duže od 48 časova u toku jedne sedmice.

Pre početka svog radnog dana vozač mora da ima neprekidan odmor od najmanje 10 časova. Neprekidan odmor vozač mora da koristi van vozila.

10
časova

Vozač mora da prekine vožnju ako ni posle produženja vremena upravljanja vozilom od 30 minuta ne može da stigne do mesta opredeljenja.

Udvojena posada

Ako se u upravljanju vozilom smenjuju dva vozača i ako se u vozilu nalazi ugrađen ležaj koji omogućava jednom od njih da se odmara u ležećem položaju, svaki vozač mora da ima neprekidan odmor od najmanje 8 časova u toku svakih 30 časova putovanja. Izuzetno, vozač može da se odmara i na ležaju u vozilu, ako isti postoji, ali za to vreme vozilo ne sme da se kreće.

Kad upravlja motornim vozilom vozač mora kod sebe da ima individualnu kontrolnu knjižicu i da u nju upisuje svoje aktivnosti, kao i da je pokaže na zahtev ovlašćenog lica.

Vozač koji upravlja autobusom, teretnim motornim vozilom ili skupom vozila čija je najveća dozvoljena masa od 20 t, kada u toku 24 časa prelazi više od 500 km, mora biti zamenjen drugim vozačem, najdocnije posle 8 časova upravljanja, odnosno posle pređenih 500 km puta.

Ako vozač u toku svog radnog vremena upravlja sa većim brojem vozila, ukupno trajanje upravljanja je zbir vremena upravljanja svim tim vozilima.

U motornom vozilu uz vozača koji upravlja vozilom treba da se nalazi i drugi vozač (udvojena posada) od početka upravljanja vozilom ili da vozača koji upravlja vozilom zameni drugi vozač.

Ove zakonske odredbe se ne primenjuju na vozače oružanih snaga, organa unutrašnjih poslova, vatrogasne službe, službe hitne pomoći i javnog gradskog prevoza putnika.

Dimenzije, ukupna masa i osovinsko opterećenje motornih i priključnih vozila

Vozila u saobraćaju na putu moraju da ispunjavaju propisane uslove u pogledu dimenzija, ukupne mase i osovinskog opterećenja, kao i da imaju ispravne propisane uređaje i opremu.

Najveća dužina vozila

Najveća dužina vozila je rastojanje između najisturenijeg prednjeg i zadnjeg dela vozila bez tereta i iznosi za:

- putničko vozilo **6 m**

- autobuse, teretno, specijalno i radno vozilo **12 m**

- autobuse, specijalno putničko vozilo i specijalno teretno vozilo, zglobnog konstruktivnog sastava **17m**

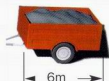

- autobuse za gradski i prigradski saobraćaj i trolejbuse za gradski saobraćaj, zglobnog konstruktivnog sastava **18 m**

Priključno vozilo (sa rudom):

- sa jednom osovinom

6 m

- sa dve osovine

10 m

- sa tri ili više osovina

12 m

Skup vozila

- zaprežno vozilo,
uključujući i zapregu

10 m

- putnički automobil sa prikolicom

15 m

- vučno vozilo sa jednim ili dva
priključna vozila, osim vozila za
prevoz lica u gradskom i
prigradskom saobraćaju

18 m

- teglač sa poluprikolicom

16.5 m

- autobus sa prikolicom za
gradski i prigradski saobraćaj

20 m

Najveća širina vozila

Najveća širina vozila je 2.5 m (rastojanje između najisturenijih delova vozila, ne računajući teret)

2.5 m

Najveća visina vozila

Najveća visina vozila je 4 m (rastojanje između horizontalne podloge i najvišeg dela vozila u neopterećenom stanju)

4 m

Najveća dozvoljena masa vozila

Najveća dozvoljena masa vozila na motorni pogon ili skupa vozila je

40 t

Odnos bruto snage motora izražene u kilovatima i najveće dozvoljene mase vozila izražene u tonama, mora biti, i to za:

- putničke automobile, kombinovana vozila i motocikle - najmanje **14.72 kW/t**
- autobuse, osim autobusa zglobnog konstruktivnog sastava - najmanje **8.83 kW/t**
- teretna vozila - najmanje **7.36 kW/t**
- autobuse zglobnog konstruktivnog sastava - najmanje **5.88 kW/t**

- radna i specijalna vozila namenjena za obavljanje komunalnih usluga, teretna vozila namenjena za obavljanje transporta u poljoprivredi, šumarstvu, građevinarstvu i rudarstvu, kao i skupove motornih i priključnih vozila - najmanje **4.41 kW/t**

Najveća dozvoljena masa vozila na motorni pogon ili skupa vozila iznosi 40 t, s tim što osovinsko opterećenje tog vozila, odnosno skupa vozila u stanju mirovanja, na horizontalnoj podlozi, ne sme prelaziti, i to:

- opterećenje jedne osovine **10 t**
- opterećenje jednostruke osovine ili više osovin sa međusobnim rastojanjem manjim od 1 m **10 t**
- opterećenje dvostruke osovine sa međusobnim rastojanjem o 1 do 2 m, pri čemu ni jedna osovina ne sme biti opterećena preko 10 t **16 t**
- opterećenje trostruke osovine sa međusobnim rastojanjem susednih osovin od 1 do 2 m, pri čemu ni jedna osovina ne sme biti opterećena preko 10 t, a ni dve susedne osovine više od 16 t **24 t**

Na pogonske točkove putničkih automobila, autobusa, trolejbusa i motocikala, ako je vozilo opterećeno i u mirovanju na horizontalnoj ravni, mora otpadati najmanje 1/3 najveće dozvoljene mase vozila, odnosno skupa vozila, a na pogonske točkove teretnih i vučnih vozila najmanje 1/4 najveće dozvoljene mase vozila, odnosno skupa vozila.

Ukupna masa prikolice ne sme biti veća od ukupne mase vučnog vozila za više od 50%.

Pritisak u pneumaticima ne sme biti veći od 8 bara (atm) pri temperaturi okoline.

Prepust

Prepust na motornim i priključnim vozilima može iznositi najviše 50% razmaka između osovin. Izuzetno ako je kabina iznad motora (trambus) i autobusi 60%. Autobusi sa motorom između osovin ili iza zadnje osovine najviše 63%.

Ova vozila i skupovi vozila moraju imati takve uređaje da prilikom vožnje u krugu od 360° prebrisana površina kruga, spoljašnjeg prečnika 24 m ne bude šira od 6.7 m. Tom prilikom najisturenija tačka vozila mora da opiše krug prečnika 24 m.

Obavezna oprema i uređaji na teškim vozilima

Pored obavezne opreme koju moraju posedovati sva motorna i priključna vozila u saobraćaju na putu (rezervni točak, kutija prve pomoći, rezervne sijalice i sl.), teška vozila i autobusi moraju imati propisanu dodatnu opremu i to:

- **po dva znaka za obeležavanje vozila zaustavljenog na kolovozu** - teretno vozilo i autobus ako vuku priključno vozilo, kao i motorno vozilo koje se nalazi na začelju kolone - ako se motorna vozila kreću u organizovanoj koloni,
- **po dva klinasta podmetača za točkove**, za motorno i priključno vozilo čija najveća dozvoljena masa prelazi 5 t i da isti moraju biti na lako pristupačnom mestu,
- **aparat za gašenje požara** koji mora biti postavljen na vidno mesto tako da se u slučaju opasnosti može upotrebiti,
- **čekić za razbijanje stakla** u autobusi- ma i trolejbusima i priključnim vozilima sa više od 25 mesta, kojima se prevoze putnici, koji mora biti postavljen na vidnom mestu tako da se u slučaju opasnosti može upotrebiti,
- **zimsku opremu** (pored pneumatika "M+S" na pogonskim točkovima) - teretna motorna vozila i autobusi moraju imati i lopatu.

Kabina vozača

Kabina vozača na motornim vozilima mora ispunjavati sledeće uslove:

- da u pogledu dimenzije, vidljivosti, stepena vibracije, izolacije od buke, grejanja, ventilacije i zaptivenosti ispunjava uslove koji obezbeđuju normalan rad vozaču i njegovim pomoćnicima,
- da je sedište vozača široko najmanje 0.45 m i da po svojoj konstrukciji i materijalu od koga je izrađeno omogućava vozaču udobno sedenje za upravljačem,
- da su okna prednje i bočne strane kabine izrađena od providnog materijala.

Uređaji koji omogućavaju normalnu vidljivost

Autobusi, trolejbusi i kombinovana motorna vozila moraju imati najmanje po jedno vozačko ogledalo sa svake spoljašnje strane prednjeg dela vozila, a autobusi i trolejbusi i po jedno ogledalo unutar karoserije. Ako je voza-

čko ogledalo smešteno van karoserije i prelazi najveću dozvoljenu širinu vozila (2.5 m), ono mora biti postavljeno na nosač sa zglobovom koji omogućava da se ono vrati u dozvoljenu širinu vozila.

Uređaji za kontrolu i davanje znakova

Autobusi, osim autobusa za gradski i prigradski saobraćaj i teretna motorna vozila, moraju imati:

- brzinomer sa putomerom i svetiljkom za osvetljavanje ako nije ugrađen u tahograf,
- svetlosni ili zvučni znak za kontrolu rada pokazivača pravca,
- tahograf koji pokazuje i registruje brzinu, vreme i pređeni put vozila duž celog puta,
- pokazivač raspoloživog pritiska pneumatskog uređaja radne kočnice, ako je taj uređaj stalno pod pritiskom,
- na autobusima za gradski i prigradski saobraćaj mora postojati svetlosni znak za kontrolu zatvorenosti vrata koja nisu

u vidnom polju vozača i uređaj za davanje i primanje znakova konduktera,

- kod trolejbusa, pored uređaja na autobusima za gradski i prigradski saobraćaj mora postojati i uređaj za kontrolu izolovanosti od električnog napona,
- na teretnim vozilima mora postojati i uređaj za davanje znaka nedovoljnog pritiska pneumatika na onim točkovima koji nisu udvojeni, ako je razmak osovinu veći od 2 m, a na priključnim vozilima čija najveća dozvoljena masa prelazi 5 t i brzina kretanja 30 km/h.

Tahograf

Pored merenja i pokazivanja brzine kretanja i pređenog puta, registruje i ubrzanje, brzinu kretanja vozila u km/h, pređeni put u km, vreme vožnje, rad vozača i smenu vozača. Sastoji se iz:

- brzinomera
- putomera
- časovnika
- mehanizma sa pisaljka za ubeležavanje
- mehanizma za okretanje i kretanje papirnog uloška za snimanje dijagrama.

Posebnim ključevima vozači registruju smenu i svoj rad. Tahografe moraju imati teretna vozila preko 5 t i autobusi, specijalna i radna vozila koja na ravnom putu razvijaju brzinu veću od 30km/h.

Uređaj za upravljanje

U cilju smanjivanja sile kojom vozač deluje na točak upravljača na teškim motornim vozilima, pored klasičnog, ugrađuju se servo upravljači kod kojih se zaokretanje točkova vrši putem ulja (hidraulika) pod pritiskom.

Uređaj za zaustavljanje

Pored standardnih uređaja za zaustavljanje, koja moraju imati sva motorna vozila (radna, pomoćna i parkirna kočnica), teška teretna motorna vozila i autobusi moraju posedovati i posebne uređaje, u zavisnosti od vrste, namene i opterećenja motornog vozila.

Uređaji kojima se obezbeđuje neprekidno podešavanje intenziteta kočenja srazmerno promeni opterećenja na motornim i priključnim

vozilima, osim na autobusima za gradski i prigradski saobraćaj, kao i na priključnim vozilima najveće dozvoljene mase do 1.5 t, koja na bilo kojoj zadnjoj osovini imaju promenu opterećenja "puno - prazno" veću od 40 % od najvećeg osovinskog opterećenja, moraju biti ugrađeni i izvedeni tako da obezbeđuju neprekidno podešavanje intenziteta kočenja, srazmerno promeni opterećenja.

Uređaj za dugotrajno usporavanje na motornim vozilima najveće dozvoljene mase preko 5 t, koja su predviđena za vuču prikolice najveće dozvoljene mase preko 7 t, odnosno poluprikolice sa sedlom čija je najveća dozvoljena masa, umanjena za masu koja opterećuje sedlo, veća od 7 t i na motornim vozilima najveće dozvoljene mase preko 9 t, mora biti ugrađen i izveden tako da obezbeđuje dugotrajno usporavanje vozila i da istovremeno aktivira uređaj za dugotrajna usporavanja na priključnom vozilu.

Uređaj za dugotrajno usporavanje služi da na dugim padovima rastereti radnu kočnicu (od pregrevanja i slabljenja efikasnosti kočenja). Najčešće se primenjuje izduvni usporivač kod koga se motoru prekida dovod goriva i smanjuje poprečni presek izduvne cevi, tako da motor radi kao kompresor. Struktura prenosnog mehanizma radne kočnice na motornim vozilima najveće dozvoljene mase preko 10 t mora biti takva da se kočnice na osovinama aktiviraju pomoću najmanje dva međusobno nezavisna izvora energije, tako da ako izostane kočenje na jednoj osovini, ostane nesmetano kočenje na drugoj osovini ili drugim osovinama. Ostatak efikasnosti kočnog uređaja za radno kočenje može da bude najmanje 30% od normativa propisanog za radnu kočnicu.

Kod motornih i priključnih vozila, kao i kod skupa vozila, dejstvo kočnica na pojedine osovine mora biti sinhronizovano.

Struktura kočnog sistema za radno kočenje motornih vozila koja su predviđena za vuču priključnih vozila, mora biti takva da je uvek u stanju da stavi u dejstvo kočnice priključnog vozila.

- Kočni sistem za radno kočenje skupa vozila mora biti takav da obezbeđuje kočenje priključnog vozila istovremeno ili pre kočenja vučnog vozila.
- Pri upotrebi radne i pomoćne kočnice razlika sile kočenja na točkovima iste osovine ne sme biti veća od 20%, pri čemu se za osnovu izračunavanja uzima procenat veće sile.
- Parkirna kočnica mora da obezbedi zadržavanje u stanju nepokretnosti vozila opterećenog do pune nosivosti na nagibu od 16%, a kod skupa vozila nepokretnosti skupine na nagibu od 8%.

Uređaji za zaustavljanje na priključnom vozilu

Radna i parkirna kočnica na priključnom vozilu čija najveća dozvoljena masa prelazi 0.75 t, a koje je prvi put registrovano posle 1. januara 1972. godine, moraju biti ugrađene i izvedene tako da deluju na sve točkove prikolice, odnosno poluprikolice.

Kočni sistemi na priključnom vozilu čija najveća dozvoljena masa ne prelazi 0.75t, ne mora biti ugrađen, ako najveća dozvoljena masa priključnog vozila ne prelazi polovinu mase vučnog vozila, zajedno sa vozačem.

Ako priključno vozilo ima više od dve osovine, točkovi jedne osovine ne moraju biti kočeni.

- Radna kočnica priključnog vozila mora biti izvedena tako da je vozač može u toku vožnje staviti u dejstvo sa vozačkog mesta pomoću komande kojom stavlja u dejstvo radnu kočnicu vučnog vozila.
- Na priključnom vozilu čija najveća dozvoljena masa ne prelazi 1.5t radna kočnica može biti izvedena sa inercionom komandom.
- Inerciona komanda može biti ugrađena i izvedena na priključnom vozilu čija je najveća dozvoljena masa do 3.5 t, ako njegova brzina kretanja ne prelazi 30 km/h.

Kočni sistem radnog kočenja na priključnom vozilu čija je najveća dozvoljena masa preko 0.75t, mora biti ugrađen i izveden sa automatskom komandom kojom se aktivira radno koče-

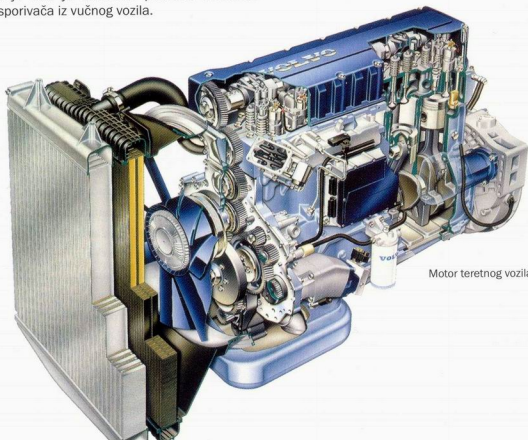
nje priključnog vozila, ako se prekine uređaj za spajanje.

Radna kočnica na prikolici sa jednostrukom osovinom i na jednoosovinskoj prikolici čija najveća dozvoljena masa ne prelazi 1.5 t i koja je sa vučnim vozilom spojena rudom, a kruti teret se oslanja istovremeno na vučno vozilo i prikolicu (stabla, cevi, šine i dr.), mora biti ugrađena i izvedena tako da obezbeđuje radno kočenje prikolice, a ako je najveća dozvoljena masa prikolice između 0.75 t do 1.5 t, i ako je dva puta manja od mase vučnog vozila, ne mora imati uređaj kojim se obezbeđuje radno kočenje na taj način.

Kočni sistem na prikolici čija najveća dozvoljena masa prelazi 7 t, odnosno na poluprikolici sa sedlom čija je najveća dozvoljena masa koja je umanjena za masu koja opterećuje sedlo, veća od 7 t, mora biti ugrađen i izveden kao dvovodni pneumatski prenosni mehanizam i mora obezbediti funkciju dugotrajnog usporavanja kad je aktiviran pomoću komande usporivača iz vučnog vozila.

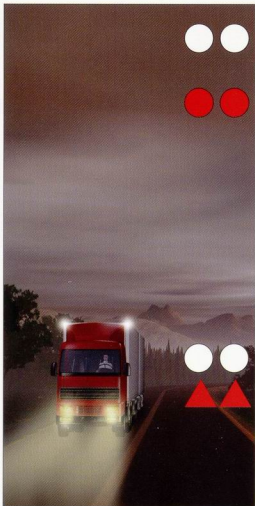

Na prikolici bez kočnice ili sa inercionom komandom mora biti ugrađena i izvedena pomoćna unakrsna priključna veza koja će, ako se glavna veza prekine, sprečiti da ruda, odnosno prikolica skrene u stranu ili će aktivirati radnu kočnicu.

Motor teretnog vozila

Uređaji za osvetljavanje puta i davanje svetlosnih znakova

Motorna i priključna vozila, koja su izgrađena i izvedena sa stalnom zatvorenim nadgradnjom čija visina prelazi 2.8 m, moraju imati i posebna gabaritna svetla i to:

- na prednjem gornjem delu motornog vozila i prikolice, ili vučnog vozila sa poluprikolicom, 2 svetla bele boje usmerena unapred
- na zadnjem delu, 2 svetla crvene boje usmerena unazad, osim na vučnom vozilu koje je namenjeno za vuču poluprikolice.

Gabaritna svetla se postavljaju ispred ili iza najvišeg dela vozila na rastojanju od najvišeg dela do 0.15 m, a od bočno najisturenije tačke rastojanje ne sme biti veće od 0.4 m.

0,4
metara

0,15
metara

Na priključnim vozilima moraju biti postavljeni katadioptri:

- na prednjem delu 2 bele boje, koji ne smeju biti trouglastog oblika
- na zadnjem delu 2 crvene boje i to trouglastog oblika sa vrhom okrenutim na gore i minimalnom dužinom stranice od 0.15 m. Ako su katadioptri (sem trouglastih) ugrađeni zajedno sa odgovarajućim svetlom i ako ih ima više od dva na jednoj strani vozila, moraju biti u paru.

Motorna vozila duža od 6 m moraju imati ugrađene i izvedene pokazivače pravca i to:

- 2 prednja, 2 bočna i 2 zadnja, ili
- 2 prednje - bočna i 2 zadnja.

Na priključnim vozilima moraju biti ugrađena i izvedena 2 zadnja pokazivača pravca.

Uređaji za odvođenje i ispuštanje izduvnih gasova

Izlaz (izvod) izduvne cevi uređaja za odvođenje i ispuštanje izduvnih gasova ne sme biti usmeren više od 30° naniže, niti u desnu stranu motornog vozila.

Na izduvnoj cevi mora se nalaziti uređaj za prigušivanje zvuka izduvnih gasova, koji se ne može isključiti, osim za potrebe čišćenja.

Izlaz izduvne cevi na radnim i specijalnim vozilima namenjenim za trajnu upotrebu u naseljenim mestima, kao i na autobusima namenjenim za prevoz putnika u naseljenim mestima, može biti ugrađen i izveden na najvišoj tački vozila ili na levoj zadnjoj strani, na najnižoj tački vozila.

Najviše granice spoljne buke ne smeju biti veće od:

- 84 dB (A) za putničke automobile i kombinovana vozila
- 85 dB (A) za teretna vozila i autobuse najveće dozvoljene mase do 3.5 t
- 92 dB (A) za teretna vozila i autobuse najveće dozvoljene mase preko 3.5 t i sa motorom snage do 147 kW.

Ostali uređaji i delovi vozila

Teška teretna vozila i autobusi pored ostalih uslova koje moraju da ispunjavaju sva motorna i priključna vozila u saobraćaju na putu, što se tiče uređaja na vozilu, moraju ispunjavati i druge uslove.

- karoserija mora po svojoj konstrukciji, kvalitetu i vrsti materijala, kao i opremljenosti, odgovarati nameni vozila i obezbeđivati sigurnost putnika i vozača za vreme vožnje

Za autobuse, trolejbuse i priključna vozila:

- zadnja strana karoserije autobusa i trolejbusa za gradsku i prigradsku vožnju mora biti izvedena tako da se sa spoljašnje strane ne može niko popeti i visiti za vreme vožnje
- ako se prevoz putnika vrši u stojećem stavu, slobodna površina za jedno mesto za stajanje mora iznositi najmanje 0.15 m^2
- unutrašnji prostor kabine vozača i prostor za putnike moraju biti tako opremljeni da pod normalnim uslovima isključuju nosenje povrede vozaču i putnicima
- unutrašnji prostor za vozača i putnike mora imati rasvetu.

0,15
 m^2

min 2 vrata sa desne strane

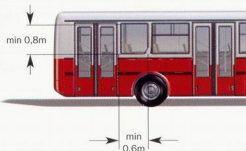
Vozila sa preko 25 mesta za prevoz putnika moraju na desnoj strani imati najmanje dvojna vrata, koja se ne mogu nenamerno otvarati za vreme vožnje i koja obezbeđuju putnike od ispadanja i povređivanja.

Ova vozila moraju imati na desnoj strani vozila i pomoćna vrata za slučaj opasnosti, istih karakteristika, čija širina mora iznositi najmanje 0.6 m , a visina vrata 1.2 m .

0,6
 m

1,2
 m

Pomoćna vrata ne moraju postojati ako sa obe bočne strane postoji po jedan prozor ...

Pomoćna vrata ne moraju postojati ako sa obe bočne strane postoji po jedan prozor dimenzije $0.8 \times 0.6 \text{ m}$, podesan za izlaz u slučaju opasnosti, na kojima stoji natpis da služe za izlaz u slučaju opasnosti.

Na glavnom kablu električne instalacije mora postojati prekidač u domenu ruke vozača, koji prekida sva strujna kola.

- Ova vozila moraju imati i uređaj za proveravanje, koji obezbeđuje da pritisak vazduha u vozilu ne sme biti veći od spoljašnjeg.
- Unutrašnji prostor mora biti obezbeđen od prodiranja i nagomilavanja štetnih gasova.

- Uređaj za davanje zvučnih znakova, ugrađen na motornom vozilu, mora da proizvede zvuk najmanje jačine:
 - 76 dB (A) na motornim vozilima A i B kategorije
 - 89 dB (A) na motornim vozilima C kategorije
 - 93 dB (A) na motornim vozilima D kategorije.
- Blatobrani na motornim i priklučnim vozilima koja mogu razviti brzinu kretanja veću od 30 km/h, osim na terenskim i teretnim vozilima koja se automatski istovaruju (samoistovarivači), moraju biti ugrađeni i izvedeni iznad svih točkova.
- Točkovi skupa vozila na prvoj osovinu priklučnog vozila ne moraju sa prednje strane biti pokriveni blatobranima.

Gornja četvrtina prečnika zadnjih točkova tegljača sa poluprikolicom ne mora biti pokrivena blatobranima. Blatobrani višeosovinskih vozila mogu biti zajednički za skup točkova na istoj strani vozila.

Uslovi za prevoz lica autobusima i skupni prevoz

Autobusima i trolejbusima kojima se vrši javni prevoz putnika, kao i autobusima kojima se vrši prevoz za sopstvene potrebe, može da se prevozi onoliko lica koliko ima ugrađenih sedišta i predviđenih mesta za stajanje.

Broj mesta za stajanje utvrđen je na osnovu fabričke dokumentacije o dozvoljenom opterećenju vozila i upisan je u saobraćajnu dozvolu.

Autobusi i trolejbusi koji pored sedišta imaju i predviđena mesta za stajanje moraju imati:

- određene držače
- na vidnom mestu istaknuto obaveštenje o broju mesta za sedenje i stajanje.

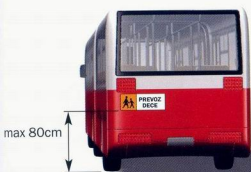
Autobusu u lokalnom javnom saobraćaju može biti pridodato i priklučno vozilo u kome se prevoze putnici.

Ova vozila se ne smeju po putu kretati brzinom većom od 50 km/h.

U autobusima i trolejbusima kojima se vrši javni prevoz putnika, zabranjeno je pušenje.

Kada se u autobusima prevoze isključivo deca, ili učenici, autobus mora biti obeležen posebnom oznakom kojom se ostali učesnici u saobraćaju obaveštavaju o tome, kako bi oprezno postupali u datoj situaciji.

Znak je presvučen narandžastom reflektujućom bojom i postavlja se na levu polovinu prednje i zadnje strane vozila, tako da je lako uočljiv i da donja ivica znaka ne bude udaljena od kolovoza više od 80 cm.

Prevoz lica teretnim vozilom

Skupni prevoz radnika teretnim vozilom se izuzetno može odobriti i to od organa unutrašnjih poslova opštine na kojoj se obavlja prevoz, odnosno organa unutrašnjih poslova opštine na kojoj se nalazi sedište preduzeća, ako se prevoz obavlja na teritoriji više opština.

Da bi se izdala ovakva dozvola moraju da se ispunjavaju sledeći uslovi, odnosno da vozilo ima:

- sedište pričvršćeno za pod karoserije, stranice na karoseriji visine najmanje 120 cm
- čvrst naslon na zadnjim sedištima visine najmanje 120 cm (ako su strane karoserije manje od 120 cm, onda sedišta moraju imati čvrst naslon visine najmanje 120 cm)
- nosač cerade sa najmanje dva otvora za ventilaciju
- stepenice za ulazak i izlazak
- sedište za svako lice mora biti širine od najmanje 45 cm.

Brzina kretanja teretnog motornog vozila kojim se vrši skupni prevoz, ne sme biti veća od 50 km/h.

50

Ukupna težina lica koja se prevoze u prostoru za smeštaj tereta ne sme da pređe 70% nosivosti vozila, a ne smeju se prevoziti grupno lica mlađa od 14 godina života, izuzev uz pratnju punoletnog lica.

Ovakvim vozilom može upravljati vozač koji je najmanje tri godine upravljao tom kategorijom vozila.

Izuzetno se skupni prevoz može vršiti i u teretnim motornim vozilima koja nisu na propisan način preuređena samo u slučaju evakuacije stanovništva pri elementarnim i drugim nepogodama - zemljotres, poplava i sl.

Brzina kretanja traktora koji u priključnom vozilu prevozi lica ograničena je na 25 km/h.

U prostoru za smeštaj tereta na teretnom motornom vozilu i priključnom vozilu koje vuče traktor (pod uslovom da nije "kipper") može se prevoziti najviše pet lica i to samo ona koja vrše utovar i istovar tereta ili izvođe poljoprivredne radove.

Kada traktor vuče preuređeno zaprežno vozilo, u tom vozilu sme da se prevozi najviše tri lica, dok skupni prevoz nije dozvoljen.

Lica koja se prevoze u tom vozilu, ne smeju sedeti na stranicama vozila.

ZABRANJENO JE VRŠITI PREVOZ LICA:

- u zatvorenom prostoru motornog ili priključnog vozila koje je takve konstrukcije da se ne može iznutra otvoriti, izuzev ako taj prevoz vrše organi unutrašnjih poslova, organi pravosuđa ili oružanih snaga SRJ
- u teretnom, motornom vozilu koje nema stranice na karoseriji, niti u tovarnom sanduku teretnog motornog vozila sa automatskim istovarivačem (kipperom)
- za vreme dok se u tovarnom sanduku teretnog motornog vozila prevozi stoka
- u priključnom vozilu koje vuče teretno motorno vozilo
- na spoljnim delovima motornog i priključnog vozila, sem onih lica koja svoje poslove obavljaju u vezi sa namenom tog vozila (vatrogasna vozila, vozila gradske čistoće i sl.).

Javni prevoz lica i stvari

Javni prevoz se obavlja na tri načina i to kao:

- **linijski** (kada je utvrđena relacija i red vožnje)
- **vanlinijski** (posebno se ugovorom utvrdi relacija, vreme obavljanja prevoza i cena prevoza)
- **prevoz za sopstvene potrebe** (ovakav prevoz se obavlja radi zadovoljavanja potreba u vršenju delatnosti), a može biti obavljan kao prevoz stvari ili kao prevoz radnika i drugih lica u vezi sa vršenjem poslova iz njihovog domena poslovanja (zdravstvo, ugostiteljstvo, turizam i sl.).

Ovakvu vrstu prevoza mogu obavljati preduzeća, pravna lica ili građani u skladu sa Zakonom.

Vozila kojima se prevoz obavlja moraju da ispunjavaju određene uslove utvrđene propisima o bezbednosti saobraćaja i važećim standardima.

Za obavljanje prevoza obavezno je posedovanje putnog naloga - isprave o prevozu, bilo da se radi o javnom prevozu (linijski i vanlinijski), tako i o prevozu za sopstvene potrebe.

Zakon određuje da javni prevoz mora biti dostupan za sve korisnike prevoznih usluga pod jednakim uslovima.

Prevoznik je dužan, da u granicama svojih mogućnosti (broja raspoloživih mesta, nosivosti i sl.), primi svakog putnika ili stvar ako ispunjavaju uslove prevoza.

- Autobus i teretno motorno vozilo kojim se obavlja javni ili prevoz za sopstvene potrebe, mora da ima na bočnim stranama ispisanu firmu, naziv i maoca vozila, odnosno naziv prevoznika.

Ako se prevoz obavlja putničkim automobilom u svojini građana, za sopstvene potrebe (u skladu sa zakonom o prevozu), vozač mora imati putni nalog za svaki dan ili maksimalno za 7 dana.

- U linijskom javnom prevozu autobus i teretno motorno vozilo moraju u donjem desnom uglu vetrobranskog stakla imati istaknut naziv linije sa vremenom polaska iz polazne i vremenom prispeća u krajnju stanicu, sa naznačenjem bar jedne usputne stanice koja bliže određuje pravac linije.
- Putnički automobil kojim se obavlja javni prevoz mora imati naziv "Taxi", ugrađen taksimetar i na vidnom mestu istaknute podatke prevoznika.

Linijski prevoz putnika se obavlja kao:

- **gradski prevoz** - na teritoriji grada ili području naseljenog mesta
- **prigradski prevoz** - između dva ili više naseljenih mesta jedne ili više opština, a da relacija nije duža od 50 km
- **međumjesni prevoz** - između naseljenih mesta dve ili više opština bez ograničenja dužine relacije. Ukrcaivanje i iskrcavanje putnika, kao i utovar i istovar stvari, u linijskom međumjesnom i prigradskom prevozu, obavlja se isključivo na stanicama i stajalištima.

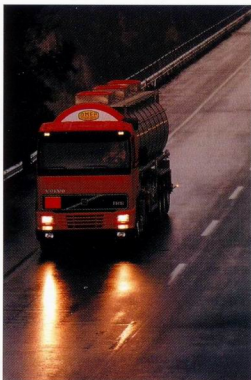

ZABRANJENO JE

Vozilom u linijskom prevozu, ako posebnim propisima drugačije nije određeno, **ne smeju se prevoziti:**

- deca ispod 6 godina starosti bez pratioca
- lica u pijanom stanju
- lica obolela od zaraznih bolesti
- posmrtni ostaci
- opasne i druge materije koje mogu biti opasne i škodljive po bezbednost i zdravlje ljudi
- lica sa prljavom odećom
- životinje

Prevoz opasnih materija motornim i priključnim vozilima

Opasne materije mogu prevoziti samo lica koja su napunila 21 godinu života, i koja su stručno osposobljena za rukovanje i prevoz opasnih materija.

Prevoz opasnih materija uređen je posebnim Zakonom, koji se ne odnosi na prevoz opasnih materija prevoznim sredstvima oružanih snaga SRJ i prema njemu opasne materije su:

1. eksplozivne materije
2. zbijeni gasovi, gasovi pretvoreni u tečnost i gasovi rastvoreni pod pritiskom
3. zapaljive tečnosti
4. zapaljive čvrste materije
5. oksidirajuće materije
6. otrovi
7. radioaktivne materije
8. korozivne (nagrizajuće) materije
9. ostale opasne materije

Označavanje i oprema vozila

Za prevoz opasnih materija moraju se koristiti motorna i priključna vozila koja su posebno konstruisana za prevoz opasnih materija pod uslovom da odgovaraju propisanim uslovima.

Kada se radi o manjim količinama opasnih materija (osim radioaktivnih), iste se mogu prevoziti i drugim vozilima (putničkim automobilom, traktorom sa prikolicom, zapregom...), ali samo danju i u vreme dobre vidljivosti.

Opasne materije se mogu prevoziti u unutrašnjem drumskom saobraćaju i kombi vozilima, koja imaju fiksiranu pregradu između prostora za robu i putnike.

Motorno i priklučno vozilo kojim se prevoze opasne materije mora biti obeleženo na poseban način.

sa prednje strane

Dva okrugla svetla narandžaste boje, prečnika svetleće površine najmanje 10 cm, u gornjim uglovima.

min 10 cm min 10 cm

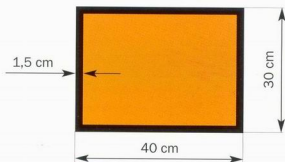

sa zadnje strane

Dva okrugla svetla crvene boje, prečnika svetleće površine najmanje 10 cm, u gornjim uglovima.

Znak za obeležavanje vozila kojim se prevoze opasne materije

Znak za obeležavanje vozila kojim se prevoze opasne materije, presvučen je reflektujućim materijalom narandžaste boje.

Ova svetla moraju biti upaljena kada je upaljeno bilo koje svetlo na vozilu, i samo kada se prevoze opasne materije.

Postavlja se sa prednje i zadnje strane na levoj polovini vozila, a ako vučno vozilo vuče priklučno vozilo, onda na levoj zadnjoj polovini prikliučnog vozila.

Motorno vozilo kojim se prevoze opasne materije mora da ima uređaj za odvod statičkog elektriciteta.

Oprema motornog vozila kojim se prevoze opasne materije

U potrebnu opremu vozila kojim se prevoze opasne materije spada:

- najmanje dva aparata za gašenje požara, od kojih je jedan za gašenje požara na motoru, a drugi na tovaru koji se prevozi
- dva znaka kojima se označava motorno vozilo zaustavljeno na kolovozu
- dve zastavice za označavanje vozila kojim se prevoze opasne materije (dimenzije, oblika i boje iste kao kod znaka kojim se označavaju vozila koja prevoze opasne materije)
- dve ručne baterijske lampe koje imaju stalnu trepćuću svetlost narandžaste boje, koja se vidi sa udaljenosti od najmanje 150 m
- dve lopate i jedan pijuk
- vozački alat i dizalica za vozilo
- prenosna lampa koja se može uključiti na akumulator vozila i koja je izrađena tako da ne može izazvati požar ili eksploziju.

Vozilo za prevoz radioaktivnih materija

Ovo vozilo posebno mora imati:

- umesto znakova za označavanje vozila za prevoz opasnih materija 3 znaka za označavanje vozila koja prevoze radioaktivne materije i to stavljen na bokove i zadnju stranu vozila
- dve zastavice istih dimenzija, oblika i boja kojim se označavaju vozila koja prevoze radioaktivne materije
- uređaj za kontrolu zračenja i sredstava za zaštitu i označavanje terena (dozimetar, četiri stilodozimetra, traku polivinilske folije dugu 20 m i široku 80 cm, užu dužine 20 m)
lična sredstva za zaštitu od zračenja (kombinezon, kapa, gumene čizme, maske i gumene rukavice)

Vozilo kojim se prevoze radioaktivne materije posebno mora imati ispravu koja sadrži:

- podatke o sadržini pošiljke
- težinu, broj komada i vrstu ambalaže
- imena i prezimena pošiljaoca i primalaca i njihove adrese
- naznaku da je prevozniku, odnosno vozaču predato pismeno uputstvo o posebnim merama koje se pri prevozu moraju preduzeti
- naznaku pošiljaoca da su ispunjeni svi uslovi i mere bezbednosti
- potpis i pečat pošiljaoca.

Priključno vozilo kojim se prevoze opasne materije mora biti za vučno vozilo vezano posebnim lancima. Ako na njemu postoji ma koja osovinica sa jednostrukim točkovima, mora postojati uređaj koji zvučnim signalom upozorava vozača ako pritisak u pneumatiku opadne za više od 20%.

Pakovanje i označavanje opasnih materija

Ambalaža koja služi za prevoz opasnih materija mora da obezbeđuje zaštitu života i zdravlja ljudi i životne sredine, i ona mora biti:

- nepropustiva
- da ne dođe do loma ili oštećenja ambalaže
- da je opasni materijal ne nagriziva
- da je označena odgovarajućim listićima ako se radi o prevozu pojedine vrste opasnih materija.

ZABRANJENO JE:

Na ovim vozilima se ne smeju vršiti opravke koje bi usled varničenja ili udara mogle izazvati eksploziju, požar ili oštećenje ambalaže.

Takođe je zabranjeno u ovim vozilima držanje materija koje mogu izazvati požar.

Ti listići imaju sledeći oblik i značenje:

sklono eksploziji

opasnost od vatre

zapaljive materije

radioaktivne materije

čuvati na suvom

otrovne materije

opasne materije

korozivne materije

ova strana gore

pažljivo manipulirati

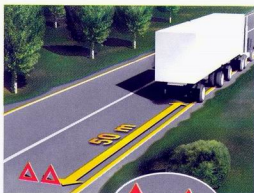
Listići moraju biti postavljeni na spoljnoj strani kabine vozila.

Obaveze vozača

ZABRANJENO JE:

U vozilu kojim se prevoze opasne materije ne smeju se prevoziti druga lica osim vozača, suvozača i pratioca.

Vozilom kojim se prevoze opasne materije vozač mora da upravlja sa naročitom oprežnošću i brzinom koja ne sme biti veća od 80% od najveće dozvoljene ili propisane brzine.

U bilo kom slučaju brzina kretanja ne sme biti veća od 70 km/h.

Ako je u slučaju saobraćajne nezgode, kvara ili bilo kog drugog razloga vozač prinuđen da zaustavi vozilo na kolovozu puta, dužan je da:

- sam otkloni kvar i nastavi vožnju
- ako ne može da nastavi vožnju, da jedan od članova posade odmah obavesti najbližu stanicu policije
- ukoliko je sam, zamoli nekog od prolaznika da obavesti policiju
- danju ili noću iza zaustavljenog vozila postavi dva znaka kojima se označava zaustavljeno vozilo na kolovozu (ove znakove postavlja na udaljenosti od najmanje 50 m iza zaustavljenog vozila).
- uputi suvozača ili pratioca da na 100-150 m iza zaustavljenog vozila zastavi-
com kojom se označava vozilo kojim se prevoze opasne materije, upozori ostale učesnike u saobraćaju kako bi blagovremeno mogli da prilagode brzinu kretanja svog vozila uslovima na putu.

U noćnim i uslovima smanjene vidljivosti, pored zastavice suvozač ili pratilac mora da koristi svetiljku sa narandžastim svetlom.

- preduzme i ostale mere, zavisno od konkretnih uslova, kako bi se učesnici u saobraćaju blagovremeno obavestili o mogućoj opasnosti.

PRIRUČNIK ZA POLAGANJE

VOZAČKOG ISPITA A, B, C I D KATEGORIJE

DODATAK

Testovi za vežbanje

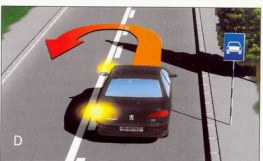
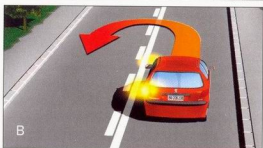
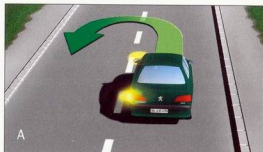
SADRŽAJ

Kako se rešavaju testovi	215
Testovi za vežbanje	216
Testovi za C i D kategoriju	236
Rešenja testova	240

Kako se rešavaju testovi

Pre nego što pristupite rešavanju testa, morate prethodno savladati celokupno gradivo, pošto test služi za proveru znanja iz oblasti koju ste prethodno naučili, a ne da učite rešavajući test. Ako poznajete gradivo, pažljivo pročitate pitanje i ponuđene odgovore, zatim pogledate sliku i obratite pažnju na sve detalje, nećete pogrešiti. Često se dogodi da ste sličnu situaciju negde u nekom testu videli i zapamtili ste tačan odgovor, ali odgovor ne mora uvek biti isti na svakom testu, jer ponekad za vas nevažan detalj može uticati da odgovor bude suprotan.

Pokazuju to na sledećim slikama.

Pitanje je isto za sve četiri slike - U situaciji na slici, vozač putničkog vozila vrši polukružno okretanje na mestu gde mu je to: 1. dozvoljeno; 2. zabranjeno.

A Tačan odgovor: **DOZVOLJENO**. Pravilima saobraćaja, saobraćajnim znakom, oznakama na kolovozu polukružno okretanje nije zabranjeno u ovoj situaciji.

B Tačan odgovor: **ZABRANJENO**. Pravilima saobraćaja, saobraćajnim znakom polukružno okretanje u situaciji na slici nije zabranjeno, ali oznakama na kolovozu (puna linija do vozača) vozaču je zabranjeno polukružno okretanje na ovom mestu.

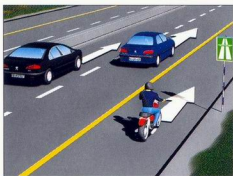
C Tačan odgovor: **DOZVOLJENO**. Pravilima saobraćaja, saobraćajnim znakom ali i oznakama na kolovozu (do vozača je prvo isprekidana linija, a ona se sme prelaziti) vozaču nije zabranjeno da izvrši polukružno okretanje u situaciji na slici.

D Tačan odgovor: **ZABRANJENO**. Situacija je naizgled ista kao i prethodna, do vozača je prvo isprekidana linija koja se sme prelaziti, ali u donjem desnom uglu slike je saobraćajni znak koji govori da se radi o putu rezervisanom za saobraćaj motornih vozila, a na tom putu kao i na auto-putu je zabranjeno vršiti polukružno okretanje.

1. U situaciji na slici, vozač putničkog vozila koje se uključuje u saobraćaj sa parkinga:
- a) ima prvenstvo prolaza ☐
 - b) dužan je da propusti samo vozilo koje se kreće kolovoznom trakom na koju se uključuje ☐
 - c) dužan je da propusti oba vozila ☐

3

2. Na istoj slici vozilo koje se kreće iz suprotnog smera, kreće se propisno:
- a) uz razdelnu liniju ☐
 - b) uz desnu ivicu kolovoza ☐
 - c) bilo uz levu, bilo uz desnu ivicu kolovoza ☐

2

3. Vozač bicikla sa motorom, u situaciji na slici kreće se:
- a) propisno ☐
 - b) nepropisno ☐
 - c) putem na kome je njegovo kretanje zabranjeno ☐

2

4. Trakom za prinudno zaustavljanje vozila u situaciji na slici:
- a) mogu se kretati sporija vozila ☐
 - b) mogu se kretati samo bicikli i bicikli sa motorom ☐
 - c) ne smeju se kretati vozila ☐

2

5. Putnički automobil pretiče motocikl kod pune linije:
- a) propisno ☐
 - b) nepropisno ☐
 - c) na mestu gde mu je preticanje strogo zabranjeno ☐

3

6. Saobraćajnim znakom na slici, zabranjeno je preticanje:
- a) svih vozila na motorni pogon ☐
 - b) samo motornih vozila preko 3,5 T ☐
 - c) svih vozila na motorni pogon, osim motocikla bez prikolice ☐

3

7. Na suženom delu puta, u situaciji na slici, pravo prolaza ima:
- a) vozilo koje se kreće niz nagib ☐
 - b) vozilo koje se kreće uz nagib ☐
 - c) po dogovoru ☐

3

8. U istoj situaciji prvenstvo prolaza je regulisano:
- a) pravilima saobraćaja ☐
 - b) saobraćajnim znakovima ☐
 - c) nije uopšte regulisano ☐

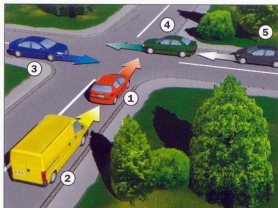
2

9. U situaciji na slici, propisno je parkiran:
- a) samo putnički automobil uz desnu ivicu kolovoza ☐
 - b) samo putnički automobil uz levu ivicu kolovoza ☐
 - c) oba vozila ☐

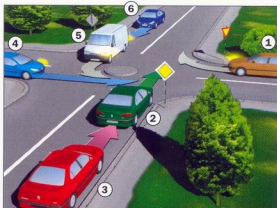
2

10. Vozilima nije zabranjeno zaustavljanje i parkiranje ako širina slobodnog prolaza za vozila iznosi najmanje:
- a) 2,5 m ☐
 - b) 3 m ☐
 - c) od 3-5 m ☐

3

11.

12.

13. Saobraćajni znak na slici:

- a) preporučuje vozačima određenu brzinu ☐
- b) zabranjuje vozačima kretanje većom brzinom od brzine koja je označena na znaku ☐

1

14. Dopunska tabla ispod saobraćajnog znaka označava:

- a) udaljenost između znaka i početka primene ograničenja brzine na saobraćajnom znaku ☐
- b) dužinu dela puta od saobraćajnog znaka na koji se zabrana odnosi ☐

1

15. Ruka horizontalno predručena sa otvorenom šakom znači:

- a) slobodan prolaz za sva vozila koja mu dolaze sa bočnih strana ☐
- b) zabranu prolaza za sve učesnike u saobraćaju čiji smer kretanja seče smer ispružene ruke ☐
- c) zabranu prolaza za sva vozila ☐

1

16. Kada ovlašćeno lice daje znak rukom, kao što se vidi na slici:

- a) mora stajati u središtu raskrsnice ☐
- b) može stajati i na trotoaru ☐
- c) može stajati bilo gde po svom izboru ☐

1

17. Značenje znakova

- 1) opasna nizbrdica
- 2) broj puta
- 3) obavezan smer
- 4) zabrana saobraćaja u jednom smeru

- 5) put se prvenstvom prolaza
- 6) opasna krivina
- 7) opasan uspon
- 8) radionica za opravku vozila

5

1. Površina na kojoj se ukrštaju ili spajaju dva puta ili više puteva, kao i šira saobraćajna površina (trgovi i sl.) koja nastaje ukrštanjem odnosno spajanjem puteva, prema propisima o bezbednosti saobraćaja naziva se _____ **2**
-
2. Dozvoljena brzina putničkog automobila, na putu rezervisanom za saobraćaj motornih vozila, prema opštem ograničenju brzine iznosi: _____ km **2**
-
3. Kad saobraćajni znak odstupa od pravila saobraćaja, vozač je dužan da postupi po:
a) saobraćajnom znaku ☐ **2**
b) pravilima saobraćaja ☐
c) složenosti situacije u tom momentu ☐
-
4. Na putu sa kolovozom za saobraćaj vozila u oba smera na kome postoje tri saobraćajne trake prilikom preticanja drugog vozila sa leve strane, vozač može da koristi:
a) saobraćajnu traku koja se nalazi uz levu ivicu puta u pravcu kretanja vozila ☐ **2**
b) srednju saobraćajnu traku u pravcu kretanja vozila ☐
c) samo krajnju desnu saobraćajnu traku u pravcu kretanja vozila ☐
-
5. Na motociklu po danu moraju biti upaljena oborena svetla uvek za vreme vožnje na putu:
a) samo u naseljenom mestu ☐ **1**
b) u naseljenom mestu i van naseljenog mesta ☐
c) van naseljenog mesta ☐
-
6. Više uzastopnih zvižduka pištaljkom lica koje reguliše saobraćaj ima značenje:
a) da je neki od učesnika u saobraćaju postupio protivno zahtevu izraženom pomoću datog znaka, pravilima saobraćaja ili postavljenom saobraćajnom znaku ☐ **2**
b) poziv učesnicima u saobraćaju da obrate pažnju na ovlašćeno lice koje će pomoću odgovarajućeg znaka izraziti odgovarajući zahtev ☐
c) da se svi učesnici u saobraćaju što pre uklone sa kolovoza ☐
-
7. Odstojanje između neispravnog vozila i vozila koje ga vuče pomoću užeta iznosi od _____ do _____ m. (upisati koliko metara) **1**
-
8. U saobraćaju na javnom putu, vozilu na motorni pogon može da bude pridodato najviše:
a) jedno priključno vozilo ☐ **1**
b) dva priključna vozila ☐
c) tri priključna vozila ☐
-
9. Dozvoljeno je da teret na prednjoj strani vozila sme da pređe najudaljeniju tačku:
a) više od 1 m ☐ **1**
b) najviše 40 cm ☐
c) najviše do 1 m ☐
-
10. Kada se kreće noću iza drugog vozila, na kratkom odstojanju, vozač mora da uključi:
a) duga svetla ☐ **1**
b) svetla za označavanje vozila ☐
c) oborena svetla ☐

1. Svetlosni snop velikog svetla na motornom vozilu je: 2
- a) 200 m ☐
- b) 80 m ☐
- c) najmanje 100 m ☐
-
2. Kod radne kočnice koja je izvedena kao hidraulična, sila kočenja se prenosi pomoću: 1
- a) vazduha pod pritiskom ☐
- b) tečnosti - hidraulika ☐
- c) mehaničkim putem ☐
-
3. Nedozvoljen pritisak u pneumaticima utiče: 1
- a) samo na potrošnju goriva ☐
- b) samo na nepravilno trošenje guma ☐
- c) na povećanu potrošnju goriva, nepravilno trošenje guma, stabilnost vozila ☐
-
4. Uređaj za davanje zvučnih znakova na motornom vozilu mora biti ugrađen i izveden kao uređaj koji daje: 1
- a) jednolične zvuke nepromenljivog intenziteta ☐
- b) više tonske zavijajuće zvuke ☐
- c) dvotonske zvuke promenljivog intenziteta ☐
-
5. Kod uganuća, imobilizacija je pravilno urađena ako se: 2
- a) imobilise povređeni deo i dva susedna zgloba ☐
- b) imobilise povređeni deo i makar jedan susedni zglob ☐
- c) imobilise samo povređeni deo ☐
-
6. Rad srca utvrđujemo pipanjem pulsa na: 2
- a) venama ☐
- b) kapilarima ☐
- c) arterijama ☐
-
7. Prilikom pregleda ustanovljeno je da je kod povređenog nastupio prestanak disanja i rada srca, potrebno je uraditi: 2
- a) obavestiti telefonom hitnu pomoć ☐
- b) prvo pozvati policiju ☐
- c) odmah započeti sa veštačkim disanjem i masažom srca ☐
-
8. Povređeni je iskrvario, pri svesti je i nema povrede trbuha. U toj situaciji: 2
- a) ne sme mu se davati tečnost ☐
- b) mogu mu se samo usne ovlažiti vodom ☐
- c) potrebno mu je dati da pije dosta tečnosti ☐
-
9. Povređenog koji krvari (bilo da je krvarenje spoljašnje ili unutrašnje) ćete prepoznati po tome što: 1
- a) ima hladnu, belu kožu orošenu znojem, usne i jezik su mu suvi ☐
- b) koža ima crvenu boju, suva je, usne i jezik su mu vlažni ☐
- c) koža ima tamnu boju, suva je, usne su mu crvene ☐
-
10. Vozač koji uzima lekove koji imaju štetno dejstvo na vozača: 1
- a) sme upravljati vozilom na kratkim relacijama ☐
- b) ne sme upravljati vozilom ☐
- c) sme upravljati vozilom bez ograničenja ☐

1. Polukružno okretanje u situaciji na slici putničkom automobilu je:
- a) dozvoljeno ☐ 3
- b) zabranjeno ☐
- c) zabranjeno saobraćajnim znakom ☐

2. Polukružno okretanje je zabranjeno na auto-putu, ali i na:
- a) putu van naseljenog mesta ☐ 3
- b) putu rezervisanom za saobraćaj motornih vozila ☐
- c) lokalnom putu ☐

3. Autobus se uključuje u saobraćaj sa stajališta i tom prilikom :
- a) dužan je da propusti putnički automobil ☐ 2
- b) ima prvenstvo prolaza u odnosu na putnički automobil ☐
- c) ima pravo prvenstva prolaza u odnosu na sva vozila ☐

4. Za gradske autobuse i autobuse koji pored ugrađenih sedišta imaju određena mesta za stajanje, brzina kretanje je ograničena na:
- a) 40 km/h ☐ 2
- b) 50 km/h ☐
- c) 70 km/h ☐

5. Putnički automobil pretiče kombi vozilo na mestu gde je preticanje:
- a) dozvoljeno ☐ 3
- b) zabranjeno ☐
- c) dozvoljeno jer je preticanje započeto kada je bila isprekidana linija ☐

6. Vozač koga pretiče drugo vozilo, dužan je da:
- a) smanji brzinu kretanja ☐ 2
- b) poveća brzinu kretanja ☐
- c) ne sme povećavati brzinu kretanja dok ga drugo vozilo pretiče ☐

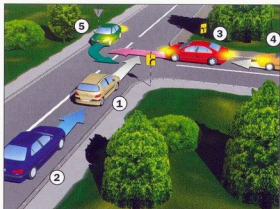

7. Saobraćajnim znakom je zabranjeno da stupi na uski deo puta pre nego što prođe vozilo iz suprotnog smera, vozač:
- a) vozila koje se kreću uz nagib ☐ 2
- b) vozila koja se kreću niz nagib ☐
- c) oba vozila ☐

8. U situaciji na slici, kada je nemoguće bezbedno mimoilaženje dužan je da kretanjem u nazad omogući mimoilaženje vozač:
- a) vozila koje se kreće uz nagib ☐ 3
- b) vozila koje se kreće niz nagib ☐
- c) vozila koje prevozi manji broj putnika ☐

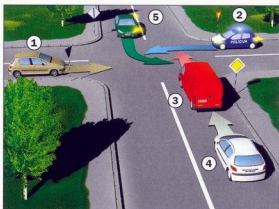
9. Na delu puta u naseljenom mestu gde se vozač kombi vozila kreće levom saobraćajnom trakom:
- a) nepropisno ☐ 3
- b) propisno ☐
- c) nepropisno jer postoje vozila u desnoj saobraćajnoj traci ☐

10. Vozač putničkog vozila kreće se levom saobraćajnom trakom u suprotnom smeru:
- a) propisno ☐ 2
- b) nepropisno ☐
- c) propisno jer nema vozila u desnoj saobraćajnoj traci ☐

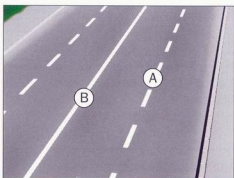
11.

3

12.

3

13. Razdelna linija u situaciji na slici je označena slovom:

- a) A ☐ **1**
b) B ☐

14. Isprekidana linija se prilikom obilaženja ili preticanja vozila:

- a) sme prelaziti vozilom ☐ **1**
b) ne sme prelaziti vozilom ☐

15. Horizontalno predručena ruka sa otvorenom šakom i kružno kretanje podlaktice i šake sa desne u levu stranu, znači da vozač u čijem se pravcu daje ovaj znak:

- a) poveća brzinu kretanja svog vozila ☐ **1**
b) smanji brzinu kretanja svog vozila ☐
c) nastavi kretanje istom brzinom ☐

16. Kad ovlašćeno lice daje znak rukom kao što se na slici vidi, tom prilikom:

- a) može upotrebiti tablicu ☐ **1**
b) ne može upotrebljavati tablicu ☐
c) zabranjena je upotreba tablice ☐

17 Značenje znakova

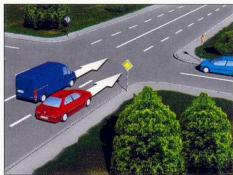
- 1) obavezan smer
2) raskrsnica
3) obeleženi pešački prelaz
4) zabrana skretanja u levo

5) ukrštanje sa putem sa prvenstvom prolaza

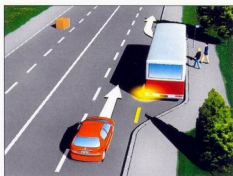
- 6) tabla za označavanje izlaza
7) saobraćajna traka za spora vozila
8) obavezno obilaženje sa desne strane

1. Uzdužni deo kolovoza namenjen za saobraćaj vozila u jednom smeru, sa jednom saobraćajnom trakom ili više saobraćajnih traka, prema propisima o bezbednosti saobraćaja, naziva se: _____ (upisati naziv) 2
-
2. Dozvoljena brzina motornog vozila koje vuče kamp-prikolicu na auto-putu, prema opštem ograničenju brzine za tu kategoriju vozila iznosi: _____ km/h 2
-
3. Ako lice koje reguliše saobraćaj izda naredbu koja odstupa od svetlosnog saobraćajnog znaka, učesnik u saobraćaju je dužan da postupi po: 2
- a) pravilima saobraćaja ☐
 - b) svetlosnom saobraćajnom znaku ☐
 - c) naredbi ovlašćenog lica ☐
-
4. Vozač ne sme da zaustavi ili parkira vozilo na raskrsnici i na udaljenosti od najbliže ivice poprečnog kolovoza manjoj od: 2
- a) 3 m ☐
 - b) 5 m ☐
 - c) 15 m ☐
-
5. Za osvetljavanje puta vozač vozila na motorni pogon, po pravilu upotrebljava: 1
- a) oborena svetla ☐
 - b) velika svetla ☐
 - c) oborena svetla i svetla za maglu ☐
-
6. Ako se na sredini puta sa jednosmernim saobraćajem nalazi pešačko ostrvo, vozila mogu da obišu: 1
- a) samo sa desne strane ☐
 - b) samo sa leve strane ☐
 - c) sa obe strane ☐
-
7. Parkiranje i zaustavljanje kod obeleženog pešačkog prelaza je zabranjeno na udaljenosti manjoj od _____ m. 2
-
8. Žuto trepćuće svetlo na semaforu, obavezuje sve učesnike u saobraćaju da: 1
- a) povećaju brzinu kretanja vozila i što pre pređu preko raskrsnice ☐
 - b) da se kreću uz povećanu opreznost ☐
 - c) da se zaustave ☐
-
9. Teret na teretnom vozilu koji prelazi više od 1 m najudaljeniju tačku na zadnjoj strani vozila, obeležava se: 1
- a) sigurnosnim trouglom
(znakom za obeležavanje zaustavljenog vozila na kolovozu) ☐
 - b) tablom kvadratnog oblika dimenzija 50x50 m ☐
 - c) crvenom tablom ☐
-
10. Za vreme vučenja vozila, znakom za označavanje zaustavljenog vozila na kolovozu (sigurnosni trougao) mora biti obeleženo: 1
- a) samo vučno vozilo sa prednje leve strane ☐
 - b) samo vučeno vozilo sa zadnje leve strane ☐
 - c) vučno vozilo sa prednje leve strane i vučeno vozilo sa zadnje leve strane ☐

1. Svetlo za maglu na zadnjoj strani vozila daje svetlost: ☐ 2
- a) bele boje ☐
- b) bele ili žute boje ☐
- c) crvene boje ☐
-
2. Inerciona komanda može biti ugrađena i izvedena na priključno vozilo čija je najveća dozvoljena masa do 3,5 T ako njegova brzina ne prelazi: ☐ 1
- a) 20 km/h ☐
- b) 30 km/h ☐
- c) 50 km/h ☐
-
3. Dubina šara pneumatika po obimu i širini protektora za putničke automobile ne sme da iznosi manje od: ☐ 1
- a) 1 mm ☐
- b) 2 mm ☐
- c) 4 mm ☐
-
4. Uređaj za davanje zvučnih znakova na vozilima sa pravom prvenstva prolaza daje: ☐ 1
- a) jednolične zvuke nepromenljivog intenziteta ☐
- b) više tonske zavijajuće zvuke ☐
- c) dvo tonske zvuke nepromenljivog intenziteta ☐
-
5. Znaci preloma kičme su: ☐ 2
- a) krvarenje i gubitak svesti ☐
- b) otok, krvni podliv, bol i deformacija ☐
- c) oduzetost leve strane tela ☐
-
6. Osoba sa povredom kičme ili vrata postavlja se u: ☐ 2
- a) bočni (koma) položaj ☐
- b) polusedeći položaj ☐
- c) ravan ležeći položaj na leđima i tvrdoj podlozi ☐
-
7. Kod veštačkog disanja pri metodu "usta na usta" potrebno je da: ☐ 2
- a) palcem i kažiprstom ruke zatvorite nosnice ☐
- b) nosnice budu otvorene ☐
- c) postupite po slobodnom ubeđenju ☐
-
8. Iskrvarenost je gubitak veće ili manje količine krvi. Smrt će nastupiti ako povređeni izgubi više od: ☐ 2
- a) 1/2 celokupnog volumena krvi ☐
- b) 3/4 celokupnog volumena krvi ☐
- c) 1/3 celokupnog volumena krvi ☐
-
9. Da li se predmeti zabodeni u ranu: ☐ 1
- a) moraju odmah izvaditi ☐
- b) ne smeju se vaditi ☐
- c) vade se tek kada se rana ispere alkoholom ☐
-
10. Rad srca utvrđujemo pipanjem pulsa: ☐ 1
- a) jagodicom kažiprsta ☐
- b) kažiprstom i srednjim prstom ☐
- c) jagodicama tri srednja prsta ☐

1. Vozač putničkog automobila pretiče drugi putnički automobil u raskrsnici gde mu je preticanje:
- a) zabranjeno ☐
 - b) dozvoljeno ☐
 - c) zabranjeno pravilima saobraćaja ☐
- 3**

2. Preticanje u raskrsnici koja je regulisana svetlosnim saobraćajnim znakovima je:
- a) dozvoljeno ☐
 - b) zabranjeno ☐
 - c) nije regulisano pravilima saobraćaja ☐
- 2**

3. Vozač putničkog automobila u situaciji na slici:
- a) ima pravo prvenstva prolaza u odnosu na autobus ☐
 - b) dužan je uvek da se zaustavi ☐
 - c) dužan je da omogući autobusu da se uključi u saobraćaj ☐
- 3**

4. Predmete koji sa vozila padnu na put dužan je da ukloni sa kolovoza:
- a) vozač koji prvi naiđe ☐
 - b) putari prilikom pregleda puta ☐
 - c) vozač vozila sa koga je predmet pao ☐
- 2**

5. Polukružno okretanje u situaciji na slici:
- a) dozvoljeno ☐
 - b) zabranjeno ☐
 - c) zabranjeno saobraćajnim znakom ☐
- 3**

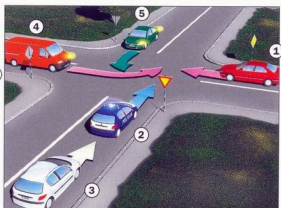
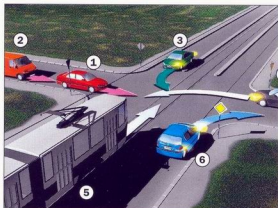
6. Na putu rezervisanom za saobraćaj motornih vozila, polukružno okretanje je:
- a) dozvoljeno ☐
 - b) zabranjeno ☐
 - c) dozvoljeno samo ako nema vozila ☐
- 3**

7. Vozilo pod pratnjom u situaciji na slici:
- a) dužno je da propusti pešake na pešačkom prelazu ☐
 - b) ima prvenstvo prolaza u odnosu na pešake ☐
 - c) dužno je da se zaustavi i da sačeka dok svi pešaci ne pređu preko obeleženog pešačkog prelaza ☐
- 3**

8. Kada je vozilo pod pratnjom u službi na njega se odredba o zabrani presecanja kolone pešaka:
- a) ne primenjuje ☐
 - b) primenjuje ☐
 - c) primenjuje samo u pojedinim situacijama ☐
- 2**

9. Vozač putničkog automobila skreće u levo:
- a) iz odgovarajuće saobraćajne trake ☐
 - b) dužan je da skretanje vrši iz krajnje leve trake ☐
 - c) na raskrsnici na kojoj mu skretanje ulevo nije dozvoljeno ☐
- 2**

10. U situaciji na slici kretanje krajnjom levom saobraćajnom trakom je:
- a) dozvoljeno ☐
 - b) zabranjeno ☐
 - c) dozvoljeno samo kod preticanja i skretanja u levo ☐
- 2**

11. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

12. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

13. Saobraćajni znak "naizmenično parkiranje" spada u grupu znakova:

- a) obaveza ☐
 b) zabrana ☐

1

14. Prema saobraćajnom znaku na slici, vozač sme da parkira svoje vozilo:

- a) parnog datuma u mesecu ☐
 b) neparnog datuma u mesecu ☐

1

15. Zeleno svetlo na semaforu ima sledeće značenja za učesnike u saobraćaju:

- a) slobodan prolaz ☐
 b) priprema za polazak ☐
 c) zabrana prolaza ☐

1

16. Posle zelenog svetla na semaforu će se upaliti:

- a) crveno svetlo ☐
 b) žuto trepćuće svetlo ☐
 c) žuto neprekidno svetlo ☐

1

17. Značenje znakova

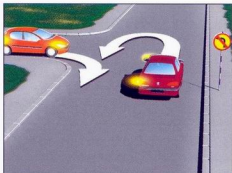
- 1) obavezan smer
 2) restoran
 3) blizina raskrsnice na kojoj se saobraćaj odvija u kružnom toku
 4) ukrštanje sa sporednim putem pod pravim uglom

- 5) zabrana saobraćaja za vozila čija ukupna širina prelazi određenu širinu
 6) staza za pešake
 7) put sa jednosmernim saobraćajem
 8) kafana

5

1. Svaki prekid kretanja vozila na putu u trajanju do 15 minuta, osim prekida koji se vrši da bi se postupilo po znaku ili pravilu kojim se reguliše saobraćaj, prema propisima o bezbednosti saobraćaja smatra se: _____ (upisati naziv) **2**
-
2. Kada vozilo na putu, zbog neispravnosti vuče drugo vozilo, njegova brzina je ograničena na _____ km/h. **2**
-
3. Kada su ugrađeni sigurnosni pojasevi u vozilu, dužni su da ih koriste uvek dok se vozilo kreće u saobraćaju na javnom putu:
- a) samo vozač ☐ **2**
- b) vozač i suvozač ☐
- c) vozač i lica koja se prevoze u vozilu ☐
-
4. Na udaljenosti manjoj od 15 m ispred i iza znaka kojim se obeležava stajalište za vozila javnog saobraćaja, zabranjeno je:
- a) zaustavljanje i parkiranje ☐ **2**
- b) samo parkiranje ☐
- c) samo zaustavljanje ☐
-
5. Svetla za maglu koja se nalaze na prednjoj strani vozila mogu biti:
- a) samo bele boje ☐ **1**
- b) samo žute boje ☐
- c) bele ili žute boje ☐
-
6. Brzina kretanja ograničava se za autobuse kojima se vrši organizovani prevoz dece na:
- a) 50 km/h ☐ **1**
- b) 70 km/h ☐
- c) 80 km/h ☐
-
7. Svetla na zadnjoj strani vozila su _____ boje. (upisati boju svetla) **1**
-
8. Kada znak policajca koji reguliše saobraćaj nalaže vozaču da odstupi od saobraćajnog znaka, vozač je dužan da postupi po:
- a) opštem pravilu saobraćaja ☐ **2**
- b) saobraćajnom znaku ☐
- c) po znaku policajca koji reguliše saobraćaj ☐
-
9. Osnovna boja znakova opasnosti je:
- a) žuta, a ivice trougla su crvene ☐ **1**
- b) plava, a simboli i natpisi su bele boje ☐
- c) crvena, a simboli su žute boje ☐
-
10. Ispred kolskog ulaza u zgradu, dvorište ili garažu, vozač ne sme da:
- a) parkira svoj vozilo ☐ **1**
- b) zaustavi svoje vozilo ☐
- c) zaustavi, niti parkira svoje vozilo ☐

1. Vozač vozila na motorni pogon mora na svom vozilu po magli imati upaljena:
- a) poziciona svetla ☐ 2
 - b) oborena svetla i svetla za maglu istovremeno ☐
 - c) velika svetla i svetla za maglu istovremeno ☐
-
2. Pod kočionim sistemom podrazumevaju se:
- a) radna kočnica i pomoćna kočnica ☐ 1
 - b) pomoćna kočnica i inerciona kočnica ☐
 - c) radna, pomoćna i parkirna kočnica ☐
-
3. U zimsku opremu, pored zimskih pneumatika (M+S) spadaju i radijalni pneumatici sa najmanjom dubinom šare :
- a) 2mm ☐ 1
 - b) 3 mm ☐
 - c) 4 mm ☐
-
4. Na motornom vozilu uređaj za upravljanje:
- a) sme imati slobodan hod do 30° ☐ 1
 - b) ne sme imati slobodan hod ☐
 - c) sme imati slobodan hod do 15° ☐
-
5. Osobu sa povredom grudnog koša stavljamo u:
- a) ležeći položaj na tvrdoj podlozi ☐ 2
 - b) ležeći položaj potrbuške ☐
 - c) u polu sedeći položaj ☐
-
6. Ugljenmonoksid je gas koji nastaje nepotpunim sagorevanjem u benzinskim motorima i koji je:
- a) bez boje, mirisa i ukusa ☐ 2
 - b) prirodnog mirisa, siv i bez ukusa ☐
 - c) sladunjavog ukusa, crn i jakog mirisa ☐
-
7. Ukoliko postoji samo gubitak svesti (nesvest) sa očuvanom funkcijom rada srca, spoljašnja masaža srca se:
- a) ne primenjuje ☐ 2
 - b) primenjuje ☐
 - c) primenjuje delimično ☐
-
8. Rani znaci trovanja ugljenmonoksidom su:
- a) poremećaj opažanja i pravovremenog reagovanja ☐ 2
 - b) krvarenje iz nosa ☐
 - c) bol u stomaku ☐
-
9. Pre nego što previjete ranu povređenog:
- a) morate je prethodno isprati vodom ☐ 1
 - b) morate je prethodno isprati alkoholom ☐
 - c) ne smete je isprati ☐
-
10. Pušenje za volanom u toku vožnje:
- a) spada u faktore rizika ☐ 1
 - b) ne spada u faktore rizika ☐
 - c) ne utiče na bezbednost vožnje ☐

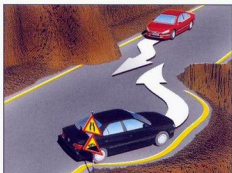
1. Putnički automobil u situaciji na slici, vrši polukružno okretanje na mestu gde mu je to:

- a) dozvoljeno ☐ 3
b) zabranjeno ☐
c) zabranjeno saobraćajnim znakom ☐

2. U istoj situaciji putnički automobil koji vrši polukružno okretanje:

- a) ima prvenstvo prolaza u odnosu na putnički automobil koji skreće udesno ☐ 2
b) dužan je da propusti putnički automobil koji skreće udesno ☐
c) mora se dogovoriti sa vozačem drugog vozila ☐

3. Putnički automobil obilazi autobus na mestu gde mu je to:

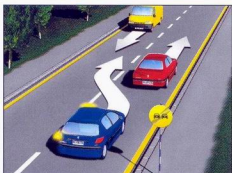
- a) zabranjeno pravilima saobraćaja ☐ 3
b) dozvoljeno, ali je dužan da se kreće smanjenom brzinom i ne ugrožava putnike koji ulaze ili izlaze iz autobusa ☐
c) zabranjeno oznakama na kolovozu ☐

4. Kada se kreće auto-putem vozač autobusa koji pored sedišta ima i određene mesta za stajanje, ne sme se kretati brzinom većom od:

- a) 120 km/h ☐ 2
b) 80 km/h ☐
c) 50 km/h ☐

5. Na usponu, na suženom delu puta u situaciji na slici, prvenstvo prolaza ima:

- a) vozilo koje se kreće uz nagib ☐ 2
b) vozilo koje se kreće niz nagib ☐
c) po dogovoru ☐

6. Prvenstvo prolaza u ovoj situaciji je određeno:

- a) saobraćajnim znakovima ☐ 3
b) pravilima saobraćaja ☐
c) oznakama na kolovozu ☐

7. Putnički automobil pretiče kombi vozilo u situaciji na slici:

- a) propisno jer mu je to dozvoljeno saobraćajnim znakom ☐ 2
b) propisno jer mu nije zabranjeno saobraćajnim znakom niti oznakama na kolovozu ☐
c) nepropisno jer mu saobraćajna traka iz suprotnog smera nije slobodna ☐

8. Saobraćajni znak u situaciji na slici označava mesto odakle:

- a) prestaje zabrana preticanja svih vozila na motorni pogon osim motocikala bez prikolice ☐ 3
b) počinje zabrana preticanja za sva vozila na motorni pogon ☐
c) prestaje zabrana preticanja za sva vozila preko 3,5 T ☐

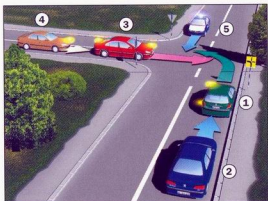

9. Na raskrsnici sa kružnim tokom saobraćaja putnički automobil pretiče drugi putnički automobil na mestu gde mu je preticanje:

- a) dozvoljeno ☐ 2
b) zabranjeno znakom ☐
c) zabranjeno pravilima saobraćaja ☐

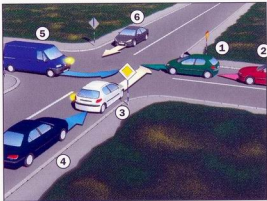
10. Na raskrsnici sa kružnim tokom saobraćaja prvenstvo prolaza:

- a) posebno je regulisano ☐ 3
b) nije posebno regulisano ☐
c) reguliše se uvek samo saobraćajnim znakovima ☐

11.

3

12.

3

13. Saobraćajni znak na slici označava da je udaljenost od ukrštanja puta sa prugom u nivou:

- a) 160 m ☐ **1**
b) 240 m ☐

14. Saobraćajni znak na slici označava da je ukrštanje puta sa prugom u nivou:

- a) sa branikom ili polu branikom ☐ **1**
b) bez branika ili polu branika ☐

15. Crveno svetlo na semaforu znači da vozači:

- a) smanje brzinu kretanja svojeg vozila ☐
b) povećaju brzinu i nastave kretanje svojim vozilom ☐ **1**
c) zaustave vozilo ☐

16. Posle crvenog svetla na semaforu će se pojaviti:

- a) zeleno svetlo ☐
b) žuto trepćuće svetlo ☐
c) crveno i žuto svetlo zajedno ☐ **1**

17. Značenje znakova

- 1) brzina koja se preporučuje
2) zabrana saobraćaja za bicikle
3) završetak puta sa prvenstvom prolaza
4) aerodrom

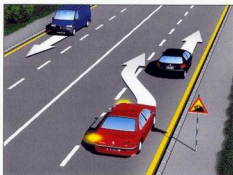
- 5) putokaz
6) tabla za usmeravanje u levo
7) najmanja dozvoljena brzina
8) blizina avionske piste

- 2
1. Prolaženje vozilom pored drugog vozila koje se kreće u istom smeru, prema propisima o bezbednosti saobraćaja naziva se _____
(upisati naziv radnje)
-
2. Na putu u naselju, ako saobraćajnim znakom nije drugačije određeno, prema opštem ograničenju brzine kretanja iznosi _____ km/h.
-
3. Odstojanje između vozila koja se kreću u istom smeru mora iznositi:
- a) najmanje 30 m ☐ 2
- b) najmanje 15 m ☐
- c) na dovoljnoj udaljenosti da ne izaziva opasnost i ne ometa druge vozače ☐
-
4. Na mestu na kome bi vozilo zaklanjalo postavljeni saobraćajni znak ili uređaj za davanje svetlosnih saobraćajnih znakova, zabranjeno je:
- a) samo parkiranje ☐ 2
- b) zaustavljanje i parkiranje ☐
- c) samo zaustavljanje ☐
-
5. Na auto-putu i putu rezervisanom za saobraćaj motornih vozila, vozač ne sme da vrši vozilom:
- a) samo kretanje u nazad ☐ 1
- b) samo polukružno okretanje ☐
- c) polukružno okretanje i kretanje unazad ☐
-
6. Prilikom parkiranja na uzbrdici, vozač treba prema propisima da prednje točkove svog vozila okrene prema:
- a) desnoj ivici kolovoza ☐ 1
- b) pravcu kretanja ☐
- c) sredini kolovoza ☐
-
7. Oborena svetla na putničkom automobilu bacaju snop od _____ do _____ m.
(upisati koliko metara)
-
8. Odredba propisa o prvenstvu prolaza se ne primenjuje na vozila sa pravom prvenstva prolaza:
- a) kada posebnim uređajima daju propisane svetlosne i zvučne signale ☐ 2
- b) samo kada nisu u službi (na zadatku) ☐
- c) uvek, bez obzira da li su u službi ili ne ☐
-
9. Propisima je određeno da vozač vozila koje parkira na nizbrdici okrene prednje točkove svog vozila prema:
- a) sredini kolovoza ☐ 1
- b) desnoj strani ☐
- c) pravcu kretanja vozila ☐
-
10. Kad na raskrsnici vozila dolaze iz suprotnih smerova i skreću ulevo, vozač mimoilazi vozilo iz suprotnog smera propustivši ga:
- a) sa leve strane ☐ 1
- b) sa desne strane ☐
- c) bilo sa leve, bilo sa desne strane ☐

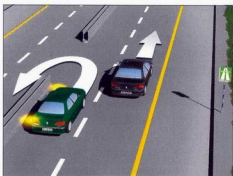
1. Svetlo za vožnju unazad daje svetlo: ☐
a) crvene boje ☐ **2**
b) bele boje ☐
c) bele ili žute boje ☐
-
2. Parkirna kočnica služi da: ☐
a) osigura parkirano vozilo u zakočenom položaju ☐ **1**
b) zaustavi vozilo u slučaju da otkáže radna kočnica ☐
c) zaustavi vozilo zajedno sa radnom kočnicom ☐
-
3. Samo oborena svetla mogu biti ugrađena na motornom vozilu koje ne može da razvije brzinu kretanja veću od: ☐
a) 30 km/h ☐ **1**
b) 50 km/h ☐
c) 70 km/h ☐
-
4. Stop svetla na zadnjoj strani motornog vozila pale se: ☐
a) automatski prilikom pritiska na pedal radne kočnice ☐ **1**
b) prilikom svakog ubacivanja ručice menjača u niži stepen prenosa ☐
c) prilikom svakog povlačenja pomoćne kočnice ☐
-
5. Prva pomoć kod povrede kostiju i zglobova je: ☐
a) imobilizacija ☐ **2**
b) vraćanje povređenog dela u prvobitni položaj ☐
c) ne raditi ništa, već transportovati povređenog u bolnicu ☐
-
6. Prilikom vožnje zamor se kod vozača javlja: ☐
a) iznenada nakon kratke vožnje ☐ **2**
b) posle nekoliko sati vožnje ☐
c) kod iskusnijih vozača uopšte se ne javlja ☐
-
7. Kod arterijskog krvarenja, krv ističe: ☐
a) šikljajući u povijenom mlazu i svetlo crvene je boje ☐ **2**
b) ravnomerno, slivajući se niz povređeni deo tela i tamno crvene je boje ☐
c) javlja se u vidu sitnih kapljica krvi i roze je boje ☐
-
8. Normalan puls je, kada je broj otkucaja u minuti: ☐
a) 40-60 ☐ **2**
b) 60-80 ☐
c) 90-120 ☐
-
9. Da li se sme davati tečnost osobi koja ima probodnu ranu trbuha: ☐
a) sme sam sok ☐ **1**
b) ne sme, ali jelo sme ☐
c) ne sme ni tečnost, a ni jelo ☐
-
10. Povređeni ima potres mozga i u nesvesti je. Potrebno je staviti ga u: ☐
a) polu sedeći položaj ☐ **1**
b) bočni, takozvani koma položaj ☐
c) ležeći položaj potrbuške ☐

1. U situaciji na slici, vozač putničkog automobila vrši preticanje na mestu gde mu je to:
- a) dozvoljeno oznakama na kolovozu ☐ 3
 - b) zabranjeno oznakama na kolovozu ☐ 2
 - c) dozvoljeno saobraćajnim znakom ☐ 1

2. Saobraćajni znak "prestanak zabrane preticanja svih vozila na motorni pogon, osim motocikala bez prikolice":
- a) odnosi se na vozača koji vrši preticanje ☐ 2
 - b) odnosi se na vozača koji dolazi iz suprotnog smeru, odnosno na vozača prema kome je znak okrenut ... ☐ 1
 - c) odnosi se na oba vozača ☐ 3

3. Vozač putničkog automobila vrši preticanje na mestu gde je preticanje:
- a) dozvoljeno ☐ 2
 - b) zabranjeno ☐ 1
 - c) zabranjeno pravilima saobraćaja ☐ 3

4. Vozač putničkog automobila koji se kreće uz desnu ivicu kolovoza u suprotnom smeru, kreće se:
- a) propisno ☐ 2
 - b) nepropisno ☐ 1
 - c) nepropisno, jer se mora kretati levom saobraćajnom trakom ☐ 3

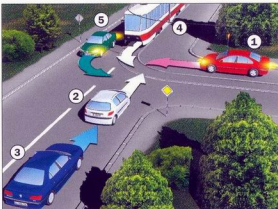
5. Polukružno okretanje u situaciji na slici, vozaču putničkog automobila je:
- a) dozvoljeno ☐ 3
 - b) zabranjeno ☐ 1
 - c) dozvoljeno tek kada propusti vozila iz suprotnog smeru ☐ 2
6. Kretanje vozilom u nazad na auto-putu je:
- a) dozvoljeno ☐ 3
 - b) zabranjeno ☐ 1
 - c) dozvoljeno samo na kraćem delu puta ☐ 2

7. Prvenstvo prolaza u situaciji na slici, ima vozač vozila kome je na semaforu upaljeno:
- a) crveno svetlo ☐ 3
 - b) zeleno svetlo ☐ 1
 - c) crveno i zeleno svetlo ☐ 2

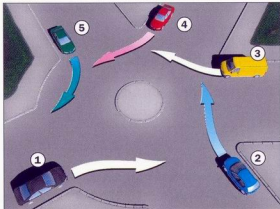
8. Kada znakovi koje daje ovlašćeno lice odstupaju od svetlosnih saobraćajnih znakova, vozač je dužan da postupi:
- a) po znakovima ovlašćenog lica ☐ 2
 - b) po svetlosnim saobraćajnim znakovima ☐ 1
 - c) po saobraćajnim znakovima ☐ 3

9. Vozilo pod pratnjom, u situaciji na slici:
- a) dužno je da propusti vozila koja se kreću putem sa prvenstvom prolaza ☐ 3
 - b) ima prvenstvo prolaza samo u odnosu na vozila ☐ 1
 - c) ima prvenstvo prolaza u odnosu na sva vozila i pešake na obeleženom pešačkom prelazu ☐ 2

10. Kada je vozilo pod pratnjom na zadatku, odredba zakona o zabrani presecanja kolone pešaka se na njega:
- a) primenjuje ☐ 2
 - b) ne primenjuje ☐ 1
 - c) nije regulisano zakonom ☐ 3

11.

3 12.

3

13. Kod saobraćajnog znaka "obavezno zaustavljanje" vozač vozila koje nailazi na taj znak, ako nema vozila na putu na koji se uključuje:

- a) dužan je da se zaustavi ☐
- b) dužan je da smanji brzinu i bez zaustavljanja se uključi na taj put ☐

1

14. Široka bela poprečna linija na kolovozu označava:

- a) razdelnu liniju ☐
- b) liniju zaustavljanja ☐

1

15. Trepćuća svetla crvene i plave boje na vozilu znače da je to vozilo:

- a) policija ☐
- b) komunalna služba ☐
- c) pod pratnjom ☐

1

16. Kada takvo vozilo sustigne vozača, vozač je dužan da:

- a) zaustavi svoje vozilo ☐
- b) smanji brzinu i nastavi kretanje ☐
- c) poveća brzinu i pre njih nastavi kretanje ☐

1

Beograd

Beograd 4

17. Značenje znakova

- 1) naziv naseljenog mesta
- 2) pružanje puta sa pravom prvenstva prolaza
- 3) zabrana saobraćaja za sva vozila na motorni pogon osim za motocikle bez prikolice
- 4) zabrana saobraćaja za pešake

5) prvenstvo prolaza u odnosu na vozila iz suprotnog smera

6) prelaz puta preko železničke pruge sa branicima ili polu branicima

7) put sa prvenstvom prolaza

8) zabrana saobraćaja u oba smera

5

1. Posebno uređena saobraćajna površina namenjena za kretanje pešaka, koja nije u istom nivou sa kolovozom puta ili je od kolovoza odvojena na drugi način, prema propisima o bezbednosti saobraćaja naziva se _____.
(upisati tačan naziv) 2
-
2. Prema opštem ograničenju brzine, dozvoljena brzina putničkog automobila na auto-putu iznosi _____ km/h. (upisati koliko kilometara na čas) 2
-
3. Vozač mora za kretanje svog vozila da koristi isključivo put i to krećući se:
a) sredinom kolovoza ☐
b) sredinom kolovozne trake ☐
c) desnom stranom kolovoza u smeru kretanja ☐ 2
-
4. Odstojanje između vučnog i vučenog vozila na motorni pogon, ako se vuče pomoću krute veze može da iznosi:
a) preko 3 m ☐
b) od 3-5 m ☐
c) manje od 3 m ☐ 1
-
5. Vozač koga sustigne vozilo ili kolona vozila pod pratnjom dužan je da:
a) smanji brzinu kretanja svog vozila ☐
b) zaustavi svoje vozilo ☐
c) poveća brzinu kretanja svog vozila ☐ 2
-
6. Na prednjem sedištu, lice koje je pod uticajem alkohola:
a) sme se prevoziti ☐
b) sme se prevoziti samo ako koristi sigurnosni pojas ☐
c) ne sme se prevoziti ☐ 1
-
7. Vozač ne sme da parkira vozilo ispred i iza znaka kojim je obeleženo stajalište za vozila javnog saobraćaja na udaljenosti manjoj od _____ m. (upisati koliko metara) 2
-
8. Prolaženje vozilom pored drugog vozila koje se po istom kolovozu kreće iz suprotnog smera, prema propisima o bezbednosti saobraćaja smatra se:
a) preticanje ☐
b) obilaženje ☐
c) mimoilaženje ☐ 1
-
9. U kategoriju "C" spadaju motorna vozila za prevoz tereta čija je najveća dozvoljena masa:
a) manja od 3 500 kg ☐
b) veća od 3 500 kg ☐
c) veća od 5 000 kg ☐ 1
-
10. Na prevoju puta zabranjeno je:
a) parkiranje ☐
b) zaustavljanje ☐
c) parkiranje i zaustavljanje ☐ 1

1. Izvor svetlosti farova velikog svetla mora biti:
- a) što bliže uzdužnoj osi vozila u odnosu na oborena svetla ☐ 2
 - b) asimetrično postavljena u odnosu na oborena svetla ☐
 - c) zakonom nije određeno ☐
-
2. Pomoćna kočnica mora biti takva da omogući vozaču u slučaju da otkáže radna kočnica, da vozilo zaustavi:
- a) na bilo kom odstojanju ☐ 1
 - b) odgovarajućem odstojanju ☐
 - c) istom odstojanju kao i radna kočnica ☐
-
3. Stop svetla ne moraju imati vozila koja na ravnom putu ne mogu razviti brzinu veću od:
- a) 20 km/h ☐ 1
 - b) 30 km/h ☐
 - c) 40 km/h ☐
-
4. Kontrolna lampa crvene boje u kabini vozila se pali kada su na vozilu upaljena:
- a) duga svetla na vozilu ☐ 1
 - b) bilo koja svetla na vozilu ☐
 - c) sva četiri pokazivača pravca istovremeno ☐
-
5. Zatvoreni prelom je takav prelom kod koga:
- a) prvo dolazi do oštećenja i povrede kože ☐ 2
 - b) pored pucanja kože dolazi do povrede mišića ☐
 - c) nema povrede kože ☐
-
6. Pri konzumiranju manjih doza alkohola do 0,2 promila, kod vozača dolazi do:
- a) povećanja koncentracije ☐ 2
 - b) smanjenja koncentracije ☐
 - c) veće sigurnosti ☐
-
7. Zavisno od sredine u kojoj se izliva, krvarenje može biti:
- a) vensko i arterijsko ☐ 2
 - b) spoljašnje i unutrašnje ☐
 - c) kapilarno i arterijsko ☐
-
8. Pri veštačkom disanju metodom "usta na usta" kod male dece:
- a) potrebno je palcem i kažiprstom zatvoriti nosnice ☐ 2
 - b) može se istovremeno uduvavati vazduh kroz nos i usta ☐
 - c) vazduh se uduvava samo kroz nos ☐
-
9. Kod istovremenog prestanka rada srca i disanja (prividna smrt) primenjuje se:
- a) veštačko disanje ☐ 1
 - b) masaža srca ☐
 - c) kombinovana metoda, istovremeno davanje veštačkog disanja i masaža srca ... ☐
-
10. Pri prenošenju povređenog koji je povredio kičmu, moraju da učestvuju:
- a) najmanje jedna snažna osoba ☐ 1
 - b) dve osobe ☐
 - c) tri do četiri osobe ☐

1. Javni prevoz putnika i stvari građanin (pojedinaac) može vršiti:
- a) samo jednim vozilom koje je u njegovoj svojini ☐ **2**
 - b) sa više vozila ukoliko su u njegovoj svojini ☐
-
2. Pomoćnik vozača na vozilu kojim se vrši prevoz opasnih materija osim radioaktivnih:
- a) mora uvek da se nalazi pored vozača ☐ **2**
 - b) ne mora da se nalazi uz vozača u slučaju razvoženja i dostavljanja manjih količina opasnih materija ☐
-
3. Javni prevoz u drumskom saobraćaju:
- a) može se vršiti samo motornim vozilima ☐ **1**
 - b) može se vršiti i motornim i zaprežnim vozilima ☐
-
4. Motornim vozilima za kombinovani prevoz lica i tereta (kombi-vozila), prevoz opasnih materija:
- a) nije uopšte dozvoljen ☐ **3**
 - b) može se vršiti ali samo u unutrašnjem saobraćaju ☐
-
5. Vozači kojima je izdata vozačka dozvola za upravljanje motornim vozilima "D" kategorije, pored rokova za vozače "C" kategorije, dužni su da se podvrgnu vanrednom zdravstvenom kontrolnom pregledu:
- a) samo ako sami primete znakove nekog novog ozbiljnijeg fizičkog ili psihičkog oboljenja ☐ **1**
 - b) pre svakog produženja važenja vozačke dozvole ☐
-
6. Autobusi, trolejbusi, vozila hladnjače, vozila cisterne i druga motorna vozila i priključna vozila izrađena sa stalnom zatvorenom nadogradnjom, ako su viša od 2,8 m, moraju imati:
- a) pokretni far (reflektor) ☐ **2**
 - b) prednje i zadnje farove za maglu ☐
 - c) gabaritna svetla ☐
-
7. Propisima je određeno da vozač stavlja u dejstvo radnu kočnicu priključnog vozila sa vozačkog mesta:
- a) pomoću komande kojom se stavlja u dejstvo radna kočnica vučnog vozila ☐ **3**
 - b) pomoću posebne komande, koja mora biti odvojena od komande radne kočnice vučnog vozila ☐
-
8. Priključni uređaji za spajanje vučnog i priključnog vozila pričvršćuje se:
- a) za ojačani deo vozila ☐ **2**
 - b) za bilo koji nepokretni deo vozila ☐
-
9. Tahograf je obavezan kontrolni uređaj:
- a) samo za vozila u javnom prevozu koja se koriste za skupni prevoz putnika ☐ **2**
 - b) za sve autobuse, teretna motorna vozila, preko 5 T, za specijalna i radna vozila koja se kreću otvorenim putevima, vozila-hladnjače i vozila-cisterne ☐
-
10. Da li prednja poziciona svetla i prednji uređaj za osvetljavanje puta mogu biti udruženi:
- a) da ☐ **2**
 - b) da, samo na motornim vozilima bez priključnih vozila ☐
 - c) ne ☐

1. Deca ispod 6 godina bez pratioca, lica obolela od zaraznih bolesti, lica u napitom stanju, lica koja svojom odećom mogu oštetiti putnike ili sedišta vozila, životinje, leševi, lako zapaljive materije, eksplozivni i drugi predmeti koji mogu biti škodljivi za zdravlje ili prouzrokovati kakvu štetu:	1
a) ne smeju se prevoziti u javnom prevozu	☐
b) mogu se prevoziti u javnom prevozu, ali uz posebno odobrenje prisutnih putnika	☐
2. Ako po danu dođe do kvara na vozilu kojim se prevoze opasne materije, vozač je dužan da preduzme sve mere da ne dovede u opasnost druga vozila, odnosno da iza zaustavljenog vozila postavi:	2
a) posebnu zastavicu sa znakom opasnih materija	☐
b) dva znaka kojim se označava motorno vozilo zaustavljeno na putu	☐
3. Javni prevoz u slobodnom drumskom saobraćaju je prevoz:	2
a) za koji su relacija, red vožnje i cena prevoza unapred određene	☐
b) za koji se relacija, cena prevoza, visina naknade za sporedne usluge i drugi uslovi prevoza utvrđuju ugovorom između prevozioca i korisnika prevoza	☐
4. Ako nije određeno lice od strane prevozioca da prati i obezbeđuje prevoz opasnih materija, vozač koji će da izvrši prevoz, dužan je:	2
a) da potvrdi prijem opasnih materija svojim potpisom na ispravi	☐
b) da stvarno primi opasne materije, a ne i da potvrđuje prijem pismeno	☐
5. Vozač autobusa ne sme neprekidno upravljati vozilom duže od:	3
a) 5 časova	☐
b) 7 časova	☐
c) 9 časova	☐
6. Crveni katadioptri na priključnom vozilu su:	2
a) okrugli	☐
b) u obliku ravnougaonog trougla sa vrhom okrenutim naviše	☐
7. Minimalna dubina šara pneumatika, po obimu i širini protektora, mora za autobuse i teretna vozila da iznosi najmanje:	3
a) 5 mm	☐
b) 2 mm	☐
8. Radna kočnica priključnog i vučnog vozila mora se stavljati u dejstvo pomoću:	2
a) iste komande	☐
b) zasebnih komandi	☐
9. Uređaj koji omogućuje neprekidno podešavanje intenziteta kočenja, srazmerno promeni opterećenja, obavezan je za:	1
a) sva motorna vozila	☐
b) sva priključna vozila	☐
c) motorna i priključna vozila koja na bilo kojoj zadnjoj osovini imaju promenu opterećenja preko utvrđene granice	☐
10. Klinasti podmetači obavezni su:	2
a) za sva motorna i priključna vozila	☐
b) za motorna i priključna vozila čija dozvoljena masa prelazi 5 T	☐

1. Smatraće se da je pod uticajem alkohola vozač koji vrši javni prevoz motornim vozilom:
- a) samo ako sadržina alkohola u krvi iznosi 0,5 g/kg ☐ **3**
 - b) ako u organizmu ima bilo koju količinu alkohola, ili ako pokazuje znake alkoholne poremećenosti ☐
-
2. Pismeno uputstvo o posebnim merama bezbednosti koje prilikom prevoza opasnih materija treba da preuzmu, pošiljalac je dužan da pripremi i preda:
- a) prevoziocu, odnosno vozaču ☐ **2**
 - b) licu ili organizaciji kojoj je upućeno ☐
-
3. Javni prevoz lica u linijskom drumskom saobraćaju je prevoz koji se vrši:
- a) na određenim relacijama, po unapred utvrđenom redu vožnje i za koji su cene i drugi uslovi prevoza unapred određenom tarifom ☐ **1**
 - b) radi zadovoljenja sopstvenih potreba imaoca motornih vozila ☐
-
4. Vozač autobusa, teretnog motornog vozila ili skupa vozila čija najveća dozvoljena masa prelazi 20 tona, kada u toku 24 časa prelazi više od 500 km, mora biti zamenjen drugim vozačem najkasnije nakon pređenih ____ km puta. **2**
-
5. Vozila natovarena opasnim materijama:
- a) mogu se zaustaviti i parkirati na određenim mestima na kolovozu ☐ **2**
 - b) ne mogu se zaustaviti ni parkirati na kolovozu ☐
-
6. Stvari koje se ne smatraju ručnim prtljagom:
- a) mogu se smeštati i u delu vozila u kome se nalaze sedišta za putnike ☐ **1**
 - b) ne mogu se smeštati i u delu vozila u kome se nalaze sedišta za putnike ☐
-
7. Da li se mora obezbediti kontrola funkcionisanja pokazivača pravca na priključnom vozilu, ako je ono pridodato vučnom vozilu?
- a) Da ☐ **2**
 - b) Da, samo ako se pokazivači pravca ne uključuju istovremeno na vučnom i na priključnom vozilu ☐
-
8. Za priključna vozila do 3,5 T kočnica sa inercionom komandom:
- a) nije uopšte dozvoljena ☐ **2**
 - b) dozvoljena je, ako njihova brzina kretanja ne prelazi 30 km/h ☐
-
9. Autobusi, trolejbusi i priključna vozila kojima se vrši prevoz putnika, moraju da imaju na vidnom mestu postavljen čekić za razbijanje stakala u slučaju opasnosti, ako imaju preko ____ sedišta. (upisati koliko sedišta) **3**
-
10. Uređaj za prigušenje zvuka izduvnih gasova koji se ne može isključiti:
- a) obavezan je samo za motocikle ☐ **2**
 - b) obavezan je za motorna vozila, uključujući autobuse i teretna motorna vozila ... ☐

1. Vozila kojima se obavlja javni prevoz lica između ostalog:
 - a) moraju da ispunjavaju određene uslove utvrđene propisima o bezbednosti saobraćaja i važećim standardima ☐ **2**
 - b) ne moraju da ispunjavaju posebne uslove ☐

2. Vozilom u linijskom prevozu, ako posebnim propisima drugačije nije određeno, opasne i druge škodljive materije se:
 - a) smeju prevoziti ☐ **2**
 - b) ne smeju prevoziti ☐

3. Ukupno trajanje upravljanja motornim vozilom ne sme da bude u toku 24 časa duže od:
 - a) 7 časova ☐ **1**
 - b) 8 časova ☐
 - c) 10 časova ☐

4. Pri upotrebi radne i pomoćne kočnice razlika sile kočenja na točkovima iste osovine ne sme biti veća od:
 - a) 20 % ☐ **3**
 - b) 30 % ☐
 - c) 50 % ☐

5. Parkirna kočnica kod teških teretnih motornih vozila i autobusa mora da obezbedi zadržavanje u stanju nepokretnosti vozila opterećenog do pune nosivosti:
 - a) na nagibu od 10 % ☐ **2**
 - b) na nagibu od 16 % ☐
 - c) na ravnom putu bez nagiba ☐

6. Najveća dozvoljena masa vozila na motorni pogon ili skupa vozila je:
 - a) 25 T ☐ **2**
 - b) 30 T ☐
 - c) 40 T ☐

7. Pored toga što mora da omogući vozaču udobno sedenje za upravljačem, sedište vozača mora biti širine najmanje:
 - a) 0,30 m ☐ **2**
 - b) 0,45 m ☐
 - c) 0,60 m ☐

8. Vozilom kojim se prevoze opasne materije, brzina kretanja:
 - a) ne sme biti veća od 80 % najveće ili propisane brzine ☐ **3**
 - b) nije ograničena već zavisi od propisane brzine za put kojim se kreće ☐

9. Ako se prevoz putnika vrši u stojećem stavu, slobodna površina za jedno mesto za stajanje mora iznositi:
 - a) najmanje 0,15 m ☐ **2**
 - b) najmanje 0,30 m ☐

10. U vozilu kojim se prevoze opasne materije smeju se prevoziti:
 - a) samo vozač i suvozač ☐ **1**
 - b) vozač, suvozač i pratilac ☐

Rešenja testova

Test 1

- 1-1** 1...B
2...B
3...C
4...C
5...A
6...C
7...B
8...A
9...C
10...B
- 1-2** 11...
12...
13...B
14...B
15...B
16...A
17...I
- II
- 4 5 1 2 3
2 3 5 6 1 4
- 7 3 5 1 8 0
2 4 6 7

- 1-3** 1...Raskrsnica
2...100
3...A
4...B
5...C
6...A
7...3-5
8...B
9...C
10...C
- 1-4** 1...C
2...B
3...C
4...A
5...A
6...C
7...C
8...C
9...A
10...B

Test 2

- 2-1** 1...A
2...B
3...A
4...B
5...B
6...C
7...B
8...B
9...B
10...B
- 2-2** 11...
12...
13...B
14...A
15...A
16...A
17...I
- II
- 3 4 1 2 5
2 3 4 5 1
- 5 1 4 8 0
3 2 6 7

- 2-3** 1...Kolovozna traka
2...80
3...C
4...B
5...B
6...C
7...5
8...B
9...B
10...C
- 2-4** 1...C
2...B
3...A
4...B
5...B
6...C
7...A
8...C
9...B
10...C

Test 3

- 3-1** 1...B
2...A
3...C
4...C
5...A
6...B
7...B
8...A
9...A
10...B
- 3-2** 11...
12...
13...B
14...B
15...A
16...C
17...I
- II
- 5 6 3 1 2 4
2 1 4 3 5
- 1 3 6 0 0 0
4 5 8 7 0 2

- 3-3** 1...Zaustavljanje
2...40
3...C
4...B
5...C
6...70
7...Crvene
8...C
9...A
10...A
- 3-4** 1...B
2...C
3...C
4...A
5...C
6...A
7...A
8...A
9...C
10...A

Test 4

- 4-1** 1...A
2...B
3...B
4...C
5...B
6...B
7...C
8...A
9...A
10...B
- 4-2** 11...
12...
13...B
14...A
15...C
16...C
17...I
- II
- 5 1 2 3 4
6 3 4 1 2 5
- 7 1 2 8 0 3
4 6 0 0 0 5

- 4-3** 1...Preticanje
2...60
3...C
4...B
5...C
6...C
7...40-80
8...A
9...B
10...B
- 4-4** 1...B
2...A
3...A
4...A
5...A
6...B
7...A
8...B
9...C
10...B

Test 5

- 5-1** 1...B
2...B
3...A
4...A
5...B
6...B
7...A
8...A
9...C
10...B
- 5-2** 11...
12...
13...A
14...B
15...C
16...A
17...I
- II
- 4 2 3 5 1
5 4 3 2 1
- 8 5 2 3 0 6
7 0 4 1 0 0

- 5-3** 1...Trotoar
2...120
3...C
4...C
5...B
6...C
7...15
8...C
9...B
10...C
- 5-4** 1...A
2...B
3...A
4...C
5...C
6...B
7...B
8...B
9...C
10...C

Kategorija C i D

- 1** 1...B
2...B
3...A
4...B
5...B
6...C
7...A
8...A
9...B
10...A
- 2** 1...A
2...B
3...A
4...A
5...A
6...B
7...B
8...A
9...C
10...B
- 3** 1...B
2...A
3...A
4...500
5...B
6...B
7...A
8...B
9...25
10...B
- 4** 1...A
2...B
3...B
4...A
5...B
6...C
7...B
8...A
9...A
10...B